T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YABANCILARIN TÜRKÇE ÖĞRENİRKEN AD DURUM EKLERİNDE YAPTIKLARI HATALARIN ÇÖZÜMLENMESİ VE BU HATALARIN GİDERİLMESİNE YÖNELİK ÖNERİLER

Esra Güven

İZMİR
2007

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

YABANCILARIN TÜRKÇE ÖĞRENİRKEN AD DURUM EKLERİNDE YAPTIKLARI HATALARIN ÇÖZÜMLENMESİ VE BU HATALARIN GİDERİLMESİNE YÖNELİK ÖNERİLER

Esra GÜVEN

Danışman
Prof. Dr. V. Doğan GÜNAY

İZMİR
2007

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Yabancıların Türkçe Öğrenirken Ad Durum Biçimbirimlerinde (Eklerinde) Yaptıkları Hataların Giderilmesine Yönelik Öneriler" adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

05 / 06 / 2007

ESRA GÜVEN

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ FORMU

Tez No: **Konu kodu:** **Üniv.kodu:**

*** Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.**

Tezin yazarının

Soyadı: GÜVEN **Adı:** Esra

Tezin Türkçe adı: Yabancıların Türkçe Öğrenirken Ad Durum Eklerinde Yaptıkları Hataların Çözümlenmesi ve Bu Hataların Giderilmesine Yönelik Öneriler

Tezin Yabancı Dildeki Adı: A Study on the Analysis of the Errors by Foreigner in Learning Turkish Regarding Nominal Case Suffixes and on Some Suggestions to Eliminate These Errors

Tezin Yapıldığı
Üniversite: DOKUZ EYLÜL **Enstitü:** EĞİTİM BİLİMLERİ **Yılı:** 2007
Diğer kuruluşlar:

Tezin Türü: **1- Yüksek Lisans** **Dili:** Türkçe
2- 2- Doktora **Sayfa sayısı:** VIII + 179
3- 3- Sanatta Yeterlilik **Referans sayısı:** 57

Tez Danışmanının:

Ünvanı: Prof. Dr. **Adı:** V. Doğan **Soyadı:** GÜNAY

Türkçe Anahtar Kelimeler:
1- Yabancı Dil Olarak Türkçe
2- Hata
3- Hata çözümlemesi
4- Ad durum eki
5-

İngilizce Anahtar Kelimeler:
1- Turkish As A Foreign Language
2- Error
3- Error analysis
4- Nominal case
5-

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın başından sonuna kadar bana gösterdiği anlayış ve sabrı için danışmanım V. Doğan GÜNAY' a çok teşekkür ediyorum. Yabancılara Türkçe öğretimi konusunda bilimsel olarak kendimi geliştirmemde V. Doğan GÜNAY'ın büyük payı vardır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında bana manevi desteği gösteren ve her zaman yanımda olan Ankara Üniversitesi TÖMER İzmir Şubesi Türkçe Bölüm Başkanımız Şefik Yücel Kıvırcık' da teşekkür ederim.

Son olarak yüksek lisansa başladığımdan beri bana gösterdikleri sevgi, hoşgörü ve destek için anneme, babama ve kardeşim Esen'e çok teşekkür ederim. Bu çalışmayı yaşamımın her adımında yanımda olan aileme adıyorum.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR… …… iii
İÇİNDEKİLER …… iv
ÖZET……..… vi
ABSTRACT… ……vii

1. GİRİŞ 1
1. 2. Dil Nedir? 2
1. 3. Uygulamalı Dilbilim ve Yabancı Dil Öğretimi 3
1. 4. Dil Sınıflaması 6
1. 4. 1. Biçim Açısından Diller..... 6
1. 4. 1. 1. Tek Heceli Diller (Yalınlayan Diller)..... 6
1. 4. 1. 2. Bağlantılı Diller 7
1. 4. 1. 3. Bükümlü Diller 8
1. 4. 1. 4. Çok Bükümlü Diller 8
1. 4. 2. Kaynak Açısından Diller..... 8
1. 4. 2. 1. Hint-Avrupa Dilleri 8
1. 4. 2. 2. Hami-Sami Dilleri 9
1. 4. 2. 3. Ural-Altay Dilleri..... 9
1. 4. 2. 4. Güney-Doğu Asya Dilleri..... 9
1. 4. 2. 5. Okyanus ve Avustralya Dilleri 9
1. 5. Türkçenin Özellikleri..... 9
1. 5. 1. Ses Açısından 10
1. 5. 2. Yapı-Biçimbilim Açısından 11
1. 5. 3. Sözdizimi Açısından 13
1. 6. Aradil ve Yanlış Çözümlemesi..... 15
2. GELENEKSEL DİLBİLGİSİ KİTAPLARINDA AD DURUM BİÇİMBİRİMLERİ 19
2. 1. Belirtme Durumu 19
2. 2. Yönelme Durumu 26
2. 2. Bulunma Durumu 34
2. 4. Uzaklaşma Durumu 43
3. AD DURUM BİÇİMBİRİMLERİNİN DİLBİLİMCİLER TARAFINDAN ELE ALINIŞI 55
3. 1. Belirtme Durumu 55
3. 1. 1. Belirtme Durumunun Belirlilik İşlevi 60
3. 1. 2. Belirtme Durumunun Kapsayıcılık İşlevi 60
3. 1. 3. Belirtme Durumunun Sözdizimsel İşlevi 61
3. 1. 4. Bitmişlik İşlevi 62
3. 2. Yönelme Durumu 64
3. 3. Bulunma Durumu 67
3. 4. Uzaklaşma Durumu 70
4. YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETEN KİTAPLARDA AD DURUM BİÇİMBİRİMLERİ 77
4. 1. Belirtme Durumu 77
4. 2. Yönelme Durumu 84

4. 3. Bulunma Durumu 87
4. 4. Uzaklaşma Durumu 90
5. YABANCI ÖĞRENCİLERİN YAZILI ANLATIM KAĞITLARININ İNCELENMESİ 96
5. 1. Temel Türkçede Yapılan Ad Durum Biçimbirimleri Yanlışları 96
5. 1. 1. Belirtme Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar 96
5. 1. 2. Yönelme Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar 102
5. 1. 3. Bulunma Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar 105
5. 1. 4. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar ... 109
5. 2. Orta Türkçede Yapılan Ad Durum Biçimbirimleri Yanlışları..... 110
5. 2. 1. Belirtme Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar 110
5. 2. 2. Yönelme Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar 118
5. 2. 3. Bulunma Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar 123
5. 2. 4. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar ... 124
5. 3. İleri Türkçede Yapılan Ad Durum Biçimbirimleri Yanlışları 125
5. 3. 1. Belirtme Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar 125
5. 3. 2. Yönelme Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar 134
5. 3. 3. Bulunma Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar 139
5. 3. 4. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar ... 140
6. YAZILI ANLATIM KAĞITLARININ TARANMASI SONUCUNDA ELDE EDİLEN BULGULAR 142
7. AD DURUM BİÇİMBİRİMLERİNİN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK BİR MODEL DENEMESİ 152
SONUÇ 167
Ad Durumu Biçimbirimlerinin Öğretimiyle İlgili Öneriler 172
KAYNAKÇA 175
ALINTI YAPILAN KAYNAKLAR 175
KONUYLA İLGİLİ FAYDALANILAN KAYNAKLAR 178

ÖZET

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin ad durum biçimbirimlerinde ne gibi yanlışlar yaptıklarını belirlemeyi ve bunlara çözüm önerileri sunmayı amaçladığımız bu çalışma aşağıdaki soruları yanıtlamayı amaçlamaktadır:

1. Geleneksel dilbilgisi kitaplarında ad durum biçimbirimleri nasıl ele alınmıştır?
2. Ad durum biçimbirimleri dilbilimciler nasıl ele almıştır?
3. Yabancılara Türkçe öğreten kitaplarda ad durum biçimbirimleri nasıl ele alınmıştır?
4. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenen yabancı öğrenciler ad durum biçimbirimleriyle ilgili ne tür yanlışlar yapıyorlar?
5. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler ad durum biçimbirimlerden en çok hangisinde yanlış yapıyorlar? Bu yanlışlar nelerden kaynaklanıyor olabilir?
6. Ad durum biçimbirimlerinin öğretimi nasıl olabilir?

Çalışmamızın veri tabanını Ankara Üniversitesi TÖMER'de Türkçe öğrenmiş ve öğrenmekte olan öğrencilerin yazılı anlatım kağıtları oluşturmaktadır. Bu yazılı anlatım kağıtları tek bir ülkeden değil çeşitli ülkelerden gelen öğrencilerin yazdığı kağıtlardır. Bugüne kadar karşılaştığımız ve Türkçe öğrettiğimiz gruplarda ad durum biçimlerinin kullanımıyla ilgili yanlışların çok sık yağıldığını tespit ettik. Uygulamamız sırasında Türkçe düzeyleri ve anadilleri farklı grupları ele aldık. Bütün bu yanlışları inceleyerek bu yanlışların türlerini, oranlarını tespit ettik. Bunlara ek olarak da ad durum biçimbirimlerinin öğretimi üzerine bazı görüşlerimizi sunmaya çalıştık.

ABSTRACT

This study which aims at determining the types of mistakes that foreigners learning Turkish as a foreign language makes regarding nominal case morphemes and it attends to find answers to the following questions.

1. How are nominal case morphemes handled in traditional grammar books?
2. How do linguists deal with nominal case morphemes?
3. How are nominal case morphemes treated in books teaching Turkish to the foreigners?
4. What type of mistakes do foreigners learning Turkish as a foreign language make regarding nominal case morphemes?
5. What are the most common mistakes made by foreigners learning Turkish as a foreign language?
6. How could nominal case morpheme be taught?

The data of our study comprises the written composition papers of learners currently studying at Ankara University TÖMER and their graduates. These papers are written by learners not from a single country but from various countries. The results show that there are so many mistakes by learners at different levels regarding nominal case morhemes. The types and percentages of these mistakes are highlighted. The study winds up by some suggestions as to how nominal case morphemes should be taugth.

1. GİRİŞ

Bilindiği üzere İngilizce, Almanca, Fransızca gibi dillerin "*Yabancı Dil Olarak Öğretimi*" konusunda bugüne kadar pek çok araştırma, inceleme yapılmış, yöntemler geliştirilmiş, yüzlerce kitap yazılmıştır. Bu çalışmalar Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yeterince yansımamıştır.

Her yıl binlerce yabancı iş, eş, öğrenim, tatil gibi sebeplerle Türkiye'ye gelmekte ve iletişim kurabilmek amacıyla Türkçe öğrenmek istemektedir. Bunun yanı sıra dünyanın pek çok yerinde de yabancı insanlar Türkçe öğrenmektedir.

Genel olarak bir yabancı dili öğrenirken birtakım güçlüklerle karşılaşılmakta ve hatalar yapılmaktadır. Ancak Türkçe öğrenen yabancı insanların pek çok sorunla karşılaştığı gözlenmektedir. Türkiye'de hızla yayılmakta olan bu alanda çalışan ya da bu alana ilgi duyan kişiler açısından oldukça önemli olduğu düşünülen bu çalışmanın da temelinde Türkçe öğrenen insanların ne gibi zorluklarla karşılaştıklarını, ne gibi hatalar yaptıklarını ortaya koyma isteği vardır. Bu hatalar saptandığında, yabancılara Türkçe öğreten insanların, bu kişilerin gereksinimleri doğrultusunda eğitimlerini sürdürmesi dolayısıyla hem öğreten hem öğrenen insanlara yapılan yaygın hatalar konusunda büyük kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir.

Bilindiği gibi Türkçe, Ural – Altay dillerinin Altay grubuna dahildir. Yapı bakımından dil sınıflamalarında ise bağlantılı dillerin tipik bir örneğini temsil etmektedir. Hiç değişmeyen bir köke, çeşitli görevleri olan biçimbirimler, ek yerleri hiç belli olmayacak biçimde sıkıca bağlanır. Türkçenin yapısından gelen bu özellik, Türkçenin yabancı dil olarak öğreniminde birtakım güçlükler ortaya çıkarmaktadır. Ünlü Türkolog Deny'nin Türkçe için söylediği "*Ekleri öğrenmek, Türkçeyi öğrenmek demektir*." sözü Türkçede biçimbirimlerin çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle yaptığımız bu araştırmanın amacı, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen yabancıların ad durum biçimbirimlerini öğrenirken karşılaştıkları sorunları ve bu biçimbirimleri kullanırken ne gibi hatalar yaptıklarını uygulamalar

içinde saptayıp bunun üzerine yorumlar yapmak, yapılacak uygulamaları dikkate alarak bu sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerileri ortaya koymaktır.

Yukarıda da belirtildiği gibi Türkçe öğrenen yabancı insanların karşılaştığı pek çok sorun vardır. Bu sorunlar dilbilgisi, sözcük, tümce, kullanım gibi boyutlarda düzenlenebilir. Yabancılara Türkçe öğretiminde, dilbilgisi boyutunda yapılacak böyle bir çalışmanın özellikle bu alanda çalışan kişilere çok yardımcı olacağı, bu alana da büyük katkılar sağlayacağı; bununla beraber yine yukarıda belirtildiği gibi Türkiye'de yeni, ama hızla yaygınlaşan bu alana yeni ufuklar açacağı düşünülmektedir.

1. 2. Dil Nedir?

Dille ilgili birçok tanımlamayla karşılaşıyoruz. Bunlardan birkaçına değinmek istiyoruz:

Vardar (2002: 71-72), dilin, belli bir insan topluluğuna özgü, çift eklemli sesli göstergeler dizgesi olduğunu; F. De Saussure'ün yaptığı ve birçok dilbilimcinin benimsediği ayrıma göre, dilyetisinin toplumsal ürünü olan dilin, bu yetinin bireylerce kullanılabilmesini sağlayan ve toplumca benimsenmiş olan uzlaşımsal bir düzen olduğunu; hem gösterenlerle gösterilenlerin birleşmesiyle oluşan bir dizge, hem de bu birleşimin ürünü olan göstergelerle bunları oluşturan ve bunların oluşturduğu öğelerin işleyiş kurallarını içeren bir düzenek olduğunu; A. Martinet'nin ünlü tanımına göre "bir dil insan deneyiminin topluluktan topluluğa değişen biçimlerde, anlamsal bir içerikle sessel bir anlatım kapsayan birimlere, başka bir deyişle anlambirimlere ayrıştırılmasını sağlayan bir bildirişim aracı olduğunu; bu sessel anlatımın da her dilde belli bir sayıda bulunan, öz nitelikleriyle karşılıklı bağlantıları bir dilden öbürüne değişen ayırıcı ve ardışık biçimler, başka bir deyişle sesbirimler biçiminde eklemlendiğini belirtmiştir.

Aksan (1998:55), dilin, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizge olduğunu vurgulamıştır.

Saussure (1998: 38), dilin, dilyetisinin gerçi en önemli ama yalnızca bir bölümü olduğunu belirtmiş; hem dilyetisinin toplumsal ürünü hem de bu yetinin bireylerce kullanılabilmesi için toplumun benimsediği zorunlu bir uzlaşımlar bütünü olduğu üzerinde durmuş; tümüyle ele alındığında dilyetisinin pek çok biçime büründüğü, karmakarışık bir olgular bütünü olduğunun görüldüğünü vurgulamıştır.

"Görüldüğü gibi dil ile ilgili tanım ve özellikler çoğaltılabilir. Bir tanımda dil, toplumsal yönden, bir diğerinde işleyiş biçimi bakımından ya da bir başkasında iletişim yönünden ele alınabilir. Her tanımda dilin bir ya da birkaç yönü öne çıkarılabilir. Ama dilin belli başlı şu tür özelliklerinden söz edilebilir:" (Günay, 2004: 13 - 14):

* Dil, belli bir grup içinde konuşulur, yani tek bir kişiye ait dil yoktur. Bu da dil denen olgunun kurallarını, birden çok kişinin bilmesi demektir.
* Dil, iletişim amacıyla vardır. İletişim kavramının tanımını düşündüğümüzde, iletişimin en az iki kişi arasında gerçekleştiği kesindir. Günümüzün moda terimi kitle iletişimini düşündüğümüzde iletişim içindeki insanların sayısı milyonlarla tanımlanabilmektedir.
* Dil, toplumsal bir olgudur. Bu toplumsallık da belli bir dilsel grup için geçerlidir. Yani farklı toplumlardan yapay olarak oluşmuş bir topluluğun ortak dili olamaz.
* Dil, bir kavram ya da anlamsal içerikle (gösterilen), bir sessel imgeden oluşan (gösteren) gösterge dediğimiz saymaca ve uzlaşımsal nesnelerin kullanıldığı bir dizgedir.
* Kendisi olmadığı halde kendisi yerine kullanılan göstergeler dizgesi dili oluşturur. İşte bu özellik de dilin kolay bir iletişim aracı olmasını sağlar.

1. 3. Uygulamalı Dilbilim ve Yabancı Dil Öğretimi

Uygulamalı dilbilimin temeli 1940'lı yıllarda A.B.D.'de atılmıştır. Vardar (2002: 204) uygulamalı dilbilimi, "dilbilim kuram ve ilkelerinden yararlanarak bildirişimi daha etkin kılmayı, dil öğretiminden özdevinimli çeviriye değin uzanan

çeşitli alanların sorunlarına uygulama düzleminde çözüm getirmeyi amaçlayan karma dal" olarak tanımlar.

Uygulamalı dilbilimin, kapsamı çok geniş, bu nedenle de büyük bir çeşitlilik gösteren bir inceleme türü olduğunu belirten Vardar (1998:166), dilbilim ilke ve yöntemleriyle dile ilişkin çalışmalardan yararlanarak, özellikle dil öğretimiyle ilgili birçok gereksinimi karşılamaya, bildirişimi kolaylaştırıcı önlemler almaya, birtakım bilim dallarının dil olgularına yönelik sorunlarını aydınlatmaya ya da onlarla işbirliği yaparak dallararası araştırma düzlemleri yaratmaya, vb. dönük etkinliklerin, uygulamalı dilbilimin sınırlarının ne denli geniş, amaçlarının ne denli çeşitli olduğunu gösterdiğini vurgulamıştır.

Vardar'ın (1998: 167) belirttiğine göre, çağın gereksinimlerine koşut bir gelişim çizgisi izleyen uygulamalı incelemeler anadili ve yabancı dil öğretiminden dil düzenlemesi girişimlerine, çeviri sorunlarıyla uzmanlık terimlerine ilişkin çalışmalardan çeşitli betik incelemelerine değin uzanan geniş alanda çok başarılı sonuçlara ulaşılmasını sağlamış, dilbilim ilke ve yöntemlerini, değişik türden somut veriler düzleminde sınayarak büyük ölçüde doğrulamıştır. Hem başka alanlara ışık saçmış hem de bu alanların katkılarından dilbilimin yararlanmasını sağlamıştır.

Vardar (1998: 167), özellikle yabancı dil öğretimi konusunda olumlu sonuçlar alınmasının uygulamalı dilbilimin yaygınlaşmasında çok etkili olduğunu; yabancı dilin anadiliyle yöntemli biçimde karşılaştırılmasını, böylece saptanan ayrılık ve benzerliklerden öğretimde yararlanılmasını öngören ayrımsal ya da karşıtsal çalışmaların (ayrımsal dilbilim) öğretimin verimini arttırdığını, özellikle sözlü ve güncel dile, somut bildirişim durumlarına ve aşamalı öğretime dönük uygulamaların öğrencinin gereksinimlerini göz önünde tutan bir yaklaşımla bütünleştiğini, çağdaş uygulayımsal olanakların (örneğin görsel-işitsel gereçler) geniş ölçüde kullanıldığını; kime, neyin, nasıl ve niçin öğretileceğinin araştırıldığını, sorunların saptanmasında olduğu gibi çözümünde de başka bilimlerin yanı sıra, dilbilimden de etkin biçimde yararlanıldığını belirtmiştir.

Yabancı dil öğretiminin çok eskilere dayanan bir tarihçesi vardır. Bu uzun geçmişin birikiminin yanında yabancı dil öğretiminin önemi XX. yüzyılda daha da artmış durumdadır. Bugün tek bir toplumda iki ya da çok dillilikten söz edilen bir konumda, bir değil, daha çok yabancı dil öğrenmek bir ön koşul olarak görülmektedir.

Bugün birçok ülkede olduğu gibi, yabancı dil öğretiminin bir bilim ve uzmanlık dalı olduğu artık kabul edilmiştir. Her ülke kendi okullarında kendi gereksinimine uygun olarak yabancı dil öğretimi alanında araştırmalara girişip, bu alanda yabancı dil öğretmeni yetiştirebilecek ve buna bağlı olarak gerekli öğretim kitap ve malzemelerini hazırlayabilecek uzmanlar yetiştirmelidir. Bilinçli bir yabancı dil öğretimi politikasının temeli bu şekilde atılmaktadır. Yabancı dil öğrenimi sabır ve zaman isteyen yüklü bir zihin çalışmasıdır. Ancak bugün birçok bilim adamının kabul ettiği gibi yabancı dil öğrenmede karşılaşılan en büyük güçlük kişinin anadili ile öğrenilen yabancı dilin yapısı (ses, biçim, sözdizimi, anlam) bakımından iki dilin birbirine ters düşerek farklılıklar göstermesinden kaynaklanmaktadır. Böylece deneyimlerle de doğrulanabileceği gibi Türkçe öğrenen İngilizlerin, Almanların, Yunanların, Fransızların, Arapların, Japonların vb. karşılaşmış ve karşılaşmakta oldukları güçlükler de birbirinden farklıdır. Bu nedenle her ülke bu bilimsel gerçeğin bilincinde olarak, kendi yabancı dil öğretimi yöntemini hazırlamalı ve bu yöntemi en iyi şekilde uygulayabilecek öğretmenini yetiştirmelidir.

Bilindiği gibi yabancı dil öğretiminde ya da çağdaş bir dil öğretiminde sağlıklı bir eğitimden söz edebilmemiz için uygun kitap ve araç gereçlerin dikkatle hazırlanması gerekir. Yabancı dil öğretiminin başarıya ulaşması için sözünü ettiğimiz bu şeylerin amaca uygun olarak hazırlanması gerekmektedir.

Son yıllarda bir yandan ruhbilim ve dilbilim bir yandan toplumbilim ve dilbilim arasındaki ilişki gittikçe yoğunluk kazanmıştır. Dil öğretimi alanındaki yöntemler çeşitli dilbilim kuramlarına dayandırılmıştır. Bu yöntemlerin çoğu dilbilim ve ruhbilim kuramları çerçevesinde oluşturulmuş yöntemlerdir.

"Yabancı dil öğretiminde dillerin, başka bir deyişle kendine özgü nitelikleri olan ayrı dizgelerin karşı karşıya gelmesi söz konusudur. Bu aşamada kimi güçlüklerin ortaya çıkması olasıdır. Bir yabancı dilin edinilmesi şu etkenlerle bağımlıdır." (Ergenç, 1983: 195)

a. Yabancı dil öğrenen, zaten bir dile, yani anadiline egemendir. Bu dili, yabancı dil öğrenirken bir yana bırakamaz.
b. Yabancı dilin edinimi, bütünüyle yeni ve başka biçimli bir iletişim türünün öğrenimi değildir. Öğrenen, yabancı dil kullanımında gereken çeşitli koşulları yerine getirebilmek için yabancı dilde, anadilindeki iletişim işlevlerinin aynen uygulanmasını ister.
c. Öğrenen, iletişim ayrılıklarından ötürü her iki dilin anlam ve anlatım yapılarında da benzerlik arar. Bu beklentinin gerçekleşmesi, öğrenim olgusunu kolaylaştırır. Yapısal ayrımların olduğu yerde ilk dilin özelliklerinin ikinci dile aktarılması eğilimi doğar.

1. 4. Dil Sınıflaması

"Dünyada konuşulan ve konuşulmakta olan dillerin genellikle iki açıdan, iki yönden sınıflandırılması gelenek olmuştur:" (Aksan, 1998: 103)

1. Biçim açısından
2. Kaynak (akrabalık ilişkileri) açısından

1. 4. 1. Biçim Açısından Diller

Kıran ve Kıran'ın (2002: 29) belirttiğine göre, biçimbilgisel sınıflandırma, büyük ölçüde dilbilgisel yapılarında benzerlik bulunan dilleri bu grupta toplar. Bu diller arasında akrabalık olmayabilir; örneğin İngilizcenin dilbilgisel yapısı Fransızcadan çok Çinceye yakındır, İngilizcenin Çinceyle hiçbir akrabalığı yoktur, ama Fransızcayla akrabadır. Bu biçimbilgisel sınıflandırmada, dillerdeki yapı değişikliklerine göre dört temel dil türü vardır.

1. 4. 1. 1. Tek Heceli Diller (Yalınlayan Diller)

Aksan (1998: 104), tipik örneği olarak Çinceyi gösterebileceğimiz bu türden dillerdeki başlıca özelliklerden birinin, çekimin olmayışı olduğunu; sözcüklerin ek

almadan, büküme uğramadan, değişmeden kaldığını, tümce içindeki yerleriyle ve başka sözcüklerle yan yana gelmeleriyle çeşitli anlam ve görevler yüklendiklerini; Çincede vurgunun çok önemli olduğunu; tek bir sözcüğün, yazıda da belli edilen değişik tonlarda söylendiğinde farklı birçok anlam yansıttığını; böylece bir tek ses birleşiminin kimi zaman 10-15 anlama geldiğini belirtmiştir.

1. 4. 1. 2. Bağlantılı Diller

Kıran ve Kıran (2002: 29), bu sınıfa giren dillerde sözcüğün değişmediğine, ona ek ve takılar eklenerek sözcüğün çekildiğine ve türetildiğine; her dilbilgisel ilişkinin kendine özgü bir takıyla ifade edildiğine ve sözcüğün sonuna çeşitli takıların, biçimbirimlerin sıralandığına; Türkçenin, bağlantılı dillerin en tipik örneği olduğuna; Türkçedeki /geldiler/ diziminin "gel-" köküne geçmiş zaman belirten /-di/ biçimbirimiyle /-ler/ çoğul biçimbiriminin eklenmesiyle oluşturulduğuna değinmiştir.

Aksan'ın (1998: 106) belirttiğine göre, bağlantılı bir dil oluşu, eklerin çeşitliliği ve bu çeşitli eklerin değişik görevler yüklenerek yeni sözcükler oluşturabilmeleri, Türkçeyi çok geniş anlatım olanaklarına kavuşturmuş, yeni beliren kavramların karşılanmasını, yabancı kavramlara karşılıklar bulunmasını kolaylaştırmıştır. Bu yüzden Türkçe, terim yaratma açısından çok güçlü bir dildir.

Bunun yanı sıra, Aksan (1998:106), *kaynaşma* adını verdiğimiz "ayrı seslemlerden iki ünlünün ya bir tek ünlü ya da ikiz ünlü olarak tek hecede toplanması" olayının da bağlantı ile yakınlığı olan bir ses olayı olduğunu, sözcük birleşmelerine yol açtığını belirtmiştir: *güllü aş > güllaç, sütlü aş > sütlaç, ne için > niçin*… gibi.

1. 4. 1. 3. Bükümlü Diller

Bükümlü dillerde, Türkçenin tersine kök ile biçimbirim arasındaki sınırın her zaman kesin olmadığını belirten Kıran ve Kıran (2002: 30), en önemlisinin de bir biçimbirimin, tek bir kavram yerine pek çok kez, birkaç kavramı birden açıkladığını; örneğin Latincede "ama/-mus" (seviyoruz) sözcüğünde bir /-mus/ biçimbiriminin hem şimdiki zamanı, hem 1. kişiyi hem çoğulu hem bildirme kipini ifade ettiğini belirtmiştir.

1. 4. 1. 4. Çok Bükümlü Diller

"Bu dillere örnek olarak Groenland dili gösterilebilir. Bu dillerde tek bir köke eklenen belirteç ve takılarla ya da kökün dönüşümleriyle uzayan sözcük bir tümce oluşturur. Bu dillerde tümcenin bölümleri belli bir biçimde sıralanmalıdır, sıralanma bir dilbilgisel işlevdir." (Kıran ve Kıran, 2002: 30)

1. 4. 2. Kaynak Açısından Diller

Kıran ve Kıran'ın (2002: 31) belirttiğine göre, yeryüzündeki dil aileleri konusunda kesin bir sayı vermek zordur. Bazı dilbilimciler dil ailelerinin sayısını kırk, elli arasında gösterirken, bazıları da yüzün üstünde dil ailesinden söz ederler. Tarihsel, başka bir deyişle, kaynak açısından sınıflandırma yöntemine ilişkin bu çelişkili önerilere karşın Hind-Avrupa, Ural-Altay, Hami-Sami dil grupları dışında Güney-Doğu Asya Dilleri, Okyanus ve Avustralya Dilleri Grubundan söz edilebilir.

1. 4. 2. 1. Hint-Avrupa Dilleri

Hint-Avrupa Dilleri şunlardır: Hititçe, Sanskritçe, Latince, Farsça, Afganca, Litvanca, Letçe, Brötanca, Galce, İrlanda dili, İskoç Galcesi, İngilizce, Frizce, Yidiş,

Flemenkçe, Almanca, Danca, İsveçce, Norveç dili, İzlanda dili, Yunanca, Arnavutça, Ermenice, Toharca.

1. 4. 2. 2. Hami-Sami Dilleri

Hami-Sami Dilleri şunlardır: Akkadça, Kenanca (Fenikçe, Yahudi dili, Arapça, Habeşçe), Falaşa, Küşi, Libya-Berber.

1. 4. 2. 3. Ural-Altay Dilleri

Ural-Altay Dilleri şunlardır: Fince, Lapça, Macarca, Ob Ugarcası, Samoyed, Türkçe, Moğolca, Mançu – Tunguzca, Korece, Japonca

1. 4. 2. 4. Güney-Doğu Asya Dilleri

Güney-Doğu Asya Dilleri şunlardır: Çince, Tibetçe, Birmanca, Thai dili, Miao-yao dili, Vietnam dili, Kmer dili, Munda dili .

1. 4. 2. 5. Okyanus ve Avustralya Dilleri

Okyanus ve Avustralya Dilleri şunlardır: Java, Malaya, Malgaş, Havai dili, Polinezya dili, Malanezya dili, Papu, Avustralya.

1. 5. Türkçenin Özellikleri

Dillerin yapı bakımından sınıflandırılmasında "*bağlantılı diller*" grubuna giren Türkçe, bu dil grubunun tipik özelliklerini taşımaktadır. Hiç değişmeyen bir köke, çeşitli görevleri olan biçimbirimler, bağlantı yerleri belli olmayacak biçimde sıkıca bağlanır. Bu olay, Türkçeye anlatım açısından büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Aşağıda Türkçenin özelliklerini, ses açısından, yapı-biçimbilim açısından, sözdizimi açısından kısaca açıklamaya çalışacağız.

1. 5. 1. Ses Açısından

Türkçe, ünlüsü bol bir dildir. Genellikle sesçil bir yazımı olduğu kabul edilir. Türkçedeki ünlüler, herhangi bir yola sapmadan, çok geride söylenmeden, normal çıkan berrak ağız ünlüleridir. Türkçede bazı dillerde olmayan ünlüler vardır. Örneğin İngilizcede /o/ ünlüsü vardır, ama /ö/ ünlüsü yoktur.

Türkçeyi diğer dillerden ayıran önemli özelliklerden biri de ünlü uyumlarıdır. Bu özellik Türkçeye ahenkli bir uyum kazandırmaktadır. Türkçede ünlü uyumları büyük ve küçük olmak üzere ikiye ayrılır. Sözcükler ve bu sözcüklere eklenen biçimbirimler ünlü uyumlarına göre düzenlenir. Türkçe bir sözcüğün ilk sesleminde bir art ünlü varsa onu izleyen seslemlerde de art ünlü bulunur (*yaz-mak, yaz-dır-mak*). Bir ön ünlü varsa onu izleyen seslemlerde de ön ünlü bulunur (*sil-mek, sil-dir-mek*). Türkçede bu kurala "***Büyük Ünlü Uyumu***" denmektedir. Türkçede sözcükler genellikle bu kurala uyarlar, ancak uymayan sözcükler de vardır: *anne, kardeş, elma*… Bu sözcükler kural dışı olarak kabul edilir. Büyük ünlü uyumuna uymayan sözcüklerin yanı sıra, bu uyuma uymayan biçimbirimler de vardır. Bu biçimbirimler "*-ken, -leyin, -imtrak, -yor, -daş, -ki*"dir: *yatarken, akşamleyin, yeşilimtrak, izliyor, meslektaş, yarınki*…

Ünlülerin düzlük, yuvarlaklık, darlık, genişlik bakımından uygunluğu da "***Küçük Ünlü Uyumu***" olarak tanımlanmaktadır. Türkçe bir sözcüğün ilk sesleminde düz bir ünlü varsa bu ünlüler de düz olur: *bil-dir-mek, bak-tır-mak*…Türkçe bir sözcüğün ilk sesleminde yuvarlak bir ünlü varsa sonraki seslemlerde ya dar yuvarlak ya da düz geniş ünlü bulunur: *gör-ün-mek, yor-ul-mak, vur-ul-mak*…

Bunların yanı sıra Türkçeye yabancı dillerden geçmiş olan küçük ünlü uyumuna aykırı "*horoz, ümit, alkol, sinüs, etüt*…" gibi pek çok sözcük de vardır.

Türkçenin ses açısından önemli bir diğer özelliği de ünsüz uyumudur. Türkçede ötümsüz bir ünsüzle biten bir sözcüğe gelen biçimbirim de ötümsüz olur: *dolap-ta, sınıf-tan*… Ötümlü bir ünsüzle biten bir sözcüğe gelen biçimbirim de

ötümlü olur: *okul-da, demir-ci, ev-de*… Dilimize başka dillerden girmiş olan sözcüklerin sonuna gelen biçimbirimler de ünsüz uyumuna uyarlar: *röntgen-ci, tren-de*…

Türkçe sözcüklerin son sesindeki /p/, /ç/, /t/, /k/ ötümsüz ünsüzleri, ünlü ile başlayan bir biçimbirim aldıklarında son sesteki /p/, /ç/, /t/, /k/ ünsüzleri /b/, /c/, /d/, /g-ğ/ ünsüzlerine dönüşür.

Türkçede uzun ünlü yoktur. Yabancı dillerden alınan sözcüklerde uzun ünlüye rastlamaktayız. Türkçe bir sözcüğün başında birden fazla ünsüz bulunmaz. Yabancı öğrenciler, sözcüklerin yabancı mı yoksa Türkçe kökenli mi olduklarını, Türkçenin bu özelliğinden dolayı ayırt edebilmektedirler. Türkçe bir sözcüğün sonunda birden çok ünsüz bulunmasına bazı kalıplarda izin veriliyor: *sevinç, edinç*…

1. 5. 2. Yapı-Biçimbilim Açısından

Türkçenin biçimbirimleri, kökleri gibi genellikle tek seslemlidir. Biçimbirimler, belli bir sıraya göre, ancak kökten sonra getirilebilir. Bu bakımdan Türkçede her biçimbirim son ektir. Türkçede önek kullanılmaz. Yalnız pekiştirmede kökten önceki pekiştirme sesleminin bir önek gibi getirildiği görülür: *apaçık, sapsarı, upuzun*… Türkçede, dili işletmenin, kullanmanın büyük yükü biçimbirimlerin üzerindedir. Bu olay Türkçeye türetim açısından büyük zenginlikler sağlamaktadır.

Adalı (2004:17), biçimbirimleri öncül ve ardıl olmak üzere ikiye ayırmakta ve eklenmeyle elde edilen birimlerin bir bölüğü ön (birinci) sırada bulunurken, geriye kalan öteki bölüğü de art (ikinci) ve daha sonraki sırada yer alır. İlk öbekteki biçimbirimlere öncül biçimbirimler, ikinci öbektekilere ardıl biçimbirimler demekte ve öncüllerin ardılların yerine, ardılların da öncüllerin yerine kullanılamayacağını belirtmektedir.

Türkçenin bağlantılı bir dil olması nedeniyle değişmeyen tek bir köke, çok değişik görevleri olan pek çok biçimbirim eklenebilir. Ancak bu biçimbirimlerin kendi aralarında izlemeleri gereken bir sıra vardır. Bu sıranın bozuluşu ya anlamsız dil dışı biçimler ortaya çıkarmakta ya da anlam değişiklikleri yaratmaktadır: *gözlükçü, gözcülük*…

Türkçede biçimbirimler özgür ya da bağımlı biçimbirimler olarak ayrılırlar. kendi başlarına varlıklarını koruyabilen biçimbirimlere özgür, tek başlarına varlıklarını ortaya koyamayan biçimbirimlere de bağımlı biçimbirimler denmektedir. Biçimbirimler için yapılan bir başka ayrım da sözlüksel ayrım ve görevsel ayrımdır. Bir dilin sözlüğü içine alınmış ve gerçek dünyanın nesnelerini ya da olgu durumlarını gösteren biçimbirimlere sözlüksel, yeni anlamda birimler üreten ya da dizimsel ilişkileri düzenleyen biçimbirimlere görevsel denilmektedir. Türkçede biçimbirimler birden çok görev üstlenirler; hem çekim hem de türetme işlevini yerine getirirler. Bu, dilimize anlatım açısından büyük zenginlik kazandırır: *Ali'nin arkadaşı tanıdık. Tanıdık kimseyi göremedim*.

Türkçede sözcük türleri arasında da esneklik vardır. Aynı sözcük hem sıfat hem de belirteç görevinde kullanılır: ***tatlı*** *(ad);* ***tatlı*** *çocuk (sıfat); çocuk* ***tatlı*** *konuşuyor (belirteç)*. Türkçede sıfat her zaman addan önce gelir: *inci kolye, sıcak su*… Addan sonra gelirse yüklem durumundadır: *Su sıcaktır*…

Türkçede çoğul kavramı {-lAr} çoğul biçimbirimi ile belirtilir. Türkçede bir sözcük çoğul yapılırken kök hiçbir zaman değişmez, sözcük köküne ünlü uyumuna göre {-ler} ya da {-lar} çoğul biçimbirimi getirilir: *okul-lar, ev-ler, kalem-ler*…Türkçede sözcükler, çoğul kavramı veren sayılarla birlikte kullanıldığı zaman, bu sözcüklerden sonra çoğul biçimbirimi gelmez: * *Beş kitaplar*…

1. 5. 3. Sözdizimi Açısından

Bilindiği gibi Türkçe sözdizimi Özne+Nesne+Yüklem'den oluşur. Yapı bakımından bağlantılı ve çekim biçimbirimli bir dil olduğu için, belirtme ve dizimbilgisel bağıntılar çizgisel bir sıraya göre, sağdan sola doğru yapılır: *ev; ev-ler; ev-ler-den*…Türkçe tümcelerdeki öğelerde sağdan sola doğru bir diziliş gösterirler.

Türkçede anlatılmak istenen duygu ve düşünceler ancak yüklemde kesinlik kazanır. Bu nedenle tümcedeki sözcükler yükleme yakın ya da uzak oluşlarına göre değer ve görevler kazanır. Eğer Türkçe bir tümcede canlı bir özne söz konusu ise belirtili nesne eyleme yakın da uzak da olabilir: *Bir çocuk ağaçtan düştü*. Eğer özne cansızsa bunu eyleme yakın olarak yerleştirmek zorundayız:

* Bir kalem yere düştü.
Yere bir kalem düştü.
Ahmet kitap okuyor.
* Kitap Ahmet okuyor.
* Bir kitap Ahmet okuyor.
Ahmet bir kitap okuyor.
* Bir kitabı Murat okuyor.

Türkçede bir tümcede göndergesel olmayan dolaysız tümleç ve eylem arasına bir başka ad öbeği ya da belirteç giremez.

Ahmet isteksiz kitap okuyor.
* Ahmet kitap isteksiz okuyor.

Türkçe bir tümcede herhangi bir ilgeç, nesne ile yüklem arasına girebilir.

Ahmet aceleyle bir kitap okuyor.
* Ahmet bir kitap aceleyle okuyor.

Türkçe bir tümcede yüklem sonrası öğeler devrik tümcelerde görülmektedir.

Çocuk taşı Ali'ye attı.
Attı çocuk taşı Ali'ye.(devrik tümce)
Attı taşı çocuk Ali'ye. (devrik tümce)

Türkçede soru sözcükleri yüklemden sonra gelemezler, yüklem öncesi odak durumundadırlar.

Kim parayı çaldı?
* Parayı çaldı kim?

Soru biçimbirimi [mI] ise yüklemden önce ve sonra gelebilir. Soru biçimbiriminin yer değiştirmesi kendisinden önceki sözcüğün önemini belirtir.

Deniz bugün sınava **girdi** mi?
Deniz bugün **sınava** mı girdi?
Deniz **bugün** mü sınava girdi?
Deniz mi bugün sınava girdi?

Türkçe tümcelerde öğelerin sırası değişiklik gösterebilir. Sözcük sırasının değişimindeki bu özellik öteki dillerde yoktur.

Ahmet, Aslı'yı seviyor.
Ahmet seviyor Aslı'yı. (başkası değil)
Aslı'yı seviyor Ahmet. (Aslı'yı seven Ahmet)
Seviyor Aslı'yı Ahmet.
Seviyor Ahmet Aslı'yı.

Türkçe tümcelerde sözcük sıraları değiştiğinde değişik anlamlar ortaya çıkmaktadır. Tümce vurgusu da Türkçenin anlatım gücünü güçlendirmektedir.

Türkçenin önemli bir başka sözdizimi özelliği de öteki dillere göre kıvrak ve kısa bir anlatım sağlayan ortaç ve ulaçların kullanımıdır. Diğer dillerde iki ya da daha çok tümce ile anlatılmak istenen bir şey, Türkçede ortaç ve ulaçların yardımıyla daha kısa bir şekilde ifade edilir.

Türkçenin daha pek çok sözdizimsel özelliği bulunmakla birlikte çalışmamızda hepsine yer vermeyeceğiz.

Çalışmamızda yabancı öğrencilerin yaptıkları ad durum biçimbirimleri hatalarını "*yanlış çözümleme*" yoluyla belirlemeye çalıştık. Ayrımsal dilbilime yöneltilen eleştiriler sonucu öğrencilerin hatalarına ait çalışmalar, son yıllarda

yerlerini yanlış çözümlemesi (error analysis) ve aradil (interlanguage) çalışmalarına bırakmıştır. Konumuzla ilgileri olmaları nedeniyle bu çalışmalar üzerinde kısaca durmaya çalışacağız.

1. 6. Aradil ve Yanlış Çözümlemesi

1967 yılında Edinburg Üniversitesi'den *Pit Corder* dil öğrenimini daha iyi anlamanın, dil öğrenen kişinin "doğuştan gelen dil programı"nı keşfederek öğrenenlerin yanlışlarının daha sistemli bir araştırma yoluyla gerçekleşeceğini savunmuştur. Bunu izleyen on yıldaki çabaların çoğu gerçekte ikinci dil öğrenimindeki doğal sıralamayı keşfetmeye yönelmiştir. Bu alandaki anahtar kavramlardan olan "*aradil*" kavramı, 1960'ların sonlarında Amerikalı dilbilimci Selinker tarafından geliştirilmiştir. Selinker yanlışları bağımsız olarak incelemek yerine gelişen öğrenen dilini kendi içinde bir sistem olarak ele almıştır. Selinker (1974:31-54), aradil hipotezine göre, ikinci dilde edinilen konuşmanın bizim anadil konuşanının üretmesini beklediğimiz şeye hemen hemen hiç uymadığını; anadilin tam bir tercümesi olmadığını, hedef dilden sistematik olarak farklılaştığını ve bir öğrenenin ikinci dilde anlamı ifadeye yönelik çabaların sonucunda ortaya çıkan konuşma formlarından oluşması gerektiğini belirtmiştir.

Pek çok araştırmacı aradilin doğası, kuralları ve değişiklikleri hakkında kuramlar geliştirmişlerdir. Öğrenenin dilinin belirgin özellikleri kaydedilmiş ve analiz edilmiştir. Ortaya çıkan dil sistemlerinin değişken özelliği Nemster (1971) tarafından ***yaklaşık dizge*** (approximative system), Corder (1971) tarafından ***geçici yeti*** (transitional dialect), ***dil öğrenicisi dili*** (language learner language) terimleri ile tanımlanmıştır.

"Öğrenci yanlışları genel olarak ikiye ayrılabilir"(Demircan, 2002: 61):

1.Anadilinin engellenmesiyle yapılan "*dillerarası*" (interlingual) yanlışlıklar,

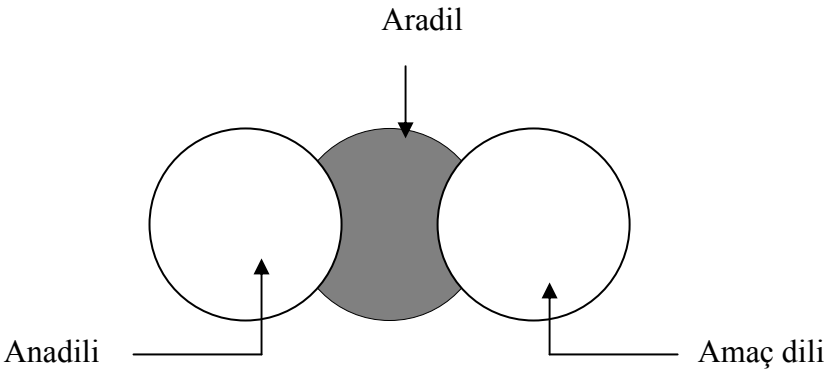
2.Dil öğrenirken kullanılan (yalınlaştırma, aşırı genelleme, … gibi) işlemler sonucu yapılan "*diliçi*" (intralingual) yanlışlar.

Birinci tür yanlışlıklar anadil / yabancı dil uyuşmazlığına bağlanırken, ikinci tür yanlışlar "aradil"e bağlanır ve yanlış çözümlemesi yoluyla saptanır.

Aradil araştırmalarını daha kapsamlı ve ayrıntılı olarak ele alan Hatch (1978a), bu araştırmaların gerçekte aradil araştırmalarının ortaya koyduğu sorulara ne ölçüde yanıt bulduğunu belirlemeye çalışmıştır. Hatch'in çalışmasında yeniden incelenen pek çok araştırma bir ikinci dilin gelişmesindeki dilbilimsel gereksiz ayrıntılar ile ilgilidir. Aradil araştırmaları sonucu ortaya çıkan şey, öğrenenin yeterlilik düzeyinin, öğrenenin kendisi tarafından yaratılan bir "*sistem*" olarak algılanabileceğinin kesinliğidir. Bu sistem değişken olmasa da Selinker'in (1974) "*fosilleşme*" olarak nitelediği nispeten kesin yanlışlara sahip olabilir. Araştırma açısından, aradilin özelliklerinin nedenleri ve sistemliliği incelenen temel sorulardır. Öğrenen dilinin sistemli doğasını kabul eden Selinker (1974) aradil kavramı ya da diğer benzer kavramların, öğrenenin belirli bir düzeyde birinci dilini temel alarak kendi ikinci dilini önceden geliştirdiğini varsaymaktadır. Çalışma noktasını oluşturan sorular ise şunlardır: Önceden belirlenmiş bir şekilde ikinci dilin, birinci dil esas alınarak yeniden yapılandırılması mı, bir başka deyişle ***yeniden yapılama hipotezi*** (restructuring hypothesis) mi, yoksa aradilin, ***yaratıcı yapılama hipotezi*** (creative construction hypothesis) taraftarlarının ileri sürdüğü gibi, öğrenen tarafından birinci dilin etkilerinden bağımsız olarak yaratılır mı? ***Yaratıcı yapılama hipotezi'***ni savunanlar ikinci dil gelişmesinde doğuştan gelen ilkeler ve çocukluğun erken yaşlarında birinci dilin öğrenimi ile ikinci dil öğrenimi arasında paralellik aramaktadırlar. Bu açıdan ikinci dil öğrenimine dillerarası bir kuram getirir. Buna karşıt olarak yaratıcı yapılama hipotezi diliçi bir yorum sunar.

Demircan'ın (2002: 61) belirttiği üzere, Corder'e (1967) göre yanlışlıklar anadil düzeninden gelen engellemelerin bir sonucu değil, öğrencinin yabancı dili anadilin bir benzeri saymasından kaynaklanır; ona dayanarak öğrenci ikinci dille ilgili kendi varsayımlarını denemektedir. Öğrenci bu varsayımları denerken, anadilini öğrenirken izlediği yola benzer bir yol izliyor olabilir; o nedenle dili aktarımından çok strateji aktarımından söz etmek belki de daha doğrudur.

Corder (1981:17) aradili şu biçimde göstermiştir:

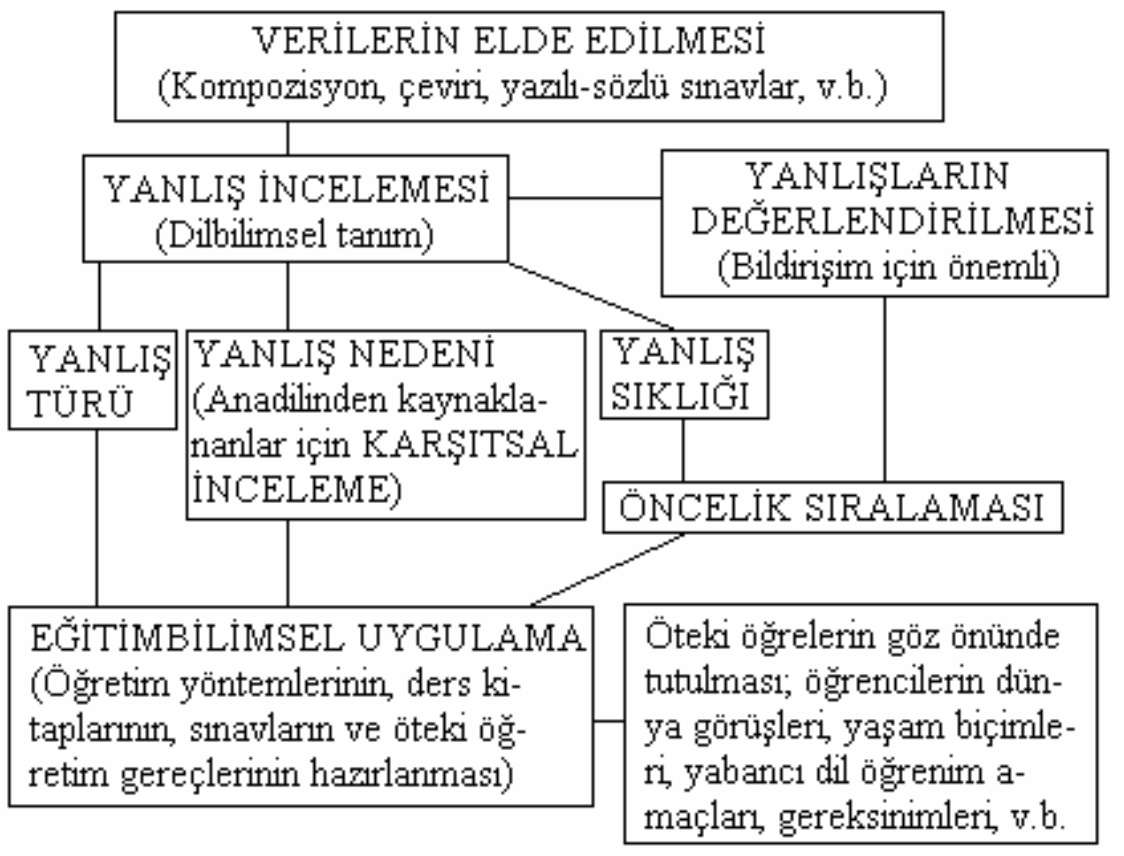

Selinker (1974:42), aradilin anlıksal işlevlerini şu biçimde belirtmiştir:

1. Anadili aktarımı,
2. Yanlış öğrenimden doğan varsayımlar,
3. Bireyin kendine özgü varsayımları,
4. Bireyin yabancı dille ilgili kendine özgü bildirişim yolları geliştirmesi,
5. Aşırı genellemeler

"Yanlış çözümlemesi çalışmaları geniş ölçüde öğrencilerin yapmış oldukları yanlışlara dayanır. Oysa öğrencilerin yanlışlığa düşeceklerini bildikleri ya da hiç anlayamadıkları yapıları kullanmaktan çekinmeleri (avoidance) ve bunları kullanmamaları doğaldır." (Demircan, 2002: 63) Öğrencilerin yaptıkları yanlışlar, daha doğrusu öğrencilerin belirli bir andaki yabancı dil bilgisi ile amaç dil karşılaştırılır. Kocaman (2002), yanlış çözümlemesini, "yabancı dil ya da ikinci dil öğrenen öğrencilerin yaptıkları yanlışların incelenmesi" şeklinde tanımlamış; yanlış çözümlemesinin dil öğrenimindeki güçlüklerin ortaya çıkarılması, kişinin bir dili ne ölçüde bildiğinin belirlenmesi ve dil edinimi konusunda varsayım oluşturulması amacıyla yapıldığını belirmiştir.

Bayraktaroğlu (1979), yanlış çözümlemesinin yabancı dil öğretimine uygulanışını aşağıdaki şemadaki gibi göstermektedir.

VERİLERİN ELDE EDİLMESİ
(Kompozisyon, çeviri, yazılı-sözlü sınavlar, v.b.)
YANLIŞ İNCELEMESİ
(Dilbilimsel tanım)
YANLIŞLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ
(Bildirişim için önemli)
YANLIŞ TÜRÜ
YANLIŞ NEDENİ
(Anadilinden kaynaklanan-lar için KARŞITSAL İNCELEME)
YANLIŞ SIKLIĞI
ÖNCELİK SIRALAMASI
EĞİTİMBİLİMSEL UYGULAMA
(Öğretim yöntemlerinin, ders kitaplarının, sınavların ve öteki öğretim gereçlerinin hazırlanması)
Öteki öğrelerin göz önünde tutulması; öğrencilerin dünya görüşleri, yaşam biçimleri, yabancı dil öğrenim amaçları, gereksinimleri, v.b.

2. GELENEKSEL DİLBİLGİSİ KİTAPLARINDA AD DURUM BİÇİMBİRİMLERİ

Burada, geleneksel dilbilgisi kitaplarında ad durumu biçimbirimlerinden "belirtme, yönelme, bulunma, uzaklaşma" durumları hakkında çeşitli dilcilerimizin görüşlerine yer verilecektir.

2. 1. Belirtme Durumu

Çalışmanın bu bölümünde Koç, Gencan, Hengirmen, Ergin, Banguoğlu, Korkmaz ve Ediskun'un belirtme durumu hakkındaki görüşleri ele alınmış; görüşlerinin benzerlikleri ve farklılıkları üzerinde durulmuştur.

Koç (1998: 131), belirtme durumunun adın {-I} biçimbirimini almış durumu olduğunu; bu durumun "*neyi?*" ya da "*kimi?*" sorularının yanıtını belirlediğini vurgulamıştır.

(1)	Ali'yi gördüm.	- Kimi gördün?
(2)	Kitabı aldım.	- Neyi aldın?
		(Koç,1988:131)

Koç (1998: 46), belirtme durumunun çeşitli görevlerde kullanıldığı üzerinde durmuştur. Belirtme durumu biçimbiriminin "*işi oluruna bırakmak, ipi koparmak, ipi kırmak, sözü ağzına tıkmak*" gibi deyim oluşturduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra bu biçimbirimin, kendinden önce gelen iyelik biçimbirimiyle birlikte de "*boynunu vurmak, ciğerini sökmek, belini kırmak, ayağını sürümek, kalbini açmak*" gibi deyimler oluşturduğunu vurgulamıştır.

Ayrıca Koç (1998: 46), bu biçimbirimin hem tek başına hem de iyelik biçimbirimleriyle birlikte "*evi barkı terk etmek, tası tarağı toplamak, çoluğu çocuğu düşünmek, işini gücünü bırakmak*" gibi ikilemeler yaptığı; bazen iyelik biçimbirimiyle kalıplaşmış olarak "*Oturmasını, kalkmasını bilmiyor; Çalışmasını da*

eğlenmesini de iyi biliyor; Ortalığı birbirine katmasını iyi beceriyor; Dedikodu yapmasını beceremez" şeklinde kullanıldığı üzerinde de durmuştur.

Ancak Koç'un ikileme olarak ele aldığı örneklere bakıldığında bunların da birer deyim olduğu, deyimler içinde ikilemeler kullanıldığı görülmektedir. Başka bir deyişle ikilemeleri deyimler içinde değil de ayrı ayrı vermesi gerektiği; aksi durumda yukarıda deyimlerle ilgili verdiği örnekler içinde belirtmesinin daha doğru olacağı düşünülmektedir. Bunların yanı sıra iyelik biçimbirimleriyle kalıplaşmış olarak kullanıldığını belirttiği örneklerde de verilen kimi örneklerin kalıplaşmamış olduğu da gözlenmektedir. Örneğin "*Oturmasını, kalkmasını bilmiyor.*" tümcesinde "*oturmasını kalkmasını*" sözcük öbeği kalıplaşmış olarak kullanılırken "*Çalışmasını da eğlenmesini de iyi biliyor*." tümcesinde yer alan "*çalışmasını da eğlenmesini de*" sözcük öbeğinin kalıplaşmış olduğu düşünülmemektedir.

Bunlara ek olarak, Koç (1998: 46)'un belirttiğine göre belirtme durumu biçimbirimi, kimi zaman da belli bir nesneyi göstermekten çok, genelleme yapmakta kullanılır. Koç, bu açıklamayla ilgili örnekleri vererek bu biçimbirimi alanlarla almayanlar arasında anlamca pek bir fark olmadığını belirtmiştir.

(3) Herkes çocuk sever: Çocuğu herkes sever.
(4) Herkes su içer: Suyu herkes içer.
(5) Her genç evlenip ev bark kurmak ister: Evlenip ev bark kurmayı her genç ister.

Koç, yukarıdaki örneklerde aralarında pek bir fark olmadığını belirtmiş, ancak bu ifadeyi kullanarak küçük de olsa bir fark olduğunu sezdirmiştir. Bu örneklerde altı çizili sözcükler konu olması dolayısıyla belirtme durumu biçimbirimi almışlardır.

Gencan, Koç'tan farklı olarak belirtme durumu biçimbiriminin işlevlerinden daha çok tümce öğelerinden olan "*nesne*" üzerinde durmuştur.

Gencan (2001: 181), belirtme durumunu "*-i durumu*" olarak adlandırmıştır. Ayrıca her adın tümcedeki görevinin çekimiyle, yani aldığı durum biçimbirimiyle belli olduğunu belirtmiş ve belirtme durumunun "*nesne*" görevinde kullanıldığını vurgulamıştır. Gencan, nesneyi şu şekilde tanımlamıştır: "Öznenin ediminden

doğrudan etkilenen sözcüklere nesne denir." (Gencan, 2001:121) Gencan , nesnelerin {-I} durumunda ve yalın durumda olmak üzere iki durumda bulunduğunu belirtmiş; {-I} durum biçimbiriminin nesnelere kattığı anlamı şu şekilde belirtmiştir:

(6) a. Turgut kitabı aldı. (Kendisine söylenen kişinin bildiği kitabı)
Turgut kitap aldı. (Belirtilmemiş, herhangi bir kitap)
b. Turgut ekmeği yedi. (Belli ekmeğin hepsini)
Turgut ekmek yedi. (Belli olmayan ekmekten bir kısım) "
(Gencan,2001:122)

Gencan (2001: 122), belirtme durumu biçimbirimi almış nesnelerin kendisine söylenen kişiler arasında belli olan varlığı (varlığın bütününü, hepsini) anlatmaya yaradığını; özel adlarla birinci ve ikinci kişi adıllarının belli oldukları için, çoğu kez, belirtisiz nesne durumuna girmediklerini belirtmiştir.

Ancak Gencan'ın yapmış olduğu bu açıklamanın eksik olduğu gözlenmektedir. Çünkü diğer üçüncü kişi adılları ve gösterme adıllarının da belli olduğu; dolayısıyla burada daha açıklayıcı bir betimleme yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Gencan (2001: 122) da Koç gibi tümcede nesneyi bulmak için özne ile yükleme "*neyi?*" ya da "*kimi?*" sözcüklerinden biri eklenerek sorulduğunu; çoğulları için de "*neleri?*", "*kimleri?*" kullanıldığını belirtmiştir. Ancak Koç, açık bir şekilde "*nesne*"den söz etmemiştir.

Gencan (2001: 123), yine Koç'tan farklı olarak belgisiz sıfat olan "*bir*" sözcüğünün nesnelere genellik sezgisi kattığını, bunun, nesnenin belirtili, sıfatın belgisiz oluşundan doğan ortalama bir genellik olduğunu vurgulamış ve şu örnekleri vermiştir.

(7) İki yüz sayfalık bir kitabı üç günde okurum.
Bir deliyi başı boş bırakmamak gerek.
(Gencan, 2001:123)

Ancak yapılan bu açıklamaya göre belirtme durumu biçimbiriminin işlevinin "bir" sözcüğüne genellik ayırtısı kattığı anlaşılmaktadır. Fakat belirtme durumu olmadan da "bir" sözcüğü bu işlevi yüklenmektedir. Dolayısıyla betimlemenin daha açıklayıcı olması sağlanmalıdır.

Hengirmen (1998: 123), Gencan'ın "*nesne*" tanımında belirttiği gibi belirtme durumunun adın doğrudan doğruya etkilenme ve ilgi durumu olduğunu; yine Gencan ve Koç'un da vurguladığı gibi belirtme durumunu bulmak için yükleme "*neyi, kimi?*" sorularının sorulduğunu belirtmiş ve şu örnekleri vermiştir.

(8) Neyi içiyorsun? — Sütü içiyorum
Neyi görüyorsun? — Evi görüyorum.
Kimi arıyorsun? — Ahmet'i arıyorum.
Kimi soruyorsun? — Gönül'ü soruyorum.
(Hengirmen, 1998:123)

Ergin (1988: 284), belirtme durumunu "*yapma (akkuzatif) hali*" olarak adlandırmış; adın geçişli eyleminin etkisi altında olduğunu gösteren durumu olduğunu; "*Su içti.*" ya da "*Suyu içti.*" örneklerinde olduğu gibi biçimbirimli veya biçimbirimsiz olduğunu belirtmiştir.

Ergin (1988: 286), bu biçimbirimin yapma ifade ettiğini ve adı eyleme bağladığını vurgulamıştır.

Diğerlerinden farklı olarak Ergin (1988:286), biri {-I}, diğer {-nI} olmak üzere iki belirtme durumu biçimbirimi olduğunu, {-nI} biçimbiriminin, yalnızca bu-nu, şu-nu, o-nu gibi birkaç adıla geldiğini belirtmiştir.

(9) ağac-ı — görüşü
orta-y-ı — ülkü-y-ü
Mehmed-i — yeniler-i
eski-y-i — babam-ı
demirler-i — gizlisi-n-i
odun-u — başımız-ı
korku-y-u — türkünüz-ü
insanlar-ı

Ergin, üzerinde durmadığı halde örneklerde belirtme durumunun özel addan; iyelik biçimbiriminden; çoğul biçimbiriminden sonra kullanımına ve genelleme yapan sözcüklere yer vermiştir.

Banguoğlu (2004: 327), belirtme durumu biçimbirimini "*kimi hali*" olarak adlandırmış ve Gencan, Hengirmen ve Ergin gibi adın söz içindeki geçişli eylemden doğrudan doğruya etkilenmesi durumu olduğunu; bundan dolayı ona "*etkilenme hali*

(accusatif)" dendiğini; ancak bu etkilenmenin çoğunlukla saymaca olduğunu belirtmiş ve şu örnekleri vermiştir:

(10) Kitabı okudum.
(11) Gelmeyi düşünmüşler.
(12) Örnekleri göreceksiniz.
(Banguoğlu, 2004:327)

Banguoğlu (2004: 325)'nun belirttiğine göre belirtme durumu biçimbirimi aynı zamanda belirticidir. Banguoğlu, Gencan'ın da üzerinde durduğu gibi belirtme durumu biçimbirimi almış, nesne olan adın, doğrudan doğruya etkilendiği için "*belirli nesne*" adını aldığını belirtmiştir.

Banguoğlu (2004: 328), özlük adlarının ve belirtilmiş adların aslında tek bir varlığa ad oldukları için tümcede nesne olduklarında belirtme durumu biçimbirimi aldıkları, yani belirli nesne oldukları üzerinde durmuş ve şu örnekleri vermiştir:

(13) Dündar'ı çağırdık.
(14) Viyana'yı tanır mısın?
(15) Bu hesabı kapatın.
(16) Resmini gösterdi.
(Banguoğlu, 2004:328)

Korkmaz (2003: 277), belirtme durumunu "*yükleme durumu*" olarak adlandırmış ve diğerlerine benzer olarak geçişli eylem taşıyan bir tümcede, eylemin etkisi altında kalan adın, içinde bulunduğu durum olduğunu; yani addan eylem değil, eylemden ada doğru bir etki yükleme ve bir bağlantının söz konusu olduğunu; bu durumdaki adın yüklemin bildirdiği ve öznenin yaptığı işten etkilendiği için tümcede nesne görevinde olduğunu, dolayısıyla belirtme işlevi yüklendiğini vurgulamıştır.

Korkmaz (2003: 277) da diğerlerine benzer olarak belirtme durumunun, Türkiye Türkçesinde ya eksiz olarak ya da yalın, çokluk veya iyelik biçimbirimleriyle genişletilmiş adlara {-(y)I/-(y)U} biçimbirimleri getirilerek kurulduğunu belirtmiştir.

Korkmaz (2003: 277), eksiz belirtme durumunun, tümce içinde nesne görevi yüklenmiş olmakla birlikte, belirtme durumu biçimbirimi almamış olan yalın

durumdaki adın karşıladığı durum olduğuna değinmiştir. Korkmaz (2003: 278), Gencan ve Banguoğlu gibi belirtme durumu biçimbirimi almamış adın, belirli bir kimseyi veya belirli bir nesneyi etkilemediği için belirtisiz nesne durumunda olduğunu belirtmiştir.

(17) Merdivenden inerken korktuğunu görmüş, gülmemiştir.
Bana kocaman bir maşrapa su uzattı.
Okula hala bir Avrupa haritası göndermediler, gelmedi.
(Korkmaz, 2003:278)

Korkmaz (2003: 278), biçimbirimli belirtme durumunun, tümcede eylemin etkisi altında kalan adın bir belirti öğesi olarak belirtme durumu biçimbirimini almış biçimi olduğunu; dolayısıyla bu adın belirtili nesne görevinde olduğunu vurgulamıştır.

(18) Bazıları çayı, kahveyi, çorbayı ve her çeşit içkiyi çabucak içerdi.
Gözlerini yummadan şu kızı bir görebilseydim.
Fakat bu yemini uzun müddet bulmak nasip olmadı.
(Korkmaz, 2003:279)

Korkmaz (2003: 279), diğerlerinden farklı olarak yalnızca Ergin'in değindiği, üçüncü kişi iyelik biçimbirimi almış adlara araya bir adıl {-n}si alarak eklendiğine değinmiştir.

(19) Elini cama siper edip karşı kıyıların ışıklarına baktı.
Her gün böyle uykusunu almadan gözlerini ova ova kalkıyordu.
(Korkmaz, 2003:279)

Ediskun (1988: 111), belirtme durumundan "*ismin –i durumu*" olarak söz etmiş; diğerlerine benzer olarak bu biçimbirimin ada bir belirlilik kazandırdığına; o adı kendinden sonraki eyleme bağladığına ve o eylemin etkisi altında bulunduğunu gösterdiğine değinmiştir.

Belirtme durumu biçimbiriminin özelliklerini yukarıda yapılan açıklamalara göre şu şekilde tablolaştırabiliriz:

Tablo – 1

Belirtme Durumunun Genel Özellikleri

YAZARLAR	Deyim oluşturur	İkileme yapar	Genelleme yapar	Iyelik biçimbirimiyle kalıplaşmış olarak kullanılır	Nesne görevinde kullanılır	Varlığın bütününü (hepsini) anlatır	Nesne özel adsa kullanılır	Belirlilik kazandırır	Iyelik biçimbirimi adlara getirilir.
BANGUOĞLU	-	-	-	-	+	-	+	+	-
EDİSKUN	-	-	-	-	-	-	-	+	-
ERGİN	-	-	-	-	-	-	-	-	-
GENCAN	-	-	+	-	+	+	+	-	-
HENGİRMEN	-	-	-	-	+	-	-	-	-
KOÇ	+	+	+	+	-	-	-	-	-
KORKMAZ	-	-	-	-	+	-	-	+	+

Belirtme durumunun genel özellikleri tablo – 1'de görülmektedir. Yapılan incelemeye göre belirtme durumunun "*deyim oluşturması, ikileme yapması, genelleme yapması, iyelik biçimbirimiyle kalıplaşmış olarak kullanılması, nesne görevinde kullanılması, varlığın bütününü anlatması, nesne özel ad ise kullanılması, belirlilik kazandırması, iyelik biçimbirimi almış adlara getirilmesi*" gerektiği üzerinde durulmuştur.

Banguoğlu, yapıtında bu özelliklerden "*nesne görevinde kullanıldığına, nesne özel adsa kullanıldığına, belirlilik kazandırdığına*" değinmiş, ancak tabloda belirtilen diğer özellikler üzerinde durmamıştır.

Ediskun, bu biçimbirimin sadece "*belirlilik kazandırdığına*" değinirken Ergin'in yapıtında bu özelliklerin hiçbirine yer vermediği ortaya çıkmıştır. Ancak Ergin, belirtme durumu biçimbiriminin "*nesne özel adsa kullanıldığını, varlığın bütününü anlattığını, genelleme yaptığını, nesne iyelik biçimbiriminden oluşuyorsa kullanıldığını*" örneklerinde göstermiştir.

Gencan, yapıtında bu biçimbirimden söz ederken "*genelleme*"ye değinmiş, ancak Gencan nesnelerdeki bu genellemenin "*bir*" sözcüğüyle ortaya çıktığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra Gencan yapıtında belirtme durumunun "*nesne görevinde*

kullanıldığına, varlığın bütününü anlattığına, nesne özel adsa kullanıldığına" da değinmiştir.

Hengirmen de yapıtında bu biçimbirimin yalnızca "*nesne görevinde kullanıldığı*" işlevi üzerinde durmuştur.

Koç, belirtme durumunun tabloda verilen özelliklerinden "*deyim oluşturduğu, ikileme yaptığı, genelleme yaptığı ve iyelik biçimbirimleriyle kalıplaşmış olarak kullanıldığı*" üzerinde durmuştur. Ancak, daha önce de belirtildiği gibi, Koç'un ikileme olarak ele aldığı örneklere bakıldığında bunların da birer deyim olduğu, deyimler içinde ikilemeler kullanıldığı görülmektedir. Bunların yanı sıra iyelik biçimbirimleriyle kalıplaşmış olarak kullanıldığını belirttiği örneklerde de verilen kimi örneklerin kalıplaşmamış olduğu da gözlenmektedir. Örneğin "*Oturmasını, kalkmasını bilmiyor.*" tümcesinde "*oturmasını kalkmasını*" sözcük öbeği kalıplaşmış olarak kullanılırken "*Çalışmasını da eğlenmesini de iyi biliyor*." tümcesinde yer alan "*çalışmasını da eğlenmesini de*" sözcük öbeğinin kalıplaşmış olduğu düşünülmemektedir.

Korkmaz'ın da belirtme durumunun genel özelliklerinden yalnızca "*nesne görevinde kullanıldığı, belirlilik kazandırdığı ve iyelik biçimbirimli adlara getirildiği*" üzerinde durduğu gözlenmiştir.

2. 2. Yönelme Durumu

Burada da belirtme durumu biçimbirimindekine benzer olarak Koç, Gencan, Hengirmen, Ergin, Banguoğlu, Korkmaz ve Ediskun'un yönelme durumu hakkındaki görüşleri ele alınmış; görüşlerinin benzerlikleri ve farklılıkları üzerinde durulmuştur.

Koç (1998: 131), yönelme durumunun adın {-A} biçimbirimini almış durumu olduğunu; "*neye?*" ve "*kime?*" ya da "*nereye?*" sorularına yanıt verdiğini belirtmiş ve şu örnekleri vermiştir:

(20) Ali İzmir'e gidiyor. -Nereye gidiyor?
(21) Çocuklar arabaya bindiler. -Neye bindiler?
(22) Kitabı ona verdim. -Kime verdin?
(Koç, 1998:131)

Koç (1998: 47), yönelme durumu biçimbiriminin kimi zaman "*için, -mak için*" kavramını karşıladığını belirmiştir.

(23) Bunu sana aldım (Bunu senin için aldım.)
(24) Haber vermeye geldim. (Haber vermek için geldim.)
(25) Onlara üzülüyorum. (Onlar için üzülüyorum.)
(26) Ders çalışmaya gitti. (Ders çalışmak için gitti.)
(27) Neye kızıyorsun? (Ne için kızıyorsun?)
(Koç:1998:47)

Koç (1998: 47), bu biçimbirimin addan sonra geldiğini ve "*uyur iken uyardılar, diriye saydılar bizi, koyun olduk ses anladık, sürüye saydılar bizi*" gibi "*saymak*" eylemiyle birlikte "*benzerlik, yerine koyma*" kavramını verdiğine; dilek-koşul kipinde ve çoğul kişi biçimbirimlerinden sonra gelerek söze ünlem kavramı kattığına (*sussana, versene, çalışsanıza, gelsenize*); "*-a doğru, -a göre, -a karşı, -a kadar…*" gibi yönelmeli ilgeç oluşturmaya yaradığına; bazen "*Bunu kaça (kaç lira ile) aldın?*", "*Bin liraya (bin lira ile).*" gibi "*ile*" sözcüğü gibi kullanıldığına değinmiş; bunların yanı sıra "*arka arkaya, göze göz, koşan koşana, baş başa, kana kan*" gibi ikilemeler kurduğu; "*göze almamak, ağza almamak, ele vermek, oyuna gelmek, göze batmak*" gibi deyimleşmiş eylem öbeği oluşturduğu üzerinde durmuş, bundan farklı olarak, daha önce belirttiği halde "*sırasına göre, gözüne dizine dursun*" gibi deyimler kurduğundan ve "*içkiye düşkün, işe yatkın bir el, paraya susamış, duvara asılı tablo*" gibi bir tür ad öbeği (ad tamlaması) kurduğundan söz etmiştir.

Gencan (2001: 125), {-A} yönelme durumu biçimbirimi almış tümleçlerin, yüklemdeki eylemin -oluş, kılış ve yargının- "*nereye, kime, neye*?" yöneldiğini, başka bir deyişle o varlığa doğru yaklaştığını gösterdiğini belirtmiştir.

(28) Şen adam güneşe benzer; girdiği yer aydınlanır.
(29) Orhan okula gidiyor.
(Gencan,2001:126)

Gencan (2001: 126), Koç'un "*için, -mAk için*" kavramlarını karşıladığını belirttiği gibi, bu biçimbirimin "*amaç, neden…*" gibi türlü ayrıntıları da verdiğini vurgulamıştır.

(30) Her tartışma, az çok çekişmeye ve kızgınlığa yol açabilir.
(31) … ün kazanmaya, varlıklı bir kişi olmaya çalışıyordu.
(Gencan, 2001:126)

Gencan (2001: 126), yönelme durumu biçimbiriminin, Koç'un belirttiği gibi "*akşama değin, eve doğru, düşmana karşı, Orhan'a göre*" gibi ilgeçlerle öbekleştiğine değinmiş ve Koç'un ikilemeler kurduğunu belirttiği durumun, Gencan "*kaçan kaçana, alan alana, kapışan kapışan*" şeklinde sıfatları tümlediğini belirtmiştir. Yine Koç'un ikilemeler başlığı altında verdiği durumu, Gencan, "*baş başa, göze göz, dişe diş, dara dar*" gibi kalıplaşmış bir deyim gibi yüklem belirteci olduğu üzerinde durmuştur.

Hengirmen (1998: 124), yönelme durumunun *yaklaşma, girme* durumunu gösterdiğini; yönelme durumu bulmak için yükleme "*nereye, kime?*" sorularının sorulduğunu belirtmiştir.

Hengirmen (1998: 333), Gencan ve Koç'a benzer olarak, yönelme durumunda bulunan dolaylı tümleçlerin {-A} ad durum biçimbirimini aldığını belirtmiş ve şu örnekleri vermiştir.

(32) Engin okula gidiyor.
(33) Güneş girmeyen eve doktor girer.
(34) Babam dün Ankara'ya gitti.
(35) Aç kurt aslana saldırır.
(Hengirmen, 1998:333)

Hengirmen (1998: 333), Gencan ve Koç'un belirttiği gibi bütün adların, ad soylu sözcüklerin ve eylemsilerin, tümcelerde {-(y)A} dolaylı tümleci olabildiklerine; bu tümlecin yüklemi yöneliş ilgisi ile tamamladığına; bu nedenle yükleme "*nereye, kime, neye, kaça?*" gibi soruları sorularak {-(y)A} dolaylı tümlecinin bulunduğuna değinmiş ve şu örnekleri vermiştir.

(36) Bu akşam tiyatroya gidiyoruz. Nereye gidiyoruz? tiyatroya

(37) Konsere gittiğime pişman oldum.	Neye pişman oldun?	gittiğime
(38) Evlenenlere daha çok ücret ödeniyor.	Kime daha çok ücret ödeniyor?	evlenenlere
(39) Elbiseyi iki milyona aldım.	Elbiseyi kaça aldım?	iki milyona

Hengirmen (1998: 334), yine Gencan ve Koç'un dediği gibi "*sabaha kadar, bahçeye doğru, başbakana göre, düşmana karşı*" gibi ilgeçlerle öbekleştiğine ve bu öbeklerin, yüklemin anlamını genellikle belirteç göreviyle tamamladığına; bunun yanı sıra {-(y)A} biçimbiriminin "*göze göz, dişe diş; göze batmak, dile düşmek, hazıra dağlar dayanmaz, çanağa ne doğrarsan kaşığında o çıkar.*" gibi deyimlerde ve atasözlerinde kullanıldığına değinmiştir.

Ergin (1988: 284), yönelme durumunun adın kendisine yaklaşma ifade eden eylemlere bağlanmak için girdiği durum olduğuna; bu biçimbirimin bulunma ve uzaklaşma durum biçimbirimleriyle beraber yer ve yön gösteren biçimbirimlerden olduğunu belirtmiştir, ancak bu konuyla ilgili bir örnek vermemiştir.

(40)	arslan-a	elbisem-e
	yavru-y-a	yakan-a
	güzel-e	elmalarınız-a
	kimse-y-e	balıkları-n-a
	dağlar-a	gökler-e

(Ergin, 1988:287)

Banguoğlu (2004: 328), yönelme durumu biçimbirimini "*kime hali*" olarak adlandırmış, bu durumun diğerlerinin de belirttiği gibi yönelme durumu olduğu üzerinde durmuştur.

Banguoğlu (2004: 328) da Ergin'in de değindiği gibi ancak daha açıklayıcı bir şekilde bulunma, uzaklaşma ve yönelme durumlarının zaman ve yer içinde yer ve yön gösterme durumları olduğunu; bu ad durumları ile bu adların eylemin oluştuğu yerleme şartlarını belirttiklerini; bu sebeple onlara "*yer-yön halleri*" adının verildiğini belirtmiştir.

Korkmaz (2003: 280), diğerleri gibi yönelme durumunun, sözcük gruplarında ve tümcelerde eylemdeki hareketin yöneldiği adın içinde bulunduğu durum olduğunu; bir başka anlatımla, adı yönelme, yaklaşma işlevi ile eyleme bağlayan

durum olduğunu; dolayısıyla eylemdeki hareketin yönelme durumundaki ada doğru olduğunu, bu durumun{-A} biçimbirimiyle karşılandığını belirtmiştir.

Korkmaz (2003: 280), yönelme durumu biçimbiriminin, diğerlerine benzer olarak yer, yön gösteren adlar ile diğer bir kısım adlarda yönelme görevinde yer tümleci oluşturduğunu, yönelme durumundaki adın bir sözcük grubu da olabileceğini, bu görevin, biçimbirimin asıl görevi olduğunu belirtmiş ve şu örnekleri vermiştir.

(41) Aşağıya bir indik, tamam revizyon lafı milletin ağzı.
Bayram anlatırken Ahmet'e bir tuhaf utanma geldi.
Elleri belinde çevresine, tavana bakarak alt katı dolaştı.
Buna karşılık bu ilçe tren yoluyla, iyi, kötü dünyaya bağlantı kurmuştur.
(Korkmaz, 2003:280)

Korkmaz (2003: 281), diğerlerinden farklı olarak, bu biçimbirimin "*akşama, boyuna, kırk sene evveline, çocukluğuma ilişkin, ne günlere, iki üç günlüğüne, bir haftalığına, yarına, gündüz gözüne, kışa, bir seneliğine, sabaha*" gibi adı eyleme "*zaman*" ve "*süre*" işlevi ile bağladığına değinmiştir. Bunun yanı sıra Koç ve Gencan'ın da belirttiği gibi Korkmaz (2003: 282) da bu biçimbirimin adı eyleme "*amaç, maksat bildirme*" ilişkisi ile bağladığı üzerinde durmuştur.

(42) Bir işe gir de bak! Herkes seni itip önüne geçmeye çalışacak.
Karısına adını, rengini bilmediği hediyeler alıyordu.
Bir yığın ölü şekiller hayata müdahaleye hazır bekliyor.
Birkaç zaman sonra biz evlerine gece yatısına gittik.
(Korkmaz, 2003: 282-283)

Gencan'ın "*amaç ve sebep*" anlamını bir arada verirken, Korkmaz (2003: 283), ondan farklı olarak yönelme durumunun adı eyleme "*-dan dolayı, -dığı için, sebep*" ilişkisi ile bağladığına değinmiş ve şu örnekleri vermiştir:

(43) Toplantıya ilgililerden pek çok katılan olmasına sevindi.
O işin özünü ve amacını düşünüyor. Kazançlı olup olmamasına hiç aldırmıyor.
Hepsinden ümidini kesti. Şimdi ayrıldığına üzülüyorum. Hem de sizi öpmeden.
(Korkmaz, 2003:283)

Korkmaz (2003: 283) bu biçimbirimin eylemdeki hareketin yönünü belirlediğini de vurgulamıştır:

(44) Duasını henüz bitirmeyen, kendisini arkasından iten arkadaşına dayatıyordu.
Viyana'daki evimiz parlamentonun arkasına düşüyordu. İç içe girmiş büyük salonları vardı.
Dışarıda kara bulutlar güneyden kuzeye akıyorlardı.
Genç adam sokağa çıkınca adeta koşmaya başladı.
(Korkmaz, 2003:283)

Koç, Gencan ve Hengirmen'in söylediğine benzer olarak Korkmaz (2003:284), "*alt alta, üst üste, arka arkaya, baş başa, el ele, göz göze, kafa kafaya, kardeş kardeşe, nefes nefese, yan yana, yüz yüze*" gibi aynı adın art arda tekrarından oluşan belirteç görevinde ikilemeler kurduğu üzerinde durmuştur. Bunun yanı sıra yine Koç, Gencan ve Hengirmen'in de belirttiği gibi "*dek, değin, doğru, göre, kadar, karşı, rağmen, üzerine*" ilgeçleriyle, belirteç görevinde ilgeç grupları oluşturduğuna değinmiştir.

(45) O zamana dek Bursa'yı hiç görmemiştim.
… sonra bir çınarın gölgesine doğru yürüdü.
Her şey yanlış bir ölçüye göre cereyan ediyor.
Sabahtan akşama kadar işteyim.
Şimdi o delikanlı, bozkır bitkileri sert rüzgarlara karşı nasıl sertleşirse, kabuklaşırsa, öyle olmuştu.
(Korkmaz, 2003:285 - 286)

Korkmaz (2003: 286), diğerlerinden farklı olarak bu biçimbirimin "*onar liraya, yirmi milyon liraya, ölü fiyatına, yarı yarıya*" gibi adı eyleme "*fiyat, miktar*" ve "*oran*" bildirerek bağladığı üzerinde de durmuştur. Bununla beraber "*açısından, ayrıca, bakımından; -maktansa, ile, karşı (zıtlık), süreklilik, şartıyla, beraberlik*" gibi çeşitli anlam ve ifadelerle adı eyleme bağladığını ve belirteç görevi yaptığını belirtmiş, şu örnekleri vermiştir.

(46) Aşçıbaşının görünüşüne ve gelişine Berberakisin masasındakilerden çok başkaları ilgilenmişti.
Ben kendi hesabıma pek mesudum.
Akıldan yana biz nerdeyiz, Mustafa Kemal nerde.
Şubat sonlarıydı. O gün durmamasıya kar yağmıştı.
Çığlık çığlığa konuşan çocuklar, son derece saf bir güzelliği ifade eden çiçekleri, hiç acımadan koparıp, büyük dikkat ve beceri ile dallara diziyorlardı.
Çoğu geceler Cennet'in önünde sigara üstüne sigara içerek dolaşır, ah çekerdi.
(Korkmaz, 2003: 286 - 287)

Yine diğerlerinin de belirttiği gibi Korkmaz (2003: 287) "*aç karnına, bir bakıma, oldum olası, boşuna, boş yere, başlı başına, bunun üzerine, yalnız başına*" gibi kalıplaşmış yalın ya da birleşik belirteçler olduğunu; ayrıca "*açığa vur-, ardına düş-, ateşe ver-, deliye dön-, dile düş-, diline dola-, göze çarp-, harbe tutuş-, hoşuna git-, kafasına koy-, küplere bin-, şakaya vur-, şeytana uy-, tuhafına git-, yollara düş-*" gibi yönelme durumundaki bir adın bir eylemle birleşerek anlamca kaynaşmış veya deyimleşmiş birleşik eylemler oluşturduğunu belirtmiştir.

Ediskun (1988: 111) da bu biçimbirimin adı eyleme bağlayan ve genellikle eylemin kendine doğru yöneldiğini, yaklaştığını belirtmek için adın girdiği durum olduğunu belirtmiştir.

Ediskun (1988: 111), ayrıca bu biçimbirimin eylemin yönünü gösterdiğine; adı eyleme "*amaç, fiyat ve bedel, zaman, yer, değişmece (mecaz)*" ilgisi ile bağladığına da değinmiştir.

(47) Çocuğa iskarpin yaptırdım. (amaç)
Beş liraya aldım. (fiyat, bedel)
Toplantı pazara kaldı. (zaman)
Süprüntüleri *şuraya buraya* dökme. (yer)
Bu sözler *kaleme* gelmez. (değişmece)

Bunların yanı sıra Ediskun (1988: 111), yönelme durumunun "*eve doğru, bana göre, enine boyuna, soluk soluğa, akşama sabaha, öteye beriye, bunun üzerine, göze bat-, ele geç-, dile ver-...*" gibi belirteç görevli öbekler ve kalıplaşmış sözler de kurduğuna değinmiştir.

Bu biçimbirimin yukarıda adı geçen dilcilerimize göre ne gibi özellikler yüklendiğini tablo-2a ve b'den gözlemleyebiliriz:

Tablo – 2a

Yönelme Durumunun Genel Özellikleri

YAZARLAR	-için, -mak için (amaç)	Saymak eylemiyle beraber ,benzerlik, yerine koyma	İlgeç oluşturur	İle sözcüğü gibi kullanılır.	İkileme kurar	Deyim kurar	Yaklaşma, Girme	Zaman, süre işlevi ile bağlar	-dığı için, -den dolayı, sebep
BANGUOĞLU	-	-	-	-	-	-	+	-	-
EDİSKUN	+	-	-	-	-	+	+	+	-
ERGİN	-	-	-	-	-	-	+	-	-
GENCAN	+	-	+	-	+	+	+	-	-
HENGİRMEN	-	-	+	-	-	+	+	-	-
KOÇ	+	+	+	+	+	+	-	-	-
KORKMAZ	+	-	+	+	+	+	+	+	+

Tablo – 2b

Yönelme Durumunun Genel Özellikleri (devamı)

YAZARLAR	yön	Fiyat, miktar, oran	açısından, ayrıca, bakımından	maktansa	karşı	süreklilik	şartıyla	Beraberlik	belirteç oluşturur
BANGUOĞLU	-	-	-	-	-	-	-	-	-
EDİSKUN	+	+	-	-	-	-	-	-	+
ERGİN	-	-	-	-	-	-	-	-	-
GENCAN	-	-	-	-	-	-	-	-	-
HENGİRMEN	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KOÇ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KORKMAZ	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Yönelme durumunun genel özelliklerini gösteren tablo – 2'ye bakıldığında Banguoğlu'nun ve Ergin'in yalnızca bu biçimbirimin temel özelliği olan "*yaklaşma, girme*" anlamı üzerinde durduğu, ancak diğerlerine yapıtında yer vermediği gözlenmektedir.

Ediskun ise tabloya bakıldığında "*deyim oluşturduğu, amaç, yaklaşma, girme, zaman, süre, yön, fiyat gibi anlamlar verdiği ve birleşik belirteç oluşturduğu*" üzerinde durmuştur.

Gencan, yapıtında bu biçimbirimin, Ediskun'a benzer olarak "*amaç, yaklaşma, girme, anlamlarına geldiğine, ile sözcüğü gibi kullanıldığına, deyim kurduğuna, belirteç oluşturduğuna*" değinmiştir.

Hengirmen ise yapıtında Ediskun ve Gencan'ın da üzerinde durduğu gibi bu biçimbirimin "*ile sözcüğü gibi kullanıldığı, deyim kurduğu, yaklaşma, girme anlamı verdiği*" üzerinde durmuştur.

Koç, yönelme durumu biçimbiriminin "*amaç, benzerlik, yerine koyma anlamlarına geldiğine; ilgeç oluşturduğuna; ile sözcüğü gibi kullanıldığına; ikileme ve deyimler kurduğuna*" değinmiştir.

Korkmaz ise diğerlerinden farklı olarak yönelme durumu biçimbirimini daha ayrıntılı bir şekilde ele almış ve tablodaki "*saymak eylemiyle beraber benzerlik, yerine koyma*" özelliği dışında diğer tüm özellikleri üzerinde durmuştur.

2. 2. Bulunma Durumu

Çalışmanın bu bölümünde de belirtme durumu ve yönelme durumu biçimbiriminde yapıldığı gibi Koç, Gencan, Hengirmen, Ergin, Banguoğlu, Korkmaz ve Ediskun'un bulunma durumu biçimbirimi hakkındaki görüşleri ele alınmış; görüşlerinin benzerlikleri ve farklılıkları üzerinde durulmuştur.

Koç (1998: 131), adın {-DA} biçimbirimini almış durumunun bulunma durumu olduğunu; bulunma durumunun birinin ya da bir şeyin bulunduğu yeri belirttiğini vurgulamıştır.

(48) Gözlüğümü <u>evde</u> unutmuşum.
Sizi Topkapı Müzesi'nin <u>önünde</u> gördüm.
Evin <u>yakınında</u> bir lokanta var.
<u>Türkiye'de</u> kaç gün kalacaksınız?

Koç (1998: 48), bulunma durumu biçimbiriminin "*gözde sanatçı, sahanda yumurta, ev boyunda ağaç, çantada keklik, solda sıfır, devede kulak, yüzde yüz, binde*

bir, dörtte bir" gibi kalmalı ad öbeği kurduğunu; ayrıca "*parmak tetikte, gözü yolda, kulağı kapıda, kollar havada, eli belinde, aklı sokakta*" gibi ad öbeklerinde olduğu gibi kalmalı ad öbeğinin, bulunma durumu biçimbiriminin son ada getirilmesiyle de kurulduğunu belirtmiştir. Bunların yanında "*şurada burada, arada sırada, ötede beride, elde avuçta, ayda yılda bir*…" gibi kalmalı ikilemeler kurduğu ve "*darda kalmak, dilinde tüy bitmek, ortada kalmak, el üstünde tutulmak, farkında olmak, elde etmek, sokakta kalmak, gözünde tütmek, ellerde dolaşmak*" gibi deyimleşmiş eylem öbeği kurduğuna değinmiştir.

Bunlarla birlikte Koç (1998: 49), bulunma durumu biçimbiriminin {-DIk} biçimbirimiyle birlikte kurulmuş ortaçlarla birlikte "*zaman*" kavramı verdiği {-mAk} eylemliklerinden sonra gelerek "*geniş zaman, sürerlilik*" kavramı verdiği; yine {-mAk} eylemlik biçimbirimiyle birlikte "*için, hakkında, konusunda*" kavramı verdiği üzerinde durmuş ve şu örnekleri vermiştir.

(49) Onu gördüğünde bana uğramasını söyle.
Bunu, geldiğinde tartışırız.
Bir iş aramaya başladığımda daha on beş yaşındaydım.

(50) Pahalılık, giderek çekilmez olmakta.
Tartışmalar devam etmekte.
Trafik kazalarının yüzde altmışı bilgisizlikten ileri gelmekte.

(51) Çocuk uyumamakta direniyor.
Oraya gitmekte kararlıyım.
Anlamakta güçlük çektiğiniz yerleri işaretleyiniz.

(Koç, 1998:49)

Koç (1998: 49), bu biçimbirimi {-mAk} biçimbirimleriyle birlikte alan bir sözcüğün, her ad ve ad soylu sözcük gibi, ekeylemin biçimbirimlerini de aldığını; yine geniş zaman, bazen de şimdiki zaman kavramı verdiğini; {-mAktA} biçiminde "*olmak*" yardımcı eylemiyle birlikte geçmiş zaman kavramı verdiğini; bu biçimbirimin {-mA} biçimbiriminden sonra da kullanıldığını ve yine sürerlilik anlamı verdiğini belirtmiştir.

(52) Kitap okumaktayım. Batan güneşe bakmaktayız.
Kitap okumaktasınız. Batan güneşe bakmaktasınız.
Kitap okumakta. Batan güneşe bakmaktalar.

(53) Basmakta olduğun yere dikkat ediyor musun?

Gezmekte olduğunuz yerlere dikkat ediniz.
Yazmakta olduğu kitabı herkesten saklıyor.

(54) Parlak damların üstünde
Batan güneşe bakmada
Bir ışık seli akmada
Şehrin üstüne semadan.
A.M. Dıranas
(Koç, 1998:49-50)

Koç (1998: 50), bu biçimbirimin "*dünya*" sözcüğüyle birlikte kullanıldığında "*hiçbir zaman, asla, kesinlikle*" anlamı verdiğine; ortaç yapan {-An} biçimbirimiyle birlikte söze "*zaman, -dığı zaman*" anlamı kattığına; ayrıca değişik kavramlar içeren belirteçler kurduğuna değinmiştir.

(55) Ben bunu dünyada yapamam.
Ben oraya dünyada gitmem.
Öyle bir şey dünyada olmaz.

(56) Davullar zurnalar dövende
Biz seni hatırlarız!
Trene binip gezende
Biz seni hatırlarız!
Önce adını öğrenir çocuklarımız
Eli kalem tutup yazanda.

(57) önde yukarda beşte
arkada gerçekte üçte
(Koç, 1998:50)

Gencan (2001: 127), bulunma durumu biçimbirimi almış sözcüklerin, daha çok, eylemin, yani işin, oluşun veya kılışın; nerede, kimde, nede; ne zamanda, kimi kez de ne durumda olduğunu gösterdiğini belirtmiş; Koç'un "*ad öbeği kurar*" şeklinde yaptığı açıklamayı, Gencan, sıfat görevinde kullanıldığı şeklinde yapmıştır.

(58) Ne sonsuz bir şifa var bu vatan toprağında!
Bir canlı izin varsa yer üstünde silinmez.

(59) Baban yerinde adamdan ne istersin şimdi?
Sözde bir çalışma, yerinde bir karşılık, yolunda bir iş, Sözde Kızlar… Bu zihinde, bu kafada, bu düşüncede insanlar, 45 yaşlarında bir kadın…
(Gencan, 2001:127)

Gencan (2001: 127), Koç'a benzer olarak bulunma durumu biçimbiriminin eylemliklere gelince onlara eylemi, oluşu üstün bulma; sürdürme ayırtısı kattığına;

bulunma durumu biçimbirimi almış eylemliklerin ekeylemle öbekleşince şimdiki zaman kipiyle anlamdaş olduğuna değinmiştir.

(60) Sanayicilerimiz de Haliç'in endüstri bölgesi olmasını istememekte, bugünkü tesislerin yeni bölgeye taşınmasını doğru bulmakta imişler.

(61) Bulmakta imişler = buluyorlarmış.
Hava kararmakta idi = kararıyordu.
Anlaşılmaktadır ki = anlaşılıyor ki…
(Gencan, 2001:127 - 128)

Koç'un da belirttiği gibi Gencan (2001: 127-128) da bulunma durumu biçimbirimi almış olan adların ve eylemliklerin ekeylemlerle kullanılışı üzerinde durmuştur. Geniş zamanla çekimlenenlerin, daha çok, şimdiki zaman anlamına kayarak yüklem olduğunu; "*idi*" ile çekimlenenlerde öyküleme, "*imiş*" ile çekimlenenlerde söylenti, "*ise*" ile çekimlenenlerde koşul anlamı sezildiğini, son olarak da bulunma durumu biçimbirimi almış ikileme ve ikizlemelerde söz öbeklerinin kalıplaşarak deyim olduklarını belirtmiştir.

(62) Ben evdeyim. Siz neredesiniz? Orhan buradadır.
Ben gazete okumaktayım (= okuyorum). Siz neler düşünmektesiniz (= düşünüyorsunuz)?

(63) Evdeydim = evde bulunuyordum.
Uykudaymış = uyuyormuş.
… gazete okumaktaydım = okuyordum.
… neler düşünmekteymişsiniz = düşünüyormuşsunuz?
… çocuk uyumaktaysa = uyuyorsa.

(64) El elde, baş taşta … Eninde sonunda, kırk yılda bir…

Hengirmen (1998: 124), bulunma durumunun, Koç ve Gencan'ın da belirttiği gibi adın kalma ve bulunma durumunu göstermeye yaradığını; ekeylemle kullanıldığını; deyimlerde kalıplaşmış olarak bulunduğunu belirtmiştir.

(65) Ankara'da oturuyorum.
Odada oturuyordum.
Saat altıda kalkıyorum.
Saat sekizde kahvaltı yapıyorum.

(66) Ben bugün okuldaydım.
Siz yarın neredesiniz?
Turgut şimdi istedir.
Bebek uykudaymış.

Bu akşam evdeyseniz, size uğrarım.
Siz geç saatlere kadar toplantıdaydık.

(67) Elde avuçta bir şey kalmamak
Elde etmek
Burnunda tütmek
Tadında bırakmak
Başında beklemek
Yerinde yeller esmek
(Hengirmen, 1998:336)

Ergin (1988: 287), diğerlerinin de belirttiği gibi, bulunma durumu biçimbiriminin, bulunma ifade ettiğini, adı eyleme bağladığını belirtmiş ve şu örnekleri vermiştir.

(68)

tarla – da	kucak-ta	parmağım-da
geri-de	sepet-te	gömleğin-de
portakal-da	alkış-ta	altı-n-da
merdiven-de	yüksek-te	beklediğiniz-de
yollar-da	tepeler- de	meyveleri-n-de

(Ergin, 1988:287)

Korkmaz (2003: 289), Gencan'ın belirttiği gibi {-DA} biçimbirimi ile karşılanan bulunma durumunun genellikle eylemdeki oluş ve kılışın yerini bildiren ad durumu olduğunu belirtmiş; ancak buradaki yer kavramının, yalnızca somut bir yer kavramı olmadığına; eylemdeki harekete sahne olan her türlü somut ve soyut kavramları karşılayan adların bulunma durumuna girebildiğine; dolayısıyla bu durumun, eklendiği ad ile eylem arasındaki bağlantı özelliği açısından, bulunma ve yer gösterme kavramına koşut olarak zaman, iş, sürerlilik, içinde olma, tarz bildirme, karşılaştırma, gösterme, vasıta, amaç, sebep vb. ifadeleri de içine aldığına değinmiştir.

Korkmaz (2003: 289)'ın belirttiğine göre ve diğerlerinin söylediği gibi bulunma durumunun asıl görevi yer bildirmektir. Korkmaz, bulunma durumu biçimbirimini alan ad veya ad grubunun, tümcede yer tamlayıcısı görevinde olduğunu vurgulamıştır.

(69) Komşumuz Kadir Bey bir duvar altında ezilmiş.
Fakat aramızda bir şey kırılmış gibi fazla temadi eden sükutu ihlal edemiyorduk.
Sonra, bu iki nakış arasında süt beyaz bir su akar.

Ona, geyik avına gideceklerini, birkaç gün dağda kalacaklarını söylediler.

Korkmaz (2003: 290), Gencan'ın belirttiği gibi, bulunma durumunun, adı "*oluş ve kılışın zamanını bildirme*" ifadesiyle eyleme bağladığını; bunun yanı sıra yalın ya da grup halinde, çeşitli işlev nicelikleriyle belirteç tümleci kurduğunu; adı eyleme "*içinde olma, içinde bulunma*" anlatımıyla; "*vasıta*" işlevi ve anlatımıyla bağladığını belirtmiştir.

(70) Arada sırada bizi görmeye geliyordu.
Arada bir Handan'ın Ankara'ya yazdığı mektupları karıştırırdı.
Yedi ayda doğan çocuklar da var.
Gecede, gündüzde, yatışta, kalkışta, yazda, kışta hep seni anacak.
Bu sırada Mehmed içeri girdi.

(71) İnsanlar beğenmede, kötülemede birbirine bakarlar.
Bir kadeh konyak doldurdu ve bir yudumda yarısını içti.
İşte tam bu sırada yağmur iri damlalar halinde patır patır düşmeye başladı.
Abdullah Bey her kasabada, her köyde el üstünde tutulurdu.

(72) Kendisini bir fikirde, hayatın etrafında oynayan kısır bir çizgide hapsolunmuş sanmanın vehmi, içine kurt gibi düşmüştü.
1913'te bir Mustafa Kemal, yüzyıl sonrası için bile hayaldi, fantezi romanlarında bile yoktu.

(73) Artık Goradaş Köyü, sayende sudan uslu oldu.
Ne elde ettimse, kendi gücümle ve partiye sonsuz bağlılığım sayesinde elde ettim.

(Korkmaz, 2003:290-295)

Korkmaz (2003: 295), Koç ve Gencan'ın da değişik biçimlerde üzerinde durduğu gibi bulunma durumu biçimbirimi almış bir adın, başka bir adla yan yana gelerek, tek bir ad veya ad değerinde bir sözcük grubu oluşturabileceğini, bu nitelikteki grubun "*bulunma durumu*" diye adlandırıldığını; sayı adlarından türetilmiş olan kesirli sayıların da birer bulunma grubu oluşturduğunu belirtmiştir.

(74) arada bir, çantada keklik, denizde damla, elde bir, geçmişte bugün, haftada iki, işinde usta, ormanda yangın, yükte hafif, pahada ağır, varlıkta huzur vb.

(75) üçte bir, beşte iki, onda yedi…

Korkmaz (2003: 295,296-297), bulunma durumunun "*otuzunda, altmışında, yetmiş beşinde*" gibi sayı adlarında yaş bildirdiğine; adı "*miktar, derece, sebep, yüzünden, bakımından, için, bildirme vb.*" gibi ifadelerle eyleme bağladığına; eylemlikler ile birlikte bildirme biçimbirimi alarak veya almadan şimdiki zamanı karşıladığına; {-Iş} adeylem biçimbirimleriyle "*-dığı zaman, -ınca, -ken*" gibi işlevler ile ulaçların yerini tuttuğuna değinmiştir.

(76) … Her şey kararında olmalı.
İhtiyar, dindar ve namuslu kimseler nazarında kumar, seyyiatın en müthişidir.
Burnun hafifçe kalkık ucu nezleden kızarmış, nefes alıp vermekte zorluk çekiyor.
Periler eşsiz güzellikte; cadılar cinler eşsiz çirkinlikte.

(77) Seyirci İbişin küçük hanıma bakarken eridiğini görür, sanki gerçekten incelmekte, kızarmaktadır, bitecektir.
Dört yaşındaki kızı az ileride, iki mavi gözleriyle annesine bakmaktaydı.
Şu bizim halkı uyandırmadadır felah;
Mektepten çıkınca ne yapmaktasın?

(78) Meral Sami'nin yüzüne bir bakışta onun kararını ve tehlikenin yakınlığını anladı.
Mümtaz Nuran'ı her eve bırakışında bunu sonuncu zannederek korkardı.
Meğer İstanbul dönüşünde almış olduğum karikatür dergisinde rastladığım resim ona aitmiş.

(Korkmaz, 2003: 296-297)

Bunların yanı sıra Korkmaz (2003: 298), bulunma durumunun sıfat ve ad tamlamalarının tamlayan ve tamlanan öğelerinde yer alarak sıfat görevi yüklenebileceklerini; "*elde avuçta, evde barkta, orada burada, önünde sonunda, ötede beride, sağda solda, şurada burada*" gibi eş ya da karşıt anlamlı belirteç görevinde ikilemeler kurduğunu; bulunma durumu biçimbirimini almış adın, bildirme biçimbirimi alarak ya da ekeylemle çekime girerek yüklem olabileceğini; bulunma durumundaki bir adın bir eylemle birleşerek "*açıkta kal-, arada kal-, elde et-, elde kal-, elde tut-, evde kal-, sözünde dur-, tepesinde ekşi-, yerinde say-, yolunda git-*" gibi anlamca kaynaşmış birleşik eylemler oluşturduğunu belirtmiştir.

(79) Emzikte çocukları vardı.
Ona yalnız kalmanın erişilmez güzellikte bir şey olduğunu anlatmak isterdim.
Vakıa, sonbaharın ıslak, raşeli ve kül renginde bir öğle sonuydu.

(80) Elde avuçta ne varsa birkaç yıl içinde yiyip bitirdiler ve birkaç gün rastlarım ümidiyle ötede beride dolaştım.
İki yakın arkadaş, varlıkta yoklukta birbirlerine destek olmak için and içmişlerdi.

(81) Çocuğun gözü arkadaydı.
Konuk gittiğiniz bir evde yemekteyiz.

(82) Yerinde sayanlar yürüyenlerden ziyade ayak patırtısı ederler.
İşleri yolunda gidenlerin keyifleri de yerindedir.

(Kokmaz, 2003: 300-301)

Ediskun (1988: 112), diğerlerinin söylediklerine benzer olarak, bulunma durumu biçimbiriminin adı eyleme bağlayan ve genellikle eylemin kendi içinde,

üstünde, üzerinde oluştuğunu belirtmek üzere adın girdiği durum olduğunu belirtmiştir.

Ediskun (1988: 112), bu biçimbirimin genellikle eylemin oluştuğu yeri gösterdiğine değinmiş; bunun yanı sıra "*uzunluk, süre, zaman, durum, yer*" anlamları kattığı üzerinde durmuştur.

(83) Üç kilometre boyunda yol. (uzunluk)
Altmış beş yaşında emekliye ayrıldı. (süre)
İstanbul, 1453'te fethedildi. (zaman)
İşler yolunda gidiyor. (durum)
Bir gece, Edirne'de kalmış. (yer)

Bunlara ek olarak, Ediskun (1988: 112), yine diğerlerinin de belirttiği gibi "*el elde, baş başta, eninde sonunda, kırk yılda bir, haftada bir, dillerde dolaşmak, elde avuçta kalmamak...*" gibi belirteç öbekleri ve kalıplaşmış sözler de kurduğunu belirtmiştir.

Tablo 3'te bulunma durumu biçimbiriminin yukarı adı geçen dilcilerce ne anlamlar yüklediğine genel olarak göz atılabilir:

Tablo – 3a

Bulunma Durumunun Genel Özellikleri

YAZARLAR	Ad öbekleri kurar.	İkileme kurar.	Deyim kurar.	-dık'lı ortaçlarla zaman gösterir.	-mAk'tan sonra gelerek geniş zaman, süreklilik anlamı verir.	-mAk'la birlikte için, hakkında, konusunda anlamı verir.	-mA'dan sonra süreklilik anlamı verir.	"Dünya" sözcüğüyle birlikte hiçbir zaman, asla, kesinlikle anlamı verir.	-An ortacıyla zaman, -dIğI zaman anlamı verir.	Belirteç kurar.
BANGUOĞLU	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
EDİSKUN	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+
ERGİN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
GENCAN	+	-	+	-	+	-	-	-	-	-

Tablo 3b

Bulunma Durumunun Genel Özellikleri (devamı)

YAZARLAR	Kalma,bulunma anlamı verir.	Yer belirtir.	Araç işlevi vardır.	Zaman gösterir.	Sayı adlarında yaş bildirir.	Miktar, derece bildirir.	Sebep, yüzünden, bakımından anlamı verir.	-Iş'la birlikte -dIğI zaman,-IncA, -ken anlamı verir.	Sıfat görevinde kullanılır.	Yüklem olur.
BANGUOĞLU	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
EDİSKUN	+	+	-	+	+	+	-	-	-	-
ERGİN	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
GENCAN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
HENGİRMEN	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KOÇ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KORKMAZ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Tablo – 3'te görüldüğü gibi Banguoğlu bulunma durumu biçimbirimine yapıtında hiç yer vermemiştir.

Ediskun, bu biçimbirimin "*deyim kurduğu, belirteç kurduğu; kalma, bulunma anlamı verdiği; zaman gösterdiği; sayı adlarında yaş bildirdiği; miktar, derece bildirdiği; durum belirttiği*" üzerinde durmuştur.

Ergin'in de Banguoğlu'na benzer olarak bulunma durumu birimbiriminin "*kalma, bulunma anlamı verdiği*" özelliği dışında tabloda yer alan diğer hiçbir özelliğe yapıtında yer vermediği gözlenmektedir.

Gencan, bu biçimbirimin "*ad öbekleri kurduğuna; deyim oluşturduğuna; {-mAk}tan sonra gelerek geniş zaman, süreklilik anlamı verdiğine; şimdiki zaman anlamı verdiğine*" değinmiştir.

Hengirmen, Ergin'in yaptığı gibi yapıtında bu biçimbirimin sadece "*kalma, bulunma anlamı verdiği*" özelliğine değinmiştir.

Koç, Gencan'ın da yapıtında yer verdiği "*ad öbekleri kurma; deyim kurma; {mAk}tan sonra gelerek geniş zaman, süreklilik anlamı verme; şimdiki zaman anlamı verme*" özelliklerine değinmiş; bunun yanı sıra Gencan'dan farklı olarak yapıtında

bulunma durumu biçimbiriminin "*ikileme kurduğu; {-dık}lı ortaçlarla zaman gösterdiği; {-mAk}la birlikte için, hakkında, konusunda anlamı verdiği; {-mA}dan sonra süreklilik anlamı verdiği; "dünya" sözcüğüyle birlikte hiçbir zaman, asla, kesinlikle anlamı verdiği; {-An} ortacıyla zaman, {-dIğI} zaman anlamı verdiği ve belirteç kurduğu*" üzerinde durmuştur.

Korkmaz ise bu biçimbirimin "*ad öbeği kurduğunu; ikileme kurduğunu; deyim kurduğunu; belirteç kurduğunu; şimdiki zaman anlamı verdiğini; kalma, bulunma anlamı verdiğini; yer belirttiğini; araç işlevi olduğunu; zaman gösterdiğini; sayı adlarında yaş bildirdiğini; miktar, derece bildirdiğini; sebep, yüzünden, bakımından anlamı verdiğini; {-Iş}la birlikte {–dIğI} zaman, {-IncA}, {-ken} anlamı verdiğini; sıfat görevinde kullanıldığını; yüklem olduğunu ve durum belirttiğini*" vurgulamıştır.

2. 4. Uzaklaşma Durumu

Çalışmanın bu bölümünde de diğer ad durumu biçimbirimlerinde yapıldığı gibi Koç, Gencan, Hengirmen, Ergin, Banguoğlu, Korkmaz ve Ediskun'un uzaklaşma durumu biçimbirimi hakkındaki görüşleri ele alınmış; görüşlerinin benzerlikleri ve farklılıkları üzerinde durulmuştur.

Koç (1998: 132), uzaklaşma durumunun, "*uzaklaşma, ayrılma*" belirttiğini vurgulamıştır. Bunun yanı sıra Koç (1998: 50), çıkma durumunun "*neden*" gösterdiğini; zaman belirten belirteç kurduğunu; iyelik biçimbirimiyle birlikte "*sayı, ölçü, oran*" belirten çıkmalı ad öbeği kurduğunu; kaynak, ilişkinlik kavramı verdiğini; "*hakkında, konusunda*" anlamı verdiğini belirtmiştir.

(84) Korkudan öldü.
Mutluluktan uçuyorum.
Açlıktan ölüyorum.
Soğuktan titriyordu.
Hastalığı soğuk algınlığından.
Başarısızlığı tembelliğinden.
İştahsızlığı hastalığındanmış.
Hasta olduğundan gelememiş.

(85) Valizini akşamdan hazırladı.

Sabahtan gel.
Erkenden uyandık.
Birden hatırladım.
Ben olup bitenleri çoktan unuttum.

(86) Elmalardan bazıları çürük çıktı.
Kaçan mahkumlardan biri geri döndü.
İçinizden biri bana gerçeği söylesin.

(87) Kimlerdensiniz?
Ali Bey'in çocuklarından mısın?
Ekmek elden, su gölden.

(88) Havadan sudan bahsettik.
Konuşma sırasında sizden bahsedilmedi.
Arkadaşlarından çok şikayetçi.

(Koç, 1998:50-51)

Koç (1998: 52), bunlarla beraber uzaklaşma durumu biçimbiriminin "*yön, uzaklık*"; "*azlık, çokluk*" belirttiği; "*kesinlik, doğrulama*" kavramı verdiği; "*durum*" belirttiği; eylemlikten sonra geldiği ve "*yüzünden, -dığı için*" anlamı verdiği; eylemsilerden sonra geldiği ve "*hakkında, konusunda*" anlamı verdiği; "*üstünlük, karşılaştırma*" belirttiği; {-mAk}, {-sA} biçimbirimleriyle birlikte "*karşıtlık*" belirttiği üzerinde durmuştur.

(89) Sağdan gidiniz.
İlerden sağa dönünüz.
Uzaktan gördüm.

(90) Az veren candan verir.
Her şeyi kolayından alma.
Kimseye bedavadan bir şey vermezler.

(91) Seni gerçekten severim.
Sahiden öyle demiş.

(92) Yalandan bayıldı.
Hepiniz birden gelmeyin.
Ensesine şakacıktan bir şamar vurdu.

(93) Eğlenmekten çalışmaya zaman ayıramıyordu ki.
Dert dinlemekten bıktım, usandım.

(94) Buraya geleceğinizden haberim yoktu.
Hastalandığımdan kimsenin haberi olmamış.
Okula gitmeyeceğinden alenin haberi var mı?

(95) Benden zengin
Sesten hızlı
Senden akıllı
Sudan ucuz

(96) Boş oturmaktansa yardım derneklerinde çalışırım.
Almaktansa vermeyi sever.
Denize girmektense havuza girerim.
Dinlemektense konuşmayı yeğliyor.

(Koç, 1998: 52)

Koç (1998: 53), bunlara ek olarak, uzaklaşma durumu biçimbiriminin, çıkmalı ad öbeği kurduğuna; "*yana*" sözcüğüyle birlikte kullanıldığında, uzaklaşma durumundan çok "*bağlılık, için*" anlamı verdiğine; "*için*" yerine kullanıldığına; ilgeç öbeği kurduğuna; çıkmalı ikileme yaptığına; deyimleşmiş eylem öbeği kurduğuna değinmiştir.

(97) içten sevgi
kardan adam
candan dost
toptan satış

(98) Her türlü sevgide yaprak veren
Dağıtmadan, bölüşmeden yana
Özgürlükten, yoksulluktan yana.
O.Rıfat

(99) -den beri O günden beri uyuyor.
-den sonra Benden sonra sen gideceksin.
-den bile Senden bile zengin.

(100) ağızdan ağza dilden dile sağdan soldan ondan bundan
baştan başa elden ele şurdan burdan dereden tepeden

(101) gölgesinden korkmak
defterden silmek
dünyadan haberi olmamak
elden ayaktan düşmek
dilinden kurtulamamak
baştan çıkarmak
elden ele dolaşmak
gözden geçirmek

Gencan (2001: 129), uzaklaşma durumu biçimbiriminin yüklemleri; sıfatları; belirteçleri tümlediğini; ad tamlamalarında kullanıldığını belirtmiştir.

(102) Yayla yolu tafladır
Her gelen Allah'tandır
Benzimin sararması
Sevip ayrılmaktandır.
(Türkü)
(Gencan, 2001:106)

(103) Sözünden dönmez adam, benden uzak, yüzden fazla kitap, kırk ikiden küçük sayı, yandan çarklı, çilekten sert, omzundan yaralı, baldan tatlı
(Gencan, 2001:280)

(104) Hepsinden önce, bundan birkaç yıl önce, bundan sonra, evden dışarı, kapıdan içeri, sizden daha yaşlı…

(105) Gelenlerden (gelenlerin) biri, arkadaşlardan (arkadaşların) ikisi söyledi.
Sınava giren yüz öğrenciden otuzu başarı göstermiş. Bunlardan hangisi daha çalışkandır.
Öğrencilerden bazıları sınava girmemiş.
(Gencan, 2001:129-130)

Gencan (2001: 130), Koç'un da belirttiği gibi {-DAn} biçimbirimi almış sözcüklerin, ilgeçlerle öbekleştiğini; bu öbeklerin "*yer, zaman ve nedenlilik*" anlamlarıyla yüklemlerin belirteci olduğunu; kimi adlara, sıfatlara, belirteçlere gelip onları belirteç yaptığını; {-DAn}… {-A} durum biçimbirimlerini art arda almış ikilemelerin, ikizlemelerin deyim değerinde öbekler kurduğunu ve bu öbeklerin daha çok belirteç olduklarını; {-DAn} biçimbirimiyle, bileşikleriyle eylem tabanlarından türlü biçimde ve anlamda ulaçlar türettiğini vurgulamıştır.

(106) Dünden beri, bundan dolayı, ondan ötürü; -den başka…

(107) Eskiden güzel işler yapmak…
Eskiden "bayramınız mübarek olsun" derlerdi.
Birden, yeniden, sonradan, çoktan, cabadan, şakadan, şakacıktan, yalancıktan…
(Gencan, 2001:130)

(108) Uzaktan uzağa selamlaştık. Doğrudan doğruya okula gidecek. Öğrendiklerini baştan başa anlatacak. Daldan dala konmak. Elden ele geçmek.
Beni tepeden tırnağa süzdü. Sonra anlaştık. Yerden göğe hakkı varmış. Sabahtan akşama…
(Gencan, 2001:131)

(109) beri, -den beri
Ben gelmeden işe başlamayınız, dedi ve bir daha ağzını açmadan, kimseye bakmadan çıkıp gitti. O gelmeden biz işi bitirmiştik.
Orhan, üstün başarı gösterdiği için (gösterdiğinden, gösterdiğinden dolayı) ödül kazandı.
Gelemediğimden (ötürü, dolayı) üzgünüm…
(Gencan, 2001: 436 - 437)

(110) Züğürt olup düşünmektense uyuz olup kaşınmak daha hayırlıdır.
Bu havada sokağa çıkmaktansa evde kalıp aç oturmaya razıyım.
(Gencan, 2001:440)

Gencan (2001: 130-131), ayrıca, uzaklaşma durumu biçimbiriminin meslek adlarının çoğullarıyla cins ve tür anlatan sözcüklere eklenerek "*-DAn biri olan*" anlamında bir sıfat olduğu; bu biçimbirimi alan birkaç sözcüğün niteleme sıfatı gibi kullanıldığı; yardımcı (ol-, et-) eylemlerine "*yoksun kalmak, yoksun bırakmak*" ayırtıları kattığı; deyimlerde değişik görev ve anlam ayırtılarıyla kullanıldığı ve son yıllarda {-DAn} biçimbiriminin yapım biçimbirimi gibi kullanılıp yabancı sözcüklere karşılık bulunduğu üzerinde durmuştur.

(111) Erkek lisesi öğretmenlerinden bay Orhan. Fabrika işçilerinden Demircan. Semizotu cinsinden bir sebze. Turunçgillerden bir meyve. Krallar soyundan bir genç.

(112) Gönülden (dilek), sudan (bir yanıt, bir söz), candan (arkadaş), uzaktan (akraba), toptan (satış), sıradan (adam)…
(113) Ben birkaç liradan olurum.
Bizi hem maldan hem candan ettiler.
(114) Elinden gelmek, kıssadan hisse, şundan bundan, çerden çöpten (nesne), ateşten gömlek.
(115) neden (sebep): … Nedenini açıklamak,… candan (samimi)…

(Gencan, 2001:130 - 131)

Ergin (1988: 287), uzaklaşma durumu biçimbiriminin "*uzaklaşma*" ifade ettiğini ve adı eyleme bağladığını belirtmiş ve şu örnekleri vermiştir.

(116)

tepe- den	haberler-den	çağımız-dan
karşı-dan	çıkış-tan	tarih-ten
oyun-dan	çelik-ten	maziniz-den
gemi-den	kibrit-ten	bilenler-den
ben-den	siz-den	biz-den

(Ergin, 1988:287)

Hengirmen (1998: 125) uzaklaşma durumunun, diğerlerinin de üzerinde durduğu gibi "*çıkma, uzaklaşma, gelme ve girme durumunu*" gösterdiğini; bu durumun bazen sebep gösterdiğini; bir yerden çıkmanın ve uzaklaşmanın, başka bir yöne gitmek demek olduğunu, bu nedenle kimi zaman "*gelme, girme*" anlamı da verdiğini belirtmiştir.

(117) Amerika'dan geliyorum.
Okuldan geliyorum.
(118) Çocuk veremden öldü.
Havasızlıktan boğuldu.
Kalabalıktan sıkıldım.
Parasızlıktan ekmek bile alamıyorum.
(119) Ali pencereden odaya girdi.
Hırsız balkondan içeri girdi.
Çocuklar bahçeden sınıfa girdiler.

(Hengirmen, 1998: 125)

Hengirmen (1998: 336-337), Koç'un ve Gencan'ın belirttiklerine benzer olarak, uzaklaşma durumu biçimbiriminin, aynı zamanda "*fiyat*" ilgisi kurduğu; adlar, ad soylu sözcükler, eylemlikler ve eylemsilerin {-DAn} biçimbirimi alabileceği; ekeylemle yüklem oluşturduğu ve kalıplaşmış olarak deyim ve atasözlerinde kullanıldığı üzerinde durmuştur.

(120) Domatesi kaçtan aldın?
Yirmi beş binden aldım.

(121) Ad: Başbakan uçaktan iniyor.
Belirtili Ad Tamlaması: Kadının çantasından bir silah çıktı.
Belirtisiz Ad Tamlaması: Çiçek kokusundan çok hoşlanırım.
Sıfat Tamlaması: Bahçede sarı yapraklardan bir halı oluşmuştu.
Adıl: Parayı benden değil, ondan isteyeceksiniz!
Eylemlik: Bugün yürümekten canımız çıktı.
Ortaç: Gelecekten çok umutluyum.
İlgeç Öbeği: Sabahtan beri burada bekliyoruz.
Bundan dolayı size söz veriyorum.

(122) Biz Türkiye'deniz.
Bu öğrenciler Ankara Üniversitesi'ndendir.
Bu adamlar bizdendir.
Türkiye'de yaşayan Türkler, Oğuz Türklerindendir.

(123) Ekmek elden, su gölden.
İçinden gülmek
Ne senden bana bazlama, ne senden bana gözleme
Gözden sürmeyi çekmek
Kısmet ise gelir Hint'ten, Yemen'den; kısmet değilse ne gelir elden?
Sabahtan karnını doyuran, küçükken evlenen aldanmaz.
(Hengirmen, 1998:336,337)

Korkmaz, uzaklaşma durumunu şöyle tanımlamıştır: "Türkiye Türkçesinde dil benzeşmesine ve ünsüz uyumuna bağlı olarak –DAn ekiyle karşılanan çıkma durumu, kelime gruplarında ve cümlede, fiilin gösterdiği oluş ve kılışın kendisinden uzaklaştığını göstermek için kullanılan ad durumudur." (Kokmaz, 2003:301)

Korkmaz (2003: 301 - 304) uzaklaşma durumu biçimbiriminin bir oluş ve kılışın çıkış noktasını, hareketin nereden başladığını belirtiğini; eklendiği adı, eyleme "*-den dolayı, -dığı için*" ifadesi ve sebep sonuç ilişkisi ile bağladığını; zaman gösteren adlarda oluş ve kılışın zamanını bildirdiğini; eklendiği adı, gösterme ilişkisi ile bağladığını belirtmiştir.

(124) Çorbadan kaşığını doldururken bir saat sonra buluşacağı delikanlıyı hatırından geçirdi.
Kanımın damarlarımdan çekildiğini duydum.

(125) Hastalıktan, yalnızlıktan, biraz da yoksulluktan, son zamanlarda huyu çok değişti.
Can sıkıntısından günde bir ya da iki kez kendine menemen ya da omlet yapmaya başlamıştır.
Yazın otlardan, sazlardan suyun yüzü gözükmez.

(126) Bizimkiler yarın sabah erkenden yola çıkacaklar.
Sabahtan akşama kadar hep bu işle mi uğraştın?
Yarından başlayarak artık konu üzerine eğilebiliriz.

(127) Kemikleri güzel bir etle örtülü, adeta gül yaprağından bir ten.
…kerpiçten küçük evler yapılmıştı.
Her olup biten, masaldan bir sırça saray içinde olup bitiyordu.
(Korkmaz, 2003: 301-304)

Korkmaz (2003: 305 - 309), bunların yanı sıra, uzaklaşma durumunun, eklendiği adı, başka bir ad veya eyleme bir bütünün parçasını gösterme veya o bütünden gelme ilişkisi ile bağladığına; bir bütünü bildirdiğine ve adı eyleme bütünlük ifadesi ile bağladığına; yer yön bildiren sözlerde ad tamlamasının tamlanan öğesi olarak eylemdeki oluş ve kılışın yer ve yönünü gösterdiğine; eklendiği adı, eyleme bir şeyin kendiliğinden anlaşılması ilişkisi ile bağladığına; adlardan sonra başka, beri, dolayı, gayri, geri, sonra, yana gibi uzaklaşma durumu isteyen ilgeçlerle birleşik ilgeç grupları oluşturduğuna ve farklı görevler yaptığına değinmiştir.

(128) Çorbadan bir kaşık bile içmeyecektim.
Ağacın dallarından her biri üzerinde kuşlar ötüyordu.
Sekiz delikanlıdan en zorlusu Kara Seyit çıktı.
(129) Hükümet bu yıl herkesten sabır ve fedakarlık bekliyor.
Yiyeceklerin hepsinden birer parça tattı.
(130) Yaşlı bir kadın dutların altından koşarak geldi.
Az sonra arkadaşı odanın aralığından çıkıp geldi.
(131) Kızcağızın taşradan yeni geldiği konuşmasından hemen anlaşılıyordu.
Kadının varlıklı bir aileden olduğu giyiminden seziliyordu.
(132) Dünyada dayımdan başka hımsım kalmamıştı.
Çocukluğumdan beri tuhaf hareketlerimle onları hep korkuttum.
On beş yirmi basamaktan sonra üst kata çıkılır.
O günden bu yana sesi pek işitilmiyordu.

(Korkmaz, 2003: 305-308)

Korkmaz (2003: 309 - 313), bunların yanı sıra ve diğerlerinin de belirttiği gibi, uzaklaşma durumu biçimbirimini almış bir adın, başka bir ad ve ad soylu sözcük ile uzaklaşma grubu oluşturabileceği; eklendiği adla daha sonra gelen sıfat arasında karşılaştırma ilişkisi kurduğu; eklendiği adı eyleme belirteç ilişkisi ile bağladığı; aynı sözcüğün art arda çıkma ve yönelme durumlarına girmiş biçimleriyle, belirteç görevinde, eş veya karşıt anlamlı ikilemeler kurduğu; eklendiği adı eyleme "*-dığı için, -dan dolayı, dolayısıyla*" anlatımıyla bağladığı üzerinde durmuştur.

(133) Bu şiirler henüz ahenkten yoksun.
Ne içten bir dert ortaklığıdır bu.
Eşyalar arasında kıpırdamaktan korkarak duran hamal derhal aşağı atladı.
(134) Duvarlar yerden bizim boyumuzdan daha alçak bir yükseklikteydi.
Fakat inşaat başlayacağı zaman birincisinden çok daha zorlu bir mesele çıktı.
(135) Sonra iki buzağı birden büyür.
Değirmen çoktandır bağlıydı.
İçinden şöyle bir Hatçe'ye görünsem geçti.
(136) Nahit'i arkadan arkaya kolluyor…
Evlerde gizliden gizliye bir çalışma başladı.
(137) … Veli'nin gelişinden, bu sofrayı birileriyle paylaşmaktan memnun.

… Ertuğrul Gazi'yi ziyarete gittikleri Yörük Bayramlarından…
(Korkmaz, 2003: 309-314)

Korkmaz (2003: 314-317), bunlara ek olarak, "*bez- ,bık-, hoşlan-, kurtul-, nefret et-, usan-, ürk-"* gibi bir duygunun etkisi altında kalma gösteren eylemlerden önceki tamlayıcılara geldiğini; eklendiği adı, eyleme "*ile, vasıtası ile*" anlamını veren araç ilişkisiyle bağlandığını; eklendiği adı, eyleme veya başka bir ada "*mensup olma, ait olma, ... yerden gelme*" anlam ve ilişki ile bağladığını; eklendiği adı, eyleme "*takiben, izleyerek*" anlam ve ilişkisiyle bağladığını; biçimbirimin, adı eyleme "*hedef, maksat, sonuç*" vb. bazı ilişkiler ile bağlandığını; eklendiği adla birlikte anlamca kaynaşmış ve deyimleşmiş birleşik adlar oluşturduğunu belirtmiştir.

(138) Sonra bir gün bu hayattan bıkıverdi.
Bilirsiniz ki ben politika işlerinden hiç hoşlanmam.
Kayıtsızlıktan, tembellikten, gerilikten kurtulmak için inanmak lazım.
(139) O durmadan bana olan hayranlığından söz ediyordu.
Ne zaman ona gitsem bu işten konuşurdu.
Yılanlardan konuşmaya başladılar.
(140) …Değirmen suyundan kolayca sulanabilirdi.
Biz bu olayları çok uzun yıllardan sonra çeşitli anı kitapları ile basın röportajlarından öğrenecektik.
(141) … Öteki köyden Molla Mustafa, Anavarza Köyünden Cabbar, Hacılardan Kör Ahmet…..
(142) Adnan ona yetişmeye mecbur arkasından koşuyordu.
Kozan'a iki yoldan gidilir.
(143) Eskisi gibi çalışmaktan, para kazanmaktan zevk alıyordu.
Aklıyla ruhunun bu çatışmasından doğan sonuçlar var.
(144) Bayram sorumsuz politikacılar gibi bol keseden atmaya başladı.
Kıl aldırmaz burnundan.
Bir vaaz verdi mi yer yerinden oynar.
(Korkmaz, 2003: 314-317)

Ediskun (1988: 89-90), diğerlerinin de belirttiği gibi uzaklaşma durumunun, adı eyleme bağlayan ve genellikle eylemin, kendinden uzaklaştığını, ayrıldığını belirtmek üzere adın girdiği durum olduğunu belirtmiştir.

Ediskun (1988: 90), Koç, Gencan ve Korkmaz'ın da belirttiği gibi bir adı eyleme sebep; miktar düşüncesiyle, izlenecek yönü belirtmek üzere, adı o eyleme bağladığını; adı eyleme zaman, fiyat, karşılık, bedel düşüncesiyle bağladığını; bir varlığın ya da bir sayının bir cinsle ilgisini gösterdiğini; bir durumun genel nitelikle

ilgisini gösterdiğini; iki sözcüğü üstünlük düşüncesiyle bağladığını; nesnelerin nelerden yapıldığını gösterdiğini belirtmiştir.

(145) Kederden öldü.
Kahkahadan bayıldı.
(146) Bu yemekten yedim, fakat o hoşaftan içmedim.
(147) Bu yoldan gidelim.
Kıyıdan dönelim.
(148) Vapur akşamdan gitti.
Bu kanun, Tanzimat'tan kalmadır.
(149) Karpuzun kilosunu yüzden almış.
Eşyanın tonunu kaçtan taşıtmış?
(150) Bu kitabı İngilizceden çevirmiş.
Bu tayyörü pardesüden bozup yaptım.
(151) Kurt, köpek cinsinden bir hayvandır.
O, serseriler takımındandır.
Öğretmenlerden birçoğu, öğrencilerden beşi.
(152) Yüksek faziletlerden biri de iyilikseverliktir.
Üstün meziyetlerden bir başkası da hoşgörülülüktür.
(153) Evden yüksek kulübe.
Sirkeden ekşi erik.
(154) Bir yıl on iki aydan ibarettir.
Bir hafta yedi günden oluşur.
(155) Kışlıklar yünden, yazlıklar pamuktan yapılır.

(Ediskun, 1988:113)

Bunlara ek olarak ve yine diğerlerinin de üzerinde durduğu gibi Ediskun (1988:113), uzaklaşma durumunun "*sabahtan akşama, akşamdan akşama, öte yandan, beri yandan, sudan yanıt, gözden düşmek, ekmek elden, su gölden, el kesesinden develer kurban…*" gibi belirteç öbekleri ve kalıplaşmış sözler kurduğunu da vurgulamıştır.

Uzaklaşma durumu biçimbiriminin genel özellikleri ise tablo - 4'te gösterilmiştir.

Tablo – 4

Uzaklaşma Durumunun Genel Özellikleri

YAZARLAR	Neden belirtir.	Zaman belirteci kurar.	İyelik ekiyle birlikte sayı, ölçü, oran belirten ad öbeği kurar.	Kaynak, ilişkinlik anlamı verir.	Hakkında, konusunda anlamı verir.	Yön, uzaklık belirtir.	Azlık, çokluk belirtir.	Kesinlik, doğrulama kavramı verir.	Durum belirtir.	-mAk'tan sonra yüzünden, -DIgI için anlamı verir.	Eylemsilerden sonra hakkında, konusunda anlamı verir.	Üstünlük, karşılaştırma belirtir.	-mAk,-sA ile karşıtlık anlamı verir.	Ad öbeği kurar	İçin yerine kullanılır.
BANGUOĞLU	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
EDİSKUN	+	+	-	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	-	-
ERGİN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
GENCAN	+	+	-	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
HENGİRMEN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-
KOÇ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
KORKMAZ	+	+	-	+	-	+	-	-	-	+	+	+	-	-	-

Tablo – 4b

YAZARLAR	sözcüğüyle bağlılık, için anlamı verir.	İlgeç öbeği kurar	İkileme yapar.	Deyim kurar.	Öl- ve et- Eylemleriyle yoksun kalmak, yoksun bırakmak anlamı verir.	Uzaklaşma anlamı verir.	Fiyat anlamı verir.	-DAn dolayı, –DıgI için anlamı verir.	yapıldığı maddeyi gösterir.	Bir bütünün parçasını gösterir.	kendiliğinden anlaşılması anlamını verir.	Belirteç kurar	Araç ilişkisi kurar.	izleyerek anlamı verir	bedel anlamı verir.
BANGUOĞLU	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
EDİSKUN	-	+	+	+	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-	+
ERGİN	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
GENCAN	-	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
HENGİRMEN	-	-	-	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-
KOÇ	+	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KORKMAZ	-	-	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+	+	-

Banguoğlu, uzaklaşma durumu biçimbirimine yapıtında hiç vermemiştir.

Ediskun, uzaklaşma durumu biçimbiriminin "*neden belirttiğini; zaman belirteci kurduğunu; kaynak, ilişkinlik anlamı verdiğini; yön, uzaklık belirttiğini; azlık, çokluk belirttiğini; durum belirttiğini; üstünlük, karşılaştırma belirttiğini; ilgeç öbeği kurduğunu; ikileme yaptığını; deyim kurduğunu; uzaklaşma anlamı verdiğini; fiyat anlamı verdiğini; bir nesnenin yapıldığı maddeyi gösterdiğini; karşılık, bedel anlamı verdiğini*" belirtmiştir.

Ergin, uzaklaşma durumu biçimbiriminin sadece uzaklaşma anlamı verdiği üzerinde durmuştur. Tabloda yer alan diğer özelliklere yapıtında değinmemiştir.

Gencan, uzaklaşma durumu biçimbiriminin "*neden belirttiği, zaman belirteci kurduğu; kaynak, ilişkinlik anlamı verdiği; yön, uzaklık belirttiği; ilgeç öbeği kurduğu; ikileme yaptığı; deyim kurduğu; ol- ve et- eylemleriyle yoksun kalmak, yoksun bırakmak anlamı verdiği*" üzerinde durmuştur.

Hengirmen, uzaklaşma durumu biçimbiriminin "*eylemsilerden sonra hakkında, konusunda anlamını verdiğine; {-mAk}, {-sA} biçimbirimleriyle birlikte karşıtlık anlamı verdiğine; deyim kurduğuna, uzaklaşma anlamı verdiğine; fiyat anlamı verdiğine*" değinmiştir.

Koç, bu biçimbirimin "*neden belirttiği; zaman belirteci kurduğu; iyelik biçimbirimiyle birlikte sayı, ölçü, oran belirten ad öbeği kurduğu; kaynak, ilişkinlik anlamı verdiği; hakkında, konusunda anlamı verdiği; yön, uzaklık belirttiği; azlık, çokluk belirttiği; kesinlik, doğrulama kavramı verdiği; durum belirttiği; {-mAk}tan sonra yüzünden, {-Dığı} için anlamı verdiği; eylemsilerden sonra hakkında, konusunda anlamı verdiği; üstünlük, karşılaştırma belirttiği; {-mAk}, {-sA} ile karşıtlık anlamı verdiği; ad öbeği kurduğu; "için" ilgeci yerine kullanıldığı; "yana" sözcüğüyle bağlılık için anlamı verdiği; ilgeç öbeği kurduğu; ikileme yaptığı; deyim kurduğu*" üzerinde durmuştur.

Korkmaz ise bu biçimbirimin "*neden belirtme; zaman belirteci kurma; kaynak, ilişkinlik anlamı verme; yön, uzaklık belirtme; {-mAk}tan sonra yüzünden, {-DIğI} için anlamı verme; eylemsilerden sonra hakkında, konusunda anlamı verme; üstünlük, karşılaştırma belirtme; ikileme yapma; deyim kurma; uzaklaşma anlamı verme; {-DAn} dolayı, {-DIğI} için anlamı verme, bir nesnenin yapıldığı maddeyi gösterme; bir bütünün parçasını gösterme; bir şeyin kendiliğinden anlaşılması anlamı verme; belirteç kurma; araç ilişkisi kurma; takiben, izleyerek anlamı verme*" özellikleri üzerinde durmuştur

3. AD DURUM BİÇİMBİRİMLERİNİN DİLBİLİMCİLER TARAFINDAN ELE ALINIŞI

Çalışmamızın 1. bölümünde "geleneksel dilbilgisi kitaplarında " ad durum biçimbirimlerinin nasıl ele aldığına değindik. Bu bölümde diğer bölüme benzer olarak dilbilimde ad durum biçimbirimlerinden "*belirtme, yönelme, bulunma ve uzaklaşma*" durumlarının nasıl ele alındığı üzerinde durulacaktır.

3. 1. Belirtme Durumu

Burada dilbilimci Aydın, Underhill, Balcı, Göksel ve Kerslake'in belirtme durumu biçimbirimi hakkındaki ne düşündükleri üzerinde durulmuş; görüşlerinin benzerlikleri ve farklılıklarına değinilmiştir.

Aydın (1997: 7), Türkçede belirtme durumunun biçimbilimsel ve soyut görünümleri olduğunu, ancak Türkçede biçimbilimsel belirtme durumunun bulunmasının sözdizimsel ve anlambilimsel gerekçeleri olduğunu; Türkçede biçimbilimsel belirtme durumu biçimbiriminin {-(y)I} olduğunu belirtmiştir.

Aydın (1997: 8), belirtme durumunun, biçimbilimsel görünümünün nedenlerini açıklarken şu üç karşıtlığın göz önüne alınması gerektiğini vurgulamıştır:

[+gönderimsel]
[-gönderimsel]
[+belirtili]
[-belirtili]
[+özgül]
[-özgül]

Aydın'ın belirttiğine göre, [+gönderimsel] - [-gönderimsel] karşıtlığı, ad öbeklerinin (AÖ) gönderiminin dil üstü belli bir kişiye ya da nesneye yönelik olduğunu ya da olmadığını gösterir.

(156) a. Ayşe **kitap** okudu

b. Ayşe **kitabı** okudu
(Aydın, 1997: 8)

Aydın (1997: 8), (156)'daki tümcelerde (156a)'da *kitap* sözcüğünün [-gönderimsel], (156b)'de *kitabı* sözcüğünün [+gönderimsel] olduğunu; bu tümcelerde gönderimselliğin yanı sıra belirtililikte de benzerlikler görüldüğünü belirtmiştir. (156a)'da *kitap* sözcüğünün [-belirtili], (156b)'de *kitabı* sözcüğünün [+belirtili] olduğuna; ancak belirtililiği, gönderimsellikten farklı ele almak gerektiğine; [+özgül] ve [-özgül] özelliklerinin [-belirtili] içinde; [-belirli] ve [+belirli] özelliklerin [+gönderimsel] içinde ele alındığına değinmiştir.

Aydın (1997: 9), [-gönderimsel] özellikli ad öbeklerinde belirtme durumunun soyut durum olarak karşımıza çıktığını; [+gönderimsel, +belirtili] özellikli ad öbeklerinde ise belirtme durumunun biçimbilimsel olarak göründüğünü belirtmiş ve şu örnekleri vermiştir:

(157) a. Ali **çocuk** sevmiyor.
b. Ali **çikolata** sevmiyor.

(158) a. Ali **çocuğu** sevmiyor.
b. Ali **çikolatayı** sevmiyor.
(Aydın, 1997: 9)

Aydın (1997: 9), bunların yanı sıra, Türkçede kimi ad öbeklerinde biçimbilimsel belirtme durumunun yüklenme zorunluluğu olduğunu; [+belirtili] özellik taşıyan bu ad öbekleri eğer bir *adıl* ise, *özel ad* ise, *iyelik*li bir ad öbeği ise ve bazı *niceleyici*ler kullanılmışsa bu ad öbeklerine {-(y)I} belirtme durumu biçimbirimi eklenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

(159) a. *Ali **o** seviyor
b. Ali **onu** seviyor

(160) a. *Ali **Ayşe** seviyor
b. Ali **Ayşe'yi** seviyor

(161) a. *Ali **kardeşim** seviyor
b. Ali **kardeşimi** seviyor

(162) a. *Ali **diğer kız** seviyor
b. Ali **diğer kızı** seviyor
(Aydın, 1997: 9)

Aydın (1997: 10), Türkçede genel olarak, [+belirtili] özellikli AÖ'lerde belirtme durumunun *biçimbilimsel*, [-belirtili] özellikli AÖ'lerde *soyut* olduğunu, ancak [-belirtili] özellikli ad öbeklerinin de kimi durumlarda biçimbilimsel belirtme durumu görüldüğünü belirtmiştir.

(163) a. Ahmet **kitap** okudu. [-belirtili]
b. Ahmet **kitabı** okudu. [+belirtili]

(164) a. Ahmet **bir kitabı** okudu [-belirtili, +özgül]
b. Ahmet **bir kitap** okudu [- belirtili, -özgül]
(Aydın, 1997: 10)

Aydın (1997: 11), Türkçede biçimbilimsel belirtme durumunun, çoğul biçimbiriminin kullanımı ile ilgili de bazı görünümler olduğundan söz etmiştir.

(165) a. Bir öğretmen **öğrencileri** sevmeli
b. *Bir öğretmen **öğrenciler** sevmeli

(166) a. Ben kapıda **öğrenciler** gördüm
b. Ben kapıda **öğrencileri** gördüm
(Aydın, 1997: 11)

Aydın (1997: 12), Türkçede belirtme durumunun biçimbilimsel görünümünün sözdizimi açısından da önemli işlevleri olduğu üzerinde durmuş; bunun için şu örnekleri vermiştir.

(167) a. Kedi **fare** gördü
b. Kedi gördü **fare**
c. **Fare** gördü kedi
d. **Fare** kedi gördü
e. Gördü kedi **fare**
f. Gördü **fare** kedi
g. Kedi **fareyi** gördü
h. Kedi gördü **fareyi**
ı. **Fareyi** gördü kedi
i. **Fareyi** kedi gördü
j. Gördü kedi **fareyi**
k. Gördü **fareyi** kedi

(168) a. Çocuk **ekmek** yedi
b. Çocuk yedi **ekmek**
c. **Ekmek** yedi çocuk
d. *?**Ekmek** çocuk yedi
e. Yedi çocuk **ekmek**
f. Yedi **ekmek** çocuk
g. Çocuk **ekmeği** yedi
h. Çocuk yedi **ekmeği**
ı. **Ekmeği** yedi çocuk
i. **Ekmeği** çocuk yedi
j. Yedi çocuk **ekmeği**
k. Yedi **ekmeği** çocuk

(169) a. Ben **fare** gördüm
b. Ben gördüm **fare**
c. **Fare** gördüm ben
d. *?**Fare** ben gördüm
e. Gördüm ben **fare**
f. Gördüm **fare** ben
g. Ben **fareyi** gördüm
h. Ben gördüm **fareyi**
ı. **Fareyi** gördüm ben
i. **Fareyi** ben gördüm
j. Gördüm ben **fareyi**
k. Gördüm **fareyi** ben

(Aydın, 1997: 12)

Aydın (1997:12), (167)'de biçimbilimsel belirtme durumunun kullanılmamasının, tümcelerde anlam bulanıklığına (b, c, e, f) ya da tümcenin tamamen farklı bir anlamı yansıtmasına (d) neden olduğu belirtmiştir. (168) ve (169)'da ise, d tümcelerinin dilbilgisel olmadığına, ancak (167), (168) ve (169)'daki tümcelerde biçimbilimsel belirtme durumu biçimbiriminin kullanılmasıyla (g-k), anlamın kesinlikle belirginleştiğine değinmiştir.

Underhill (1997: 50), Aydın'ın söylediklerine benzer olarak bir adın, bir konuşma anında önceden konuşulmuş bazı özel şey ya da şeylere gönderimde bulunuyorsa ya da bağlam tarafından açık bir şekilde tanımlanıyorsa belirli olduğunu; Türkçede belirli bir adın eylemin nesnesi konumundaysa "**nesne durumu"** denilen {–(y)I} biçimbirimiyle işaret edildiğini, nesne belirtisizse bu biçimbirimin kullanılmadığını belirtmiştir.

(170) a. Halil kitap okudu.
b. Halil kitabı okudu.

(171) a. Çocuk et yedi.
b. Çocuk eti yedi.

(172) a. Köpekler gördüm.
b. Köpekleri gördüm.
(Underhill, 1997:50)

Underhill (1997: 50-51), Aydın'ın belirttiği gibi eylemin nesnesi özel adsa {–(y)I} biçimbiriminin gerekli olduğunu; bir özel adın, bir tek kişiye gönderimde bulunmasından dolayı belirli olduğunu; {–(y)I} biçimbiriminin aynı zamanda nesne bir adılsa kullanıldığını vurgulamıştır.

(173) Mehmedi gördüm.
(174) Seni gördüm.
(Underhill, 1997:51)

Underhill (1997: 51)'in belirttiğine göre, belirsiz bir ad, eylemin nesnesi olduğunda "bir"in, kullanımı özgül olarak sadece bir şeyi içerdiğini gösterir.

(175) a. Ekmek aldım.
b. Bir ekmek aldım.

(176) a. Kitap okudum.
b. Bir kitap okudum.
(Underhill, 1997:51)

Underhill (1997: 51), konuşucunun, özgül olarak sadece bir kitap okuduğunu vurgulamak istiyorsa, ikinci tümceyi kullandığını; hangi etkinlikle uğraştığını belirtiyorsa ve kitapların sayısı hakkında bilgi vermiyorsa birinci tümceyi kullandığını belirtmiş ve çoğul biçimbiriminin de benzer koşullarda kullanıldığına değinmiştir.

(177) Halil mektup yazdı.
(178) Halil mektuplar yazdı.
(Underhill, 1997:51)

Underhill (1997: 52), geçişli bir eylemin bir nesne aldığını, geçişsiz bir eylemin ise almadığını belirtmiş; Türkçede bir geçişli eylemin her zaman nesne almak zorunda olduğuna; bunun için "*Mehmet okudu.*" diyemeyeceğimize; ama onun ne okuduğunu özgülleştirmemiz gerektiğine değinmiş ve şu örnekleri vermiştir: *Mehmet kitap okudu, Mehmet mektup okudu.* Underhill, bazı durumlarda, kendi anlamlarına sahip adların gerekli nesne konumunu doldurmak için kullanıldığı üzerinde durmuştur ve örnek olarak "*Orhan yazı yazdı*." tümcesinde *yazı* sözcüğünün ad anlamı olduğunu belirtmiş; "*Adam yemek yedi*" örneğinin de benzer özellikte olduğunu vurgulamıştır.

Balcı (2004: 101), belirtme durumu biçimbiriminin bir tümcede dolaylı nesnenin belirleyicisi olarak tanımlandığını, bunun yanında diğer tüm ad durum belirleyicilerinin kendi yönetici başları tarafından görev yüklenirken belirtme durumu belirleyicisinin bazı durumlarda seçmeli olduğunu belirtmiştir.

Balcı (2004: 101), belirtme durumu biçimbiriminin belirlilik, kapsayıcılık, sözdizimsel ve bitmişlik olmak üzere dört işlevinden söz etmiştir.

3. 1. 1. Belirtme Durumunun Belirlilik İşlevi

Aydın'ın ve Underhill'in söylediklerine benzer olarak Balcı'nın belirttiğine göre nesne ad öbeğinde belirtme durumunun bulunması, yönetici ad öbeğinin belirliliğini ortaya çıkarır.

(179) a. Doktor ***hasta*** tedavi ediyor
b. Doktor ***hastayı*** tedavi ediyor.
(Balcı, 2004: 101)

Balcı (2004: 101), (179)a'da ***hasta*** sözcüğünün, konuşan ya da dinleyen tarafından belirlenen herhangi özgül bir kişiye gönderimde bulunmadığını, bununla beraber, aynı ad öbeğinin (179)b' de olduğu gibi belirtme durumu belirleyicisine bağlanırsa, hem konuşanın hem dinleyenin sözünü ettikleri ***hastayı*** belirleyebildiğini açığa çıkaran belirli bir görev yüklendiğini; ***hastayı*** sözcüğünün bu durumda her iki katılımcıya göre kimliği açık olan özel bir kişiye gönderimde bulunduğunu vurgulamıştır.

3. 1. 2. Belirtme Durumunun Kapsayıcılık İşlevi

Aydın'ın da yapıtında yer verdiği gibi Balcı (2004: 101), kapsayıcının (generic), bir sınıfın özgül bir üyesinden çok nesnelerin, hayvanların ya da insanların bir sınıflamasını belirlemekte kullanılan bir gönderim türü olduğunu belirtmiştir. Örnek olarak da "*Aslan kükredi*" tümcesinde ***aslan*** sözcüğünün özel bir bağlam içinde, özel bir aslana gönderimde bulunduğundan belirli olduğunu vurgulamış; bu ayrımın nesne ad öbeğinde yapılabileceği; kiplik bağlamlarında {–lAr} çoğul biçimbirimi ile birleştirildiği zaman belirtme durumu belirleyicisi tarafından aynı işlevi gösterebileceği üzerinde durmuş ve aşağıdaki örnekleri vermiştir.

(180) a. Doktor hastaları tedavi eder.
b. Doktor hastaları tedavi etti.
(Balcı, 2004: 101)

Balcı (2004: 101), (180)a' da ***hastaları*** sözcüğünün belirtme durumu biçimbirimiyle gösterilmesine karşın (180)b'deki ***hastaları*** sözcüğünde olduğu gibi

özel bir insan grubuna gönderimde bulunmadığını; bu bağlamda, (180)a'da yer alan ***hastaları*** sözcüğünün anlamının "*Doktor hasta tedavi eder.*" ile eşanlamlı olduğunu belirtmiş; bunun nedeninin çoğul belirleyicisinin, geniş zamanda belirtme durumunun belirlilik işlevini yansızlaştırması olduğunu vurgulamıştır. Bunun yanında çoğul biçimbirimin bu işlevinin (180)b'de eylem üzerindeki geçmiş zaman tarafından engellendiğine; geçmiş zamanın genellikle bir eylem üyesinin olası göndergelerinin zaman ve sayısını kısıtladığına; bundan dolayı ad öbeklerinin böyle sınırlı olan uygulamalarda ulamın tüm üyelerini genelleyici, kapsayıcı olabildiğine; başka bir deyişle, genelleyiciliğin eylemdeki geçmiş zaman tarafından yönetildiğine değinmiştir.

3. 1. 3. Belirtme Durumunun Sözdizimsel İşlevi

Yine Aydın'ın da üzerinde durduğu gibi Balcı (2004: 102), belirtme durumunun yokluğunun belirli ad öbeğinin çevresindeki dilbilgisidışı biçimleri ortaya çıkardığını belirtmiştir.

(181) a. Doktor Sevgi'yi tedavi etti.
b. *Doktor Sevgi tedavi etti.
c. Doktor onu tedavi etti.
d. * Doktor o tedavi etti.
(Balcı, 2004: 102)

Balcı (2004: 102), özel ad ve adılların belirli olduğuna, bunların göndergelerinin hem konuşan hem dinleyen tarafından tanımlanabildiğine değinmiştir. Bundan dolayı (181)a' daki ***Sevgi*** ve (181)c' deki adılın içsel olarak belirli olduğunu; yani, bunların bu statüye sahip olmak için gerçekten bir durum belirleyicisine gereksinimi olmadığını vurgulamıştır. Bir tümcede birden fazla belirli ad durumu içinde, bir nesne belirleyicisi olarak belirtme durumunun, onların sözdizimsel işlevlerini ayırmak için kullanıldığı üzerinde durmuştur.

Balcı (2004: 102) tür (cins) adlarının eylemönü konumda kullanılmıyorlarsa, zorunlu olarak belirtme durumuyla gösterildiğine değinmiştir.

(182) a. İşadamı gazeteye ilan verdi.
b. * İşadamı ilan gazeteye verdi.
(Balcı, 2004: 102)

Balcı (2004: 102), dilbilgisidışı (182)b'nin, eylemönü konumla sınırlanan, durum belirleyicisi olmayan dolaysız ad öbeklerini işaret ettiğini; eğer diğer konumlarda kullanılmak zorunda kalırlarsa tümcenin öznesi olarak algılanmaması için belirtme durumuyla gösterilmesi gerektiğini; bundan dolayı "*İşadamı ilanı gazeteye verdi.*" tümcesinde, tümcenin öznesinin ve nesnesinin durum belirleyicisi tarafından açıkça ayırt edilebildiğinden tamamen dilbilgisel olduğunu belirtmiştir.

3. 1. 4. Bitmişlik İşlevi

Balcı (2004: 102), sözdizimsel ve anlambilimsel işlevlerine ek olarak, belirtme durumunun yer anlatan ad öbekleriyle kullanıldığı zaman ilginç olarak eylemden etkilenen nesnenin bir bitme zamanını ifade ettiğine değinmiştir.

(183) a. Yolu yürüdü. Pastayı yedi.
b. Yolda yürüdü. Pastadan yedi.
(Balcı, 2004: 102)

Balcı (2004: 102), (183)a'daki belirtme durumuyla gösterilen ad öbeklerinin, eylemin hareketinden (183)b'dekilerden daha geniş ölçüde etkilendiğine ve (183)a'da öznenin, bütün yolu yürüdüğüne ve bütün pastayı yediğine değinmiştir. Ancak burada bitmişlik işlevi eylemden ve kullanılan sözcükten kaynaklanmaktadır.

Göksel ve Kerslake (2005: 175), belirtme durumun işlevinin bir geçişli eylemin dolaylı nesnesini belirtmek olduğunu vurgulamıştır.

Göksel ve Kerslake (2005: 175-176), belirtme durumu biçimbiriminin, nesne belirliyse kullanımının zorunlu olduğuna; belirsiz bir nesne hemen eylemönü konumda değilse kullanılması gerektiğine değinmiştir ve şu örnekleri vermiştir.

(184) Bütün arkadaşlarımızı çağıralım.
(185) Birçok şeyi şu raflara koyabiliriz.
Patlıcanı her gün yiyebilirim.

(Göksel ve Kerslake, 2005: 175-176)

Göksel ve Kerslake (2005: 176), bunların yanı sıra, diğerlerinin söylediklerine benzer olarak nesne iyelik biçimbirimiyle işaret ediliyorsa; nesne belirsiz ya da çoğul kapsayıcıysa; nesne daha önce sözü edilen ya da bilinen bir grubun üyesine ya da üyelerine gönderimde bulunuyorsa belirtme durumu biçimbirimi kullanıldığı üzerinde durmuştur.

(186) Bir arkadaşımı getireceğim.
(187) Paketin içindekiler eksik çıktı. İki kitabı göndermemişler galiba.
Salon kalabalıktı. Kapıya yakın duran bir adamı tanıdım.
(Göksel ve Kerslake, 2005:176)

Tablo-5'te belirtme durumunun yukarıdaki bilgiler ışığında genel özelliklerine yer verilmiştir.

Tablo – 5

Belirtme Durumunun Genel Özellikleri

	Belirlilik	Kapsayıcılık	Özel ad ve adıllardan sonra	Tür adları eylemönü konumda değilse	Bitmişlik	İyelikli AÖ'lerden sonra	Bazı niceleyicilerle
BALCI	+	+	+	+	+	-	-
AYDIN	+	+	+	-	-	+	+
UNDERHILL	+	-	+	-	-	-	-
GÖKSEL VE KERSLAKE	+	+	-	-	-	+	-

Tablo- 5'te görüldüğü gibi ve dilbilimcilerin görüşlerine göre belirtme durumunun genel özellikleri şunlardır: *belirlilik, kapsayıcılık, özel ad ve adıllardan sonra kullanılması, tür adları eylemönü konumda değilse kullanılması, bitmişlik ifade etmesi, iyilikli AÖ'lerden sonra kullanılması ve bazı niceleyicilerle kullanılması.*

Belirtme durumunun *belirlilik* işlevine çalışmamızda adı geçen tüm dilbilimciler değinmişken, *kapsayıcılık* işlevine Underhill'in; *özel ad ve adıllardan sonra kullanımı*na ise Göksel ve Kerslake'in değinmediği gözlenmektedir.

Buna karşın, *tür adlarının eylemönü konumda kullanılmadığı ve bitmişlik ifade ettiği durumlar*dan ise yalnızca Balcı'nın söz ettiği, diğer dilbilimcilerin ise bu konuya değinmediği gözlenmiştir.

İyelikli AÖ'lerden sonraki kullanımından ise Aydın ile Göksel ve Kerslake'in söz ettiği belirlenmiştir.

Son olarak, *bazı niceleyicilerle* birlikte kullanıldığından ise yalnızca Aydın söz etmiştir.

3. 2. Yönelme Durumu

Belirtme durumunda olduğu gibi burada da Underhill, Balcı, Göksel ve Kerslake'in yönelme durumu ile ilgili görüşlerine yer verilip görüşleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar üzerinde durulmuştur.

Underhill (1997: 67-68), yönelme durumunun yönelme, yer ya da hareket yöneltilen anlamına geldiğinden; yönelmenin eylemin yöneltildiği kişi ya da şeyi belirttiğinden; Türkçede yönelme alan bazı eylemler olduğundan, bunların Türkçede geçişsiz eylemler olduğundan söz etmiş; geçişsiz olduğu için bir nesne alamayacağını, ama yönelmeyle birlikte göründüğünü vurgulamıştır.

(188) Eve girdik.
(189) Mehmet bugün Ankara'ya gitti.
(190) Otobüse bindim.
(191) Adama yemek verdim.
(192) Halil kıza bir mektup yazdı.
(193) Size bir kitap aldım.
(194) Ders bugün başladı.
(195) Derse geç başladık.
(196) Sokağa baktım.
(197) Ev sokağa yakındır.

(Underhill, 1997:67-68)

Balcı (2004: 102), Türkçede geçişli eylemin nesnesinin zorunlu olarak yönelme durumuyla belirtildiğini belirtmiştir.

(198) Kitabı Zeynep-e verdim.
Zeynep-e tuzu uzattım.
Evi Zeynep-e sattım.
Zeynep-e eşyalarını götürdüm.
(Balcı, 2004:103)

Balcı (2004: 103), (198)'deki bütün örneklerde ***kitap, tuz, ev***, ve ***eşyalar*** nesnelerinin iyeliğinin ***Zeynep***'e aktarıldığını; aktarımın bazen okumak, söylemek, öğretmek, göstermek, sormak, yollamak vb. gibi eylemlerde değişmecesel olabileceğini; "*Zeynep'e kitap okudum.*" tümcesinde, özneden dolaylı nesneye dönüşen bir nesne olmadığını; burada aktarımın soyut olanın olduğunu belirtmiştir.

Balcı (2004: 103)'nın belirttiğine göre, iyeliğin aktarım tasarısı [+canlı] ve çoğunlukla [+insan] nesne olarak varsayılır. Balca, "* *Kitabı eve verdim.*" [-canlı] evin, evdeki insanlara gönderimde bulunmadıkça dilbilgisidışı olduğu üzerinde durmuş; bu işlevin yerine yönelme durumunun, ekli ad öbekleri, eylemler ve onun adsız üyeleri arasındaki yönsel ilişkiyi gösterdiğini belirtmiş ve şu örnekleri vermiştir.

(199) Kitabı ev-e götürdüm.
Kitabı Ankara-ya yolladım.
Kitabı masa-ya bıraktım/koydum.
Eşyaları otel-e götürdüm.
(Balcı, 2004:103)

Balcı (2004: 103), (199)'da yönelme durumuyla işaretli ad öbeklerinin, eylemin yönsel üyeleri olduğunu ve "**erek**" anlamsal işlevine sahip olduklarını belirtmiş; bunların aynı işlevi yitirmeyen Zeynep gibi bir [+canlı] adla değiştirilebileceğini vurgulamıştır: "*Kitabı Zeynep'e götürdüm.*"

Balcı (2004: 103), yönelme durumunun geçişsiz eylemle "**yön**" anlamı da taşıdığına; Türkçede durum yükleyicileri arasında, eylemlerin, önadların ve ilgeçlerin belirli bir alt grubu nesnelerine görev yükleyen yönelme durumunu seçtiklerine; bazı eylemlere örnek olarak X-e ilgi duymak, X-e gücenmek, X-e yakışmak; sıfatlardan bazılarına örnek olarak X-e hayran, X-e düşkün, X-e meraklı ve ilgeçlerin bazılarına örnek olarak X-e kadar, X-e rağmen, X-e göre verilebileceğine değinmiştir.

(200) Masa-y-a düştü.
Sinop-a gittik
Salon'a döndük
(Balcı, 2004:103)

Balcı (2004: 103), yönelme durumunun yön gösterme işlevi dışında yararlılık, amaç ve fiyat anlamları da verdiğine değinmiştir.

(201) Bütün para Demet-e kaldı.
Annem-e hediye aldım.
(202) Sınav-a hazırlanıyor.
Bilgi alma-y-a gidiyoruz.
(203) Kitapları kaça aldın?
20 milyona
(Balcı, 2004:103)

Göksel ve Kerslake (2005: 177), Underhill ve Balcı'nın da belirttiği gibi yönelme durumunun bir eylemin alıcısını ya da yararlanıcısını; yönünü ya da hedefini belirttiğine; fiyat gösterdiğine; amaç gösterdiğine değinmiş; duyusal eylemlerin pek çoğuyla birlikte zorunlu olarak kullanıldığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra Balcı'nın değindiği gibi "*doğru, göre, kadar...*" gibi ilgeçlerle ilgeç öbeği oluşturduğu; "*yakın, uygun*…" gibi sıfatlara sıfat öbekleri oluşturduğu üzerinde durmuştur.

(204) Çocuğa doğru dürüst bakamıyor.
Aysel'e anahtar verdim.
(205) Beni Paris'e gönderdiler.
Bu koltuk oturma odasına konacak
(206) Bu bisikleti iki yüz milyona almıştım.
(207) Seni görmeye geldim.
(208) Ayşe'nin geleceğine sevindik.
Annemin isteğine uymadım.
(209) Saat ikiye kadar çalıştık
(210) Okula yakın bir ev arıyorlar
(Göksel ve Kerslake, 2005: 177-178)

Aşağıdaki tabloda dilbilimcilerce yönelme durumunun genel özelliklerine değinmiştir.

Tablo – 6
Yönelme Durumunun Genel Özellikleri

	Yön	Yararlılık	Amaç	Fiyat	Bazı eylemlerle zorunlu olarak	İlgeç öbeği oluşturur	Sıfat öbeği oluşturur
BALCI	+	+	+	+	+	+	+
UNDERHILL	+	-	-	-	+	-	-
GÖKSEL VE KERSLAKE	+	-	+	+	+	+	+

Tablo – 6'ya bakıldığında dilbilimcilerin söylediklerine dayanarak yönelme durumunun özellikleri şöyle sıralanabilir: *yön, yararlılık, amaç, fiyat, bazı eylemlerle zorunlu olarak kullanılması, ilgeç ve sıfat öbeği kurması.*

Underhill, yönelme durumunun yukarıda belirtilen özelliklerinden yalnızca *yön* ve *bazı eylemlerle kullanılması*na değinmiş, diğer özelliklere yapıtında hiç yer vermemiştir.

Balcı, yapıtında yönelme durumunun tüm özelliklerine değinirken, Göksel ve Kerslake ise bu özelliklerden yalnızca yararlılıktan söz etmemiştir.

3. 3. Bulunma Durumu

Burada da belirtme ve yönelme durumunda yapıldığı Underhill, Balcı, Göksel ve Kerslake'in bulunma durumu ile ilgili yapıtlarında söz ettiklerine değinip benzerlik ve farklılıklar belirlenmeye çalışılmıştır.

Underhill (1997: 79), bulunma durumu biçimbiriminin {–DA} olduğu; bu biçimbirimin bir eylemin olduğu ya da bir nesnenin bulunduğu yeri belirttiği üzerinde durmuştur.

(211) Otobüs köşede durdu.
(212) Biz lokantada yemek yedik.
(213) Kadın evde kaldı.

(214) Mehmet pencerede durdu, sokağa baktı.
(Underhill, 1997:79)

Underhill (1997: 79-80), bulunma durumlu bir adın, bir tümcenin yüklemi olarak görev görebileceğini belirtmiş; bunun yanı sıra "*oturmak*" gibi bazı eylemlerle, yönelme ve bulunma arasındaki ayrımı anlamanın önemli olduğuna değinmiş; kısaca bir nesne belirli bir konuma hareket ederse yönelme kullanıldığını; bir nesne belirli bir konumda kalırsa bulunma kullanıldığını vurgulamıştır:

(215) Ankara'dayım.
(216) Meyvalar masada.
(217) Çocuklar arabada.
(218) a. Masaya oturduk.
b. Masada oturduk.
(219) Kitabı masaya koydum
(Underhill, 1997:79-80)

Underhill (1997: 80), (218)a tümcesinin oturma hareketini, (218)b tümcesinin oturulan yerin durumunu anlattığını vurgulamıştır. (219)'daki tümcenin masadaki kitabın yerinin hareketini belirttiği ve bu yüzden İngilizce çeviride "on" kullanılmasına rağmen Türkçede yönelme durumu biçimbiriminin uygun olduğu üzerinde durmuş, genel bir kural olarak, "*koyma*" eylemiyle her zaman yönelme durumu kullanıldığına, bulunma durumu kullanılmadığına değinmiştir.

Balcı (2004: 104), bulunma durumu biçimbiriminin tipik olarak bir eylemle onun üyeleri arasındaki yersel ilişkiyi göstermek için kullanıldığını; eylemin yerleştirildiği **uzamsal** (spatial), **geçici** (temporal) ve **soyut** (abstract) yerleri gösterdiğini belirtmiştir.

Balcı (2004: 104), uzamsal yerin alandaki yeri, geçici yerin zamandaki yeri gösterdiği; soyut yerin ise biçim, boyut, renk ve yaşla gösterilen soyut ad ve sıfatlardaki soyut yerleştirmeyi gösterdiğine değinmiştir.

UZAMSAL	***GEÇİCİ***	***SOYUT***	
evde	saat altıda	sarı renkte	güzellikte
arabada	haziranda	daire şeklinde	doktorlukta
koltukta	iki yılda	bu uzunlukta	inançta
Avrupa'da	arada sırada	2 yaşında	sevgide

Balcı (2004: 104), bu ad öbeklerinin [+insan] bir ad olarak değiştirildiği zaman "*Kitap Semra'da*." tümcesindeki gibi iyelik belirttiğini; bunun "*Kitap Semra'nın*." tümcesinden farklı olacağını; "*Kitap Semra'da.*" tümcesinde kitabın iyeliği geçiciyken tamlayanda kalıcı sahipliği ifade ettiğini belirtmiştir.

Balcı (2004: 104), Türkçede bazı eylem ve sıfatların bulunma durumu bçimbirimini kendilerine durum yükleyicileri olarak seçtikleri üzerinde durmuş ve bazı eylemlere örnek olarak X-te konuşlanmak, X-te konaklamak, X-te taht kurmak ve bazı sıfatlara örnek olarak X-te saklı, X-te gönüllü, X-te asılı göstermiştir.

Göksel ve Kerslake (2005: 178), Underhill ve Balcı'nın söylediklerine benzer olarak bulunma durumu belirleyicisinin somut ve soyut yerleri bildirdiğini; yer ve zaman belirteci olarak kullanıldığını; "*karar kıl-, ısrar et-*" gibi bazı eylemin dolaylı nesnesi olarak işlev gördüğünü; tümce bağlayıcılarda ve tümceciklerde özne tamamlayıcısı olarak işlev yüklendiğini; varoluşsal tümcelerin yerel kurucularında kullanıldığını; daha büyük ad öbeklerinde biçim, renk, ad, yaş gibi niteleme türlerinde "*yer*" bildiren birleşik sıfat belirleyiciler olduğunu belirtmiştir.

(220) O günlerde Selim çok sigara içiyordu.
(221) İnsanlar artık komşularını bile tanımıyorlar büyük kentlerde.
(222) Hepsini denemekte ısrar etti.
(223) Anahtar yerinde değil.
(224) Onu İstanbul'da sanıyordum.
(225) Köyde elektrik var mıydı?
(226) Otuz metre derinliğinde bir kuyu.
(Göksel ve Kerslake, 2005: 178-179)

Tablo – 7
Bulunma Durumunun Genel Özellikleri

	Yer	Bazı eylemlerle ve sıfatlarla zorunlu olarak kullanılır	Yer ve zaman belirteci olarak kullanılır	Özne tamamlayıcısı olarak işlev görür
BALCI	+	+	-	-
UNDERHILL	+	+	-	-
GÖKSEL VE KERSLAKE	+	+	+	+

Tablo-7'de de görüldüğü gibi bulunma durumu biçimbiriminin *yer gösterdiği, bazı eylemlerle ve sıfatlarla zorunlu olarak kullanıldığı, yer ve zaman belirteci olarak kullanıldığı, özne tamamlayıcısı olarak işlev gördüğü* gözlenmiştir.

Underhill ve Balcı yapıtlarında bu özelliklerinden bulunma durumunun temel özelliği olan yer gösterme ve bazı eylemlerle ve sıfatlarla zorunlu olarak kullanılma özelliğine değinirken; Göksel ve Kerslake'in bulunma durumunun tüm özelliklerine yapıtında yer verdiği gözlenmektedir.

3. 4. Uzaklaşma Durumu

Son olarak dilbilimcilerce uzaklaşma durumu hakkında ne düşünüldüğüne ve düşündüklerine ve düşündüklerindeki benzerliklere ve farklılıklara değinilmiştir.

Underhill (1997: 69), uzaklaşma durumu biçimbiriminin {–DAn} olduğunu; bu biçimbirimin İngilizcedeki "from" sözcüğüne karşılık geldiğini belirtip aşağıdaki kullanımlarına değinmiştir.

Underhill (1997: 69), uzaklaşma durumunun, hareketin yöneltildiği yeri; eylemin yöneltildiği kişi ya da şeyi belirttiğini; bazı Türkçe eylemlerin uzaklaşma biçimbirimi aldığını; bunların geçişsiz eylemler olduğunu ve dolaylı nesne almadıklarını, ancak uzaklaşma biçimbirimi almış olarak göründüklerini; bazı sıfatların düzenli olarak uzaklaşma durumu almış bir adla kullanıldığını vurgulamıştır.

(227) Lokantadan çıktım.
(228) Mehmet İstanbul'dan geldi.
(229) Otobüsten indik.
(230) Kasaptan et satın aldım.
(231) Kitabı Halil'den aldım.
(232) Fatma attan korktu.
(233) Lokanta evden uzaktır.

(Underhill, 1997: 69)

Underhill (1997: 80 - 81), uzaklaşma durumunun "*çoktan, eskiden, şimdiden* ve *yeniden*" gibi zaman ifadelerinde de kullanıldığını; bir aracın neden yapıldığını belirtmek üzere kullanılabileceğini; uzaklaşma durumlu yapıların, aynı anlamda eylemsiz de kullanılabileceğini; uzaklaşma durumunun yön ya da eylemin yöneltildiği şeyi gösterdiğini; "*Ankara'ya Bursa'dan gittim.*" tümcesinin bağlamdan uzaklaşınca belirsiz olduğunu; benzer olarak "*Araba soldan gitti*." tümcesinde soldan "*on the left*" anlamına geldiğini belirtmiştir.

(234) Tahtadan bir masa yaptım.
(235) Sokak taştandır.
(236) Masa tahtadandır.
(237) Taştan bir ev.
(238) Tahtadan bir masa.

(239) Adamlar yoldan geldi.
(240) Ayşe kapıdan girdi.
(241) Kız pencereden sokağa baktı.
(Underhill, 1997: 80-81)

Underhill (1997), bunların yanı sıra ayırıcı uzaklaşma biçimbiriminden de söz etmiştir.

(242) a. Ekmek yedim.
b. Ekmeği yedim.
c. Ekmekten yedim.

Underhill (1997), Türkçede uzaklaşma durumunun, yalnızca belirtilen bir nesnenin bir parçasını göstermek için kullanıldığına; bu yüzden "*Ekmeği yedim*." tümcesinin belirli bir miktar içerdiğine (yenilenin hepsini); "*Ekmek yedim*" tümcesinde miktar belirtilmediğine; "*Ekmekten yedim*" tümcesinde bir şeyin sadece bir parçası ya da daha büyük miktarının yenildiği anlamına geldiğine; bunun "*ayırıcı yapı* " (partitive constructıon) olarak adlandırıldığına değinmiştir.

Balcı (2004: 104), bu durumun işlevinin, yönelme durumuyla benzer olduğunu; ikisinin de tipik olarak yönle ilgili durumlar olarak ulamlaştırılabileceğini; aralarındaki farkın; uzaklaşma adlarının "**kaynak**"ın anlamsal işlevine sahip olması; yönelme adlarının "**amaç**"ın anlamsal işlevine sahip olması olduğunu belirtmiştir.

(243) Sınıftan çıktık.

Hemen uçaktan indi.
Havuzdan bir türlü çıkmadı.
(Balcı, 2004:104)

Balcı (2004: 104), (243)'te uzaklaşma durumu almış olan ***sınıf, havuz*** ve ***uçak*** sözcüklerinin, eylemlerin elde edildiği ve hareket eden eylemlerin yerleri olduğu üzerinde durmuş; eylemin "*İki saat önce bizden ayrıldı*." ve "*Kitabı benden aldı*." tümcelerindeki gibi bir canlı kaynaktan da ilerleyebileceğine değinmiştir.

(244) a. Ormandan geçtik.
b. Suyu şişeden içtik.
c. Eve pencereden girdik.
(Balcı, 2004:104)

Balcı (2004: 104)'nın belirttiğine göre (244)'te eylemlerin kullanımının anlambilimi bir **hareket** (departure) veya bir **kaynak** noktasına anlamlı gönderimde bulunmasına izin vermez. Bu örneklerde uzaklaşma (244) a ve c'de bir yer ya da oluk (channel), (244)b'de bir eylemin yerine getirildiği araç ifade etmektedir.

Balcı (2004: 105), uzaklaşma durumu belirleyicisinin bir diğer kullanımının, bir şeyden etkilenmesine neden olma noktası olduğu üzerinde durmuş; "*Başından yaralandı*." tümcesinde konuşucunun, kişinin başında yara olduğunu belirttiğini vurgulamıştır.

Balcı (2004: 105), yerel olmayan olarak kullanıldığında, uzaklaşma durumunun başka anlamsal işlevlere de sahip olduğuna değinmiştir.

(255) Telaştan unuttum.
(256) Camdan ayakkabı.
(Balcı, 2004:105)

Balcı (2004: 105), (255)'te görüldüğü gibi {–DAn} biçimbiriminin eylem ve onun üyeleri arasındaki rastlantısal bir ilişkiyi işaret etmek üzere kullanılabileceğini belirtmiş; konuşucunun, eylem tarafından belirtilen anlamın sebebinin ifade edildiği {–DAn}lı ad öbeğini işaret ettiğini vurgulamıştır: *I have forgotten because I was in a hurry*. Bu işleve benzer olarak, Balcı, {-DAn} uzaklaşma biçimbiriminin, araçların neden yapıldığını belirten ad öbeklerinde de kullanıldığı üzerinde durmuştur. Balcı'nın belirttiğine göre (256)'da cam, ayakkabının yapıldığı materyaldir,

belirtilenin tersi değildir. Bu ad üzerinde kullanılan durum belirleyicisinden anlaşılabilir.

Balcı (2004: 105), Underhill'in de sözünü ettiği gibi {-DAn} uzaklaşma biçimbiriminin, ayrıca **parçacıl** (partitive) anlamı olduğunu belirtmiştir. "*Öğrencilerden beşi*" tümcesinin, uzaklaşma durum belirleyicili adın bütünü gösterdiğini ve bitişik adın onun bir parçası olduğunu belirtmiştir: beşten fazla öğrenci vardır, ama biz bu öğrencilerin sadece beşiyle ilgileniyoruz. Balcı, bu anlamın, bütünü gösteren ada {–DAn} uzaklaşma durumu biçimbirimi eklenerek açığa çıkarıldığını vurgulamıştır. *Yumurtalardan hiçbiri, çocuklardan bazıları, öğretmenlerden bir kaçı*.

Balcı (2004: 105), bir ürünün satın alındığı fiyatın da uzaklaştırma belirleyicisiyle ifade edilebileceğini belirtmiş ve şu örnekleri vermiştir: "*Kitapları kaçtan aldın? İkişer milyondan.*"

Balcı (2004: 105), Türkçede eylemler, sıfatlar ve ilgeçlerin nesnelerini belirlemek için uzaklaştırma durumunu seçtiklerini de belirtmiş; bu eylemlerden bazılarına örnek olarak X-ten nefret etmek, X-ten hoşlanmak, X-ten bahsetmek; sıfatlara örnek olarak X-ten uzun, X-ten pahalı, X-ten meraklı (bütün sıfatların karşılaştırma biçimleri) ve ilgeçlere örnek olarak X-ten beri, X-ten dolayı, X-ten başka vermiştir.

Göksel ve Kerslake (2005: 179), uzaklaşma durumu belirleyicisinin uzaklaşma, ayrılma, kaynak ve sebep gibi kavramlarla ilgili bir belirteç kurduğuna; "*geç*" eylemiyle birlikte uzaklaşma durumu almış bir ad öbeğinde bir kimse ya da bir şeyin üzerinde yol aldığı bir yer ya da bir alanı ifade ettiğine; bu kullanımın iyelik belirleyicili uzamsal (spatial) ilgeçlerle sıklıkla görüldüğüne değinmiştir.

(257) Ali odadan çıktı
(258) Zavallı bunu yorgunluktan yapmıştır.
(259) Gelirken şehir merkezinden geçtiniz mi?

(Göksel ve Kerslake, 2005: 179)

Göksel ve Kerslake (2005: 179-180), "*kork-, iğren-, nefret et-, bık-*" gibi kavramları yansıtan duygu eylemlerinin dolaylı nesnelerinde kullanıldığını; özellikle "*vazgeç-, faydalan-, oluş-*" gibi bazı eylemlerin de uzaklaşma durum belirleyicili nesneler aldıklarını belirtmiştir.

(260) O adamda nefret ediyorum.
(261) Gürcan yağmurlu havalardan hoşlanır.
(262) Zerrin tenis oynamaktan vazgeçti.
(Göksel ve Kerslake, 2005: 180)

Göksel ve Kerslake (2005: 180), Underhill ve Balcı gibi uzaklaşma durumu belirleyicisinin "*önce, sonra, başka, dolayı*" gibi belirli ilgeçlerin ve "*memnun*" gibi belirli sıfatların tamamlayıcısı olarak kullanıldığına değinmiştir.

(263) Okuldan sonra genellikle futbol oynuyor.
(264) Hayatından memnun görünüyor.
(Göksel ve Kerslake, 2005: 180)

Göksel ve Kerslake (2005: 180), uzaklaşma durumu belirleyicisinin üye ya da parçasını vurgulayan baş kurucusunun (constituent) bir varlık, grup ya da ulamı ifade eden daha geniş bir ad öbeğindeki niteleyicilerde kullanıldığını belirtmiştir.

(265) Padişahın som altından bir silahı vardı.
(266) Çikolatalı pastadan iki dilim yedi.
(Göksel ve Kerslake, 2005: 180)

Göksel ve Kerslake (2005: 181) uzaklaşma durumu belirleyicisinin ad tümcelerinde, yan tümcelerde özne tamamlayıcısı olarak genelleyici anlamlarda kullanıldığına; bunun yanı sıra karşılaştırma ifade eden sıfat ve belirteç yapılarında karşılaştırma nesnesi ifade eden niteleyicilerde kullanıldığına da değinmiştir.

(267) Osman yakın arkadaşlarımdan (biri) değildir.
(268) Memleketin en iyi ressamlarından (biri) sayılır.
(269) Ahmet Vefik Paşa'yı ilk Türk milliyetçilerinden (biri) addetmek mümkün.
(270) Mustafa'nın evi bundan (daha) büyük.
(Göksel ve Kerslake, 2005: 181)

Uzaklaşma durumu biçimbiriminin genel özellikleri tablo – 8'de gösterilmiştir.

Tablo - 8
Uzaklaşma Durumunun Genel Özellikleri

	Yön	Bir şeyden etkilenmesine neden olma	ayırıcı	Fiyat	Bazı eylemlerle zorunlu olarak	Zaman ifadelerinde kullanılır	Bir aracın neden yapıldığı	Uzaklaşma	Kaynak	Belirteç kurar	İlgeç ve sıfat tamamlayısı olarak kullanılır	karşılaştırma	Özne tamamlayıcısı
BALCI	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	+	-	-
UNDERHILL	+	-	+	-	+	+	+	+	-	-	+	-	-
GÖKSEL VE KERSLAKE	-	+	-	-	+	-	-	+	+	+	+	+	+

Tablo – 8'e bakıldığında dilbilimcilerin görüşleri doğrultusunda uzaklaşma durumu biçimbiriminin "*yön, araç, neden, ayırıcı, fiyat, zaman, materyal (bir şeyin neden yapıldığı), uzaklaşma, kaynak, karşılaştırma, belirteç kurma, ilgeç, sıfat ve özne tamamlayıcısı olarak kullanılma*" özelliklerinin ortaya çıktığı gözlenmiştir.

Underhill, yapıtında uzaklaşma durumunun "*yön, bazı eylemlerle zorunlu olarak kullanılma, zaman ifadelerinde kullanılma, bir aracın neden yapıldığını gösterme, uzaklaşma anlatma, ilgeç ve sıfat tamamlayıcısı olarak kullanılma*" özelliklerine yer verirken bu durumun "*neden, fiyat, kaynak, belirteç kurma, karşılaştırma ve özne tamamlayıcısı olarak kullanılma*" özelliklerine değinmemiştir.

Balcı, Underhill'e benzer olarak bu biçimbirimin "*yön, ayırıcı, bazı eylemlerle zorunlu olarak kullanılma, bir aracın neden yapıldığını gösterme, uzaklaşma anlatma, ilgeç ve sıfat tamamlayıcısı olarak kullanılma*" özelliklerine değinmiş; bunun yanı sıra Underhill'den farklı olarak "*bir şeyden etkilenmesine neden olma, fiyat, kaynak, belirteç kurma*" özelliklerine de yapıtında yer vermiş; ancak "*zaman ifadelerinde kullanılma, karşılaştırmalarda ve özne tamamlayıcısı olarak kullanılma*" özelliklerine değinmemiştir.

Göksel ve Kerslake ise Underhill ve Balcı gibi uzaklaşma durumunun "*bazı eylemlerle zorunlu olarak kullanılma, uzaklaşma anlatma, ilgeç ve sıfat tamamlayıcısı olarak kullanılma*" özelliklerine değinmiştir. Ayrıca, Balcı'nın da yapıtında belirttiği gibi bu biçimbirimin "*bir şeyden etkilenmesine neden olma, kaynak bildirme, belirteç kurma*" özelliklerinden söz etmiş; diğerlerinden farklı olarak ise bu biçimbirimin "*karşılaştırmalarda ve özne tamamlayıcısı olarak kullanıldığı*" üzerinde durmuştur. Ancak, "*yön, ayırıcı, fiyat, zaman ifadelerinde kullanılma*" özelliklerinden ise söz etmemiştir.

4. YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETEN KİTAPLARDA AD DURUM BİÇİMBİRİMLERİ

Daha önce birinci ve ikinci bölümlerde incelediğimiz gibi çalışmanın bu bölümünde de yabancılara Türkçe öğreten kitaplarda ad durum biçimbirimlerinden "*belirtme durumu, yönelme durumu, bulunma durumu ve uzaklaşma durumu*" için neler söylendiği üzerinde duracağız.

4. 1. Belirtme Durumu

Burada Thomas, Lewis, Rona, Aarssen ve Backus, Serin ve Taylan, Polat ve diğerlerinin yabancılara Türkçe öğreten yapıtlarında ad durum biçimbirimlerinden belirtme durumu hakkındaki görüşlerine ve bu görüşler arasındaki benzerlik ve farklılıklara yer verilmiştir.

Thomas (1967: 36), belirtme durumu belirleyicisine yapıtında "*belirli nesne*" adını vermiş ve bunun iki işlevi olduğundan söz etmiştir. Eşzamanlı olarak eklendiği bir adın eylemin dolaysız nesnesi olduğunu ve aynı adın belirli olduğunu; bir adın bir insanın, yerin ya da herhangi bir şeyin özel adıysa ya da İngilizcedeki "the" tanımlığına karşılık geliyorsa, sahiplik gösteriyorsa ya da bir gösterme sıfatıyla kullanılıyorsa belirli olduğunu vurgulamıştır ve bundan dolayı, bu belirleyicinin yalnızca nesneyle kullanılan belirli bir tanımlık olarak adlandırılabileceğini belirtmiştir.

Lewis (1993:18)'ın belirttiğine göre bir ad, bir eylemin dolaysız nesnesi olduğunda bir ayrım yapılır. Eğer ad belirsizse, yalın biçiminde yani sözlükte bulunacak biçiminde kalır; bu durumda eksiz yalın biçim, ya eylemin öznesi ya da tanımlanmamış nesnesi olduğundan buna **salt (yalın) biçim** (absolute form) denilebilir.

(271) Çay içtik.
(272) Kahve aldım.

(273) Bir polis gördük.
(274) Polisler gördük.

Lewis (1993: 18-19), belirtme durumundan "*belirli nesneli durum*" olarak söz etmiş; eylemin nesnesi belirli olduğunda, yani ad ya da adıl gönderimi olduğunda, bir özgül kişi, yer ya da şey; "*bu, şu, o*" gibi gösterme sözcükleri ya da iyelikli bir sözcüğün (*Kitabımı kaybettim, O babasıyla tanıştı*.) belirli olduğunu; bunun için hangi insan, yer ya da şey olduğuna hiç şüphe olmadığını; ancak nesne belirsiz olduğunda belirli nesne {–i/ -ü /- ı /- u} biçimbirimini aldığını belirtmiştir.

(275) Polisi gördük.
(276) Polisleri saydık.
(277) Ahmet'i tanıdım.
(278) Bingöl'ü gezdik.
(279) Çayı içtik.
(280) İstanbul'u gezdik.

Lewis (2000: 34), "*bir*" sözcüğünün belirli tanımlık gibi kullanıldığı durumlarda nesneyi belirli yapmaya gerek olmadığını; betimsel sıfatların, bir nesneyi belirli yapmada tek başına yeterli olmadığını belirtmiş; geçişli bir eylemin ikinci nesnesinin, yani tamamlayıcı nesnenin (complementary) yalın biçimde kaldığı üzerinde durmuş ve şu örnekleri vermiştir.

(281) Bir mavi kumaş istiyor.
Mavi kumaşı seçti.
(282) Onu Vali tayin ettiler.
İstanbul'u İstanbul yapan budur.
Seni arkadaş sanırdım..

Rona (1999: 63-64), belirtme durumu için "*belirli nesne*" adını kullanmış; bu belirleyicinin, İngilizcedeki belirli tanımlık "the" olarak çevrildiğini, ama yalnızca özgül bir şeyin ya da insanın eylemin nesnesi olduğu zamanlarda kullanıldığını; eğer bazı ayrıntılar tanımlanıyorsa ya da önceden bir şeye gönderimi varsa bir insanın ya da şeyin özgül veya belirli olduğunu; bu bakımdan, eğer eylemin nesnesi böyleyse {– (y) I} belirtme durumu belirleyicisi almak zorunda olduğunu, ama eğer nesne özgül değilse o zaman bu belirleyicinin kullanılamayacağını belirtmiş ve "*Bir palto aldım*" tümcesinde "*ben*" sözcüğünün özne (alma işini yapan kişi) ve "*palto*" sözcüğünün nesne (alma işinden etkilenen şey) olduğu ve özgül olmadığı ("bir" palto); "*Paltoyu aldım.*" tümcesinde İngilizcede belirli tanımlık "the" yı kullanarak

"palto" sözcüğünün özgülleştirilebileceği, herhangi bir palto olmadığı, özel bir palto olduğu; nesne belirli olduğu zaman Türkçede {–(y)I} biçimbirimini alması gerektiği üzerinde durmuştur.

Rona (1999: 64), özel adlar her zaman özgül olduğu için nesne konumundaysa her zaman belirtme durumu belirleyicisi {–(y)I} biçimbirimini aldığını; benzer olarak, nesne bir adıl ise belirli nesne biçimbirimi alması gerektiğini (beni, seni, onu, bizi, sizi, onları); "*Bu, şu, o*" adıllarının belirli nesne biçiminin "*bunu, şunu, onu*" olduğunu belirtmiştir.

(283) Ali'yi gördüm.
Ankara'yı beğendim.
(284) Seni sinemada gördüm.
Bizi beklediniz mi?
(285) Onu içtin mi?
Bunu okumadım.
Şunu açmadılar.

Aarssen ve Backus (2001: 99-100), yabancılara Türkçe öğretimi için yazdıkları kitaplarında belirtme durumunun tümcede dolaysız nesneyi gösterdiğine; Türkçede de böyle bir durum olduğuna; ancak Türkçedeki her dolaysız nesnenin bir belirtme durumu belirleyicisi almadığına; sadece dolaysız nesnelerin belirli olduğuna değinmiştir ve her şeyden önce iyelikli adların belirli olduğu; bu adların geneli simgelemeyen bir şeye gönderimde bulunduğu üzerinde durmuş; örnek olarak "*köpek"* sözcüğünün belirsiz olduğunu, ancak "*köpeğimiz*" sözcüğünün özel bir köpeğe gönderimde bulunduğunu göstermiştir.

(286) Bu tişörtü bin dokuz yüz doksanda aldım.
(287) Saat altı sularında eve dönüyor ve yemeği hazırlıyorum.
(288) Türkiye'de güzel yerleri gördün mü?

Aarssen ve Backus (2001: 100), İngilizce bir sözcüğün önüne "the" koyulduğu zamanki gibi belirtme durumu biçimbiriminin bir ada eklendiği zaman, adın belirli yapıldığını; zorunlu olarak belirtme durumu belirleyicisinin ekleneceği bağlamların öğrenilmesi gerektiğini; bunların hepsinin eylemin dolaysız nesnesi olarak adın nerede işlev gördüğüyle sınırlı olduğunu; bu yüzden "*Babam söyledi.*" tümcesinde olduğu gibi *babam* sözcüğünün, tümcenin öznesi olduğunda belirtme durumu belirleyicisi almadığını; "*Babamı gördüm.*" tümcesinde olduğu gibi dolaysız nesne

olduğunda belirtme durumu belirleyicisi aldığını belirtmiş; bunun yanı sıra iyelikli bir adın, tamlayanlı bir yapı içindeyse dolaysız nesne olduğunu ve bütün yapının belirtme durumu tarafından izlendiğini vurgulamıştır.

(289) Erol'un yeni evini gördün mü?
(290) Yeğenimin kutularını yeni dairesine götürüyorum.

Aarssen ve Backus (2001: 100), göstericilerin de iyelik gibi aynı sonuca sahip olduğu; aynı "*senin kasaban*" gibi "*bu kasaba*" sözcük grubunun da özel bir kasabayı diğerlerinden ayırdığı, yani belirli olduğu; "*Bu, şu, o*"lu adların bir dolaysız nesne olarak kullanılıyorsa belirtme durumu belirleyicisiyle gösterilmesi gerektiği üzerinde durmuştur.

(291) Bu kitabı okudun mu?
(292) O kızı görüyor musunuz?

Aarssen ve Backus (2001: 101), son olarak, bazı sözcüklerin bir iyelik biçimbirimiyle gösterilmese de belirli olduğuna; çünkü bunların yalnızca bir şeye gönderimde bulunduğuna; bununla ilgili örneklerin insanların, ülkelerin, kurumların vb. adlarını içerdiğine; çünkü bir *Türkiye* ve bir *Ali* olduğuna; bundan dolayı, bunların da dolaysız nesne olduğu zaman belirtme durumu belirleyicisi almasına gerektiğine değinmiştir.

(293) Emel'i tanıyor musun?
(294) Cuma günü Pamukkale'yi gördük.

Serin ve Taylan (2003: 58 - 60), nesne özel ad (kişi ve yer adı) olduğunda; nesne *herkes, kimse, her şey* ya da bir adıl olduğunda; nesneden önce işaret adılı ya da – ki biçimbirimi almış bir ad bulunduğunda; nesneden önce *bütün, bazı, her, hangi* bulunduğunda; nesne *kim, kimler, hangisi, nere, nereler* gibi soru sözcüğü olduğunda; iyelik biçimbirimi aldığında; *düşün-, sev-, bil-* vb. gibi eylemlerin eylemlik biçimindeki yantümcesi olduğunda, nesnenin zorunlu olarak belirtme durumu belirleyicisi aldığına, ancak istemek eyleminin eylemlik durumundaki yantümcesinin genellikle belirtme durumu belirleyicisi almadığına değinmiştir.

(295) Hafta sonları İstanbul'u geziyoruz.
Hasan Gönül'ü tanımıyor.
(296) Ben onu alacağım.

Aylin bu sınıfta herkesi tanıyor.
Sibel kimseyi beğenmiyor.
O her şeyi alıyor.

(297) Ben, o Alman arkadaşı bekliyorum.
Sen bu gazeteyi okuyor musun?
Sağdaki lokantayı görüyor musun?
Bu kitaptaki alıştırmayı yapacak mıyız?

(298) Ali bütün meyvaları seviyor.
Bazı gazeteleri almıyoruz.
Oğuz her yemeği seviyor.
Hangi gazeteyi istiyorsunuz?

(299) Okulda kimi gördün?
Partiye kimleri çağıracaksın?
Burada iki kitap var, hangisini istiyorsun?
İstanbul'da en çok nereyi beğendiniz?
İzmir'de nereleri gezdiniz?

(300) Kedimi arıyorum.
Mektubunu atacak mısın?

(301) Hafta sonu pikniğe gitmeyi düşünüyoruz.
Dans etmeyi bilmiyorum

(302) Bu yaz çalışmak istiyorum.

Serin ve Taylan (2003: 60), nesne "*nece*" soru sözcüğü olduğunda ve nesneden önce *çok, az, hiç (bir), birkaç, kaç, nasıl bir* gibi nicelik sözcükleri geldiğinde belirtme durumunun kullanılmayacağını belirtmiştir.

(303) Nece konuşuyorsunuz?

(304) Çok portakal yiyorsun.
Her hafta birkaç mektup alıyorum.
Sınavlarda artık az yanlış yapıyorum.
Nasıl bir ev arıyorsun?
Bayramda çocuklara hiçbir hediye almadı.

Serin ve Taylan (2003: 61), diğer durumlarda {-(y)I} biçimbiriminin bulunmasının nesneyi belirli yaptığını; belirsiz nesnelerde addan önce "*bir*" sözcüğünün geldiğini ve adın {-(y)I} biçimbirimi almadığını; addan önce "*bir*" sözcüğü bulunmayan belirtisiz bir nesnenin genel tür anlamı taşıdığını ve sayı belirtmediğini vurgulamıştır. Bunun yanı sıra, hemen eylemönü konumda bulunmayan bir nesnenin {-(y)I} biçimbirimi almak zorunda olduğunu belirtmiştir.

(305) Hasan gazete okuyor.
Hasan bir gazete okuyor.
Hasan gazeteyi okuyor.
O, çocuklara oyuncak getiriyor.
O, çocuklara bir oyuncak getiriyor.
O, çocuklara oyuncağı getiriyor.
Ne yiyorsun, et mi, balık mı?

Türkiye'de en çok neyi özlüyorsunuz?
(306) Balkonda çay içelim.
Çayı balkonda içelim.
Carol bir Türk kadar güzel Türkçe konuşuyor.
Carol Türkçeyi bir Türk kadar güzel konuşuyor.
Sabahları yemek yapıyorum, öğleden sonraları da çalışıyorum.
Yemeği sabahları yapıyorum, öğleden sonraları da çalışıyorum.

Polat ve diğerleri (2007: 30), tümleç belli bir nesne değilse kullanılmadığına, bu durumda tümleç ile eylem arasında hiçbir öğenin bulunmadığına; tümleç "*bu, şu, o*" gösterme adıllarıyla nitelenmişse; tümleç özneden önceyse veya eylemle arasında bir öğe varsa; tümleç özel bir adsa; tümleç iyelik biçimbirimlerini almışsa belirtme durumu belirleyicisini kullanmanın zorunlu olduğuna değinmiştir.

(307) Sedat televizyon seyrediyor.
(308) Ayfer bu kitabı okuyor.
(309) Televizyonu Sedat seyrediyor.
Sedat televizyonu yakından seyrediyor.
(310) Şule Yusuf'u seviyor.
(311) Ben ülkemi seviyorum.

Tablo – 9'da yabancı dil olarak Türkçe öğreten kitaplarda belirtme durumunun genel özellikleri gösterilmiştir.

Tablo - 9

Belirtme Durumunun Genel Özellikleri

	Nesne özel adsa	nesne *herkes, kimse, her şey* ya da bir adıl olduğunda	nesneden önce işaret adılı ya da – ki biçimbirimi almış bir ad bulunduğunda	nesneden önce bütün, bazı, her, hangi bulunduğunda	nesne kim, kimler, hangisi, nere, nereler	iyelik biçimbirimi aldığında	düşün-, sev-, bil- vb. gibi eylemlerin eylemlik biçimindeki yantümcesi olduğunda	Nesne eylemönü konumda değilse
THOMAS	+	-	+	-	-	-	-	-
LEWIS	+	+	-	-	-	+	-	-
RONA	+	+	-	-	-	-	-	-
AARSSEN VE BACKUS	+	-	+	-	-	+	-	-
SERİN VE TAYLAN	+	+	+	+	+	+	+	+
POLAT VE DİĞERLERİ	+	-	+	-	-	+	-	+

Tablo – 9'a bakıldığında görüleceği gibi yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitaplarında belirtme durumu biçimbiriminin genel özellikleri şöyledir: Nesne özel adsa, nesne *herkes, kimse, her şey* ise, nesne bir adıl ise, nesneden önce işaret adılı

(bu, şu, o) ya da {-ki} biçimbirimi almış bir ad bulunduğunda, nesneden önce *bütün, bazı, her, hangi* sözcükleri bulunduğunda, nesne *kim, kimler, hangisi, nere, nereler* gibi soru sözcükleri bulunduğunda, nesne iyelik biçimbirimi aldığında, "*düşün-, bil-, sev-* vb." gibi eylemlerin eylemlik biçimindeki yantümcesi olduğunda, nesne eylemönü konumda değilse belirtme durumu biçimbirimi kullanılır.

Tablo – 9'da görüldüğü üzere Thomas, belirtme durumu biçimbiriminin yukarıda belirtilen özelliklerden yalnızca "*nesne özel adsa ve nesneden önce işaret adılı ya da {-ki} biçimbirimi almış bir ad bulunduğunda kullanımı*" özelliklerine değinmiştir.

Lewis da yapıtında Thomas'a benzer olarak bu biçimbirimin nesne özel adsa kullanıldığına değinmiş; Thomas'tan farklı olarak da bu biçimbirimin "*nesne herkes, kimse, her şey ya da bir adıl olduğunda kullanıldığından ve nesne iyelik biçimbirimi aldığında kullanıldığından*" söz etmiştir. Tablodaki diğer özelliklerine değinmemiştir.

Rona da aynı Lewis gibi bu biçimbirimin "*nesne özel adsa kullanıldığına ve nesne herkes, kimse, her şey ya da bir adıl olduğunda kullanıldığına*" değinmiştir. Yukarıda belirtilen diğer özelliklere yapıtında yer vermemiştir.

Aarssen ve Backus ise Thomas, Lewis ve Rona gibi bu biçimbirimin "nesne özel adsa kullanıldığına"; Thomas'ın da üzerinde durduğu gibi "*nesneden önce işaret adılı ya da {-ki} biçimbirimi almış bir ad bulunduğunda kullanımı*" üzerinde durmuş; Lewis gibi "*nesne iyelik biçimbirimi aldığında kullanıldığında*" bu biçimbirimin kullanılacağından söz etmiştir. Ancak diğer özellikleri üzerinde durmamıştır.

Serin ve Taylan diğerlerinden farklı olarak bu biçimbirimin yukarıda sözü edilen tüm özelliklerine yapıtlarında yer vermiştir.

Polat ve diğerleri ise diğerlerine benzer olarak ve Aarssen ve Backus'un değindiği gibi bu biçimbirimin "*nesne özel adsa kullanıldığına, nesneden önce işaret*

adılı ya da {-ki} biçimbirimi almış bir ad bulunduğunda kullanıldığına ve nesne iyelik biçimbirimi aldığında kullanıldığına" değinmiştir.

4. 2. Yönelme Durumu

Burada Thomas, Lewis, Rona, Aarssen ve Backus, Serin ve Taylan, Polat ve diğerlerinin yabancılara Türkçe öğreten yapıtlarında yönelme durumu hakkındaki görüşlerine ve bu görüşler arasındaki benzerlik ve farklılıklara yer verilmiştir.

Thomas (1967: 48), bu belirleyicinin bir noktaya doğru, bir yere doğru ya da zamana doğru hareketini belirttiğini; "*vermek*" gibi eylemlerde dolaylı nesne olarak kullanıldığını; bunun yanı sıra pek çok eylemin hareketinin alıcısını belirttiğini vurgulamıştır.

(312) Kutuyu Ahmet'e verdi.
(313) Ona güldü.
Bize baktılar.

Rona (1999: 67), yönelme durumunun İngilizcede "to" ve "for" sözcüklerine karşılık geldiği ve bir yönü belirttiği; bir şeye ya da bir yere doğru hareket, bir kişi ya da şeye doğru eylem olduğu üzerinde durmuştur. Bunun yanı sıra birtakım eylemlerin her zaman {-(y)A} biçimbirimini aldığını belirtmiştir.

(314) Sinemaya gittik.
Ali Ankara'ya gitti.
Kitabı ona verdim.
Bunu size aldım.
Bize ne getirdiniz.
(315) Duvara baktım.
Derse başladım
Kitaba başladık.

Lewis (2000: 35), yönelme durumunun bir eylemin dolaylı nesnesi olduğunu; yer gösterdiğini; amaç, fiyat ifade ettiğini belirtmiş ve "*acınmak, başlamak, değmek ve dokunmak, benzemek, devam etmek, ermek ve varmak, girmek, inanmak, yardım etmek*" gibi Türkçe deyimlerin, yönelme durumu gerektirdiğine değinmiştir.

(316) Mektubu Ali'ye gösterdim.
Hizmetçi-ye bir palto vereceğiz.
Hizmetçi-ye bir palto alacağız.
(317) Türkiye'ye döndüler.
Yer-e düştü.
Şişeyi masa-ya koydu.
Borc-a batmayalım.
Sandalye-ye oturdum.
Bir orman-a gizlendiler.
(318) Kız çiçek dermeğ-e çıkıyor.
Öğrenci sınav-a hazırlanıyor.
(319) Bunu kaç-a aldın?

Aarssen ve Backus (2001: 49), yönelme durumunun bir şeye ya da bir kişiye doğru yönü ifade etmede kullanıldığından; bir ada, bir kişinin adına ya da bir yere eklendiğinde dolaylı nesne ya da alıcıyı işaret ettiğinden söz etmiştir.

(320) Londra'ya
İstanbul'a
Eskişehir'e
Fethiye'ye
hastaneye
eve
sokağa
yüreğe
(321) Aynur'a bir hediye verdim.
Kediye mamayı verdin mi?

Serin ve Taylan (2003: 61), yönelme durumu belirleyicisinin "*bak-, başla-, bayıl-, bin-, git-*" gibi eylemlerle kullanıldığına değinmiştir.

(322) Nereye bakıyorsun?
Oğuz sana teşekkür etti mi?
Biraz acele et, tiyatroya geç kalacağız.

Polat ve diğerleri (2007: 25), bu biçimbirimin öncelikle "*yönelme, yaklaşma, girme*" durumu bildirdiğini; bunun dışında "*için*" işlevi olduğunu ve zaman belirteci olarak kullanıldığını belirtmiştir.

(323) Ali eve geliyor.
(324) Ben anneme bisiklet aldım.
(325) Haftaya görüşürüz.

Tablo – 10'da yönelme durumunun yabancılara Türkçe öğreten kitaplardaki özellikleri verilmiştir.

Tablo – 10

Yönelme Durumunun Genel Özellikleri

	Yönelme	Amaç	Fiyat	Bazı eylemlerle kullanılır	"için" anlamına kullanılır.	Zaman belirteci olarak kullanılır.	Yer
THOMAS	+	-	-	+	-	-	-
RONA	+	-	-	+	-	-	-
LEWIS	+	+	+	+	-	-	+
AARSSEN VE BACKUS	+	-	-	-	-	-	-
SERİN VE TAYLAN	-	-	-	+	-	-	-
POLAT VE DİĞERLERİ	+	-	-	-	+	+	-

Tablo – 10'a bakıldığında yönelme durumunun "*yönelme, amaç, fiyat, bazı eylemlerle kullanılma, "için" anlamında kullanılma, zaman belirteci olarak kullanılma ve yer gösterme*" özelliklerinin ortaya çıktığı gözlenmiştir.

Thomas ve Rona'nın, yukarıda belirtilen bu özelliklerden bu biçimbirimin "*yönelme ve bazı eylemlerle kullanılma özelliklerine*" değindikleri görülmüştür.

Lewis, tabloda da görüldüğü gibi, Thomas ve Rona'ya benzer olarak bu biçimbirimin "*yönelme ve bazı eylemlerle kullanılma özelliklerine*" değinmiş, bunların yanı sıra, onlardan farklı olarak bu biçimbirimin "*amaç, fiyat ve yer gösterdiği*" üzerinde de durmuştur.

Tabloya bakıldığında Aarssen ve Backus'un bu biçimbirimin özelliklerinden yalnızca "*yönelme belirttiğine*" değindiği; Serin ve Taylan'ın ise yalnızca "*bazı eylemlerle kullanıldığı*" üzerinde durduğu gözlenmiştir.

Polat ve diğerleri'nin ise diğerlerinin de belirttiği gibi bu biçimbirimin "*yönelme*" özelliğine değindiği; onlardan farklı olarak ise *"için" anlamında kullanıldığına ve zaman belirteci olarak kullanıldığına*" değindikleri görülmüştür.

4. 3. Bulunma Durumu

Burada da belirtme ve yönelme durumlarında olduğu gibi Thomas, Lewis, Rona, Aarssen ve Backus, Serin ve Taylan, Polat ve diğerlerinin yabancılara Türkçe öğreten yapıtlarında bulunma durumu hakkındaki görüşlerine ve bu görüşler arasındaki benzerlik ve farklılıklara yer verilmiştir.

Thomas (1967: 48), bulunma durumu biçimbiriminin yer ve zaman ifade ettiğini; bunun yanı sıra kesirleri ifade etmede kullanıldığını belirtmiştir.

(326) ağaçta
ağaçlarda
(327) 3te 2 (üçte iki)
100de 15 (yüzde on beş)
(328) yüzde yüz

Rona (1999: 43), bulunma durumu biçimbiriminin eylemin nerede olduğunu ya da bir insanın, bir şeyin nerede bulunduğunu belirttiğine değinmiş ve kişi adılları ve göstericilerin bu biçimbirimi alabileceği üzerinde durmuştur.

(329) evde işte
sinemada masada
(330) Kırmızı örtü masada.
(331) Çocuklar okulda mı?
(332) Yaşlı kadın evde değil.
(333) bende bunda
sende onda

Lewis (2000: 35), bulunma durumu biçimbiriminin yer ve zaman gösterdiğine; soyutlamalarda kullanıldığına; şekil, boyut, renk ve yaş ifade etmek için de kullanıldığına değinmiştir. *yumurta şeklinde bir taş; on metre uzunluğunda bir ip; kahve renginde bir şapka; yirmi yaşında; bu fikir-de değilim.*

(334) tiyatro-da
su-da
yer-de
Ben-de para yok.
Radyo-da bir vazo var.
(335) Ramazan-da
beş eylül-de
(336) Radyo-da bir konuşma var.

ihtiyarlık-ta
sıhhat-te
gitmek-te

Aarssen ve Backus (2001: 48), bulunma durumunun İngilizcede bulunulan, gidilen ya da gelinen yeri ifade ederken ilgeçlerin (preposition) kullanıldığından; Türkçede bu tür ilgeçlerin olmadığından; bunun yerine ilgeçler (postposition) ve durum biçimbirimleri (case endings) olduğundan ve bunların yer ve yön ifade ettiğinden; bir şeyin geçtiği zamanı ifade etmekte de kullanıldığından söz etmiştir.

(337) Londra'da
İstanbul'da
Eskişehir'de
İznik'te
Kaş'ta
hastanede
evde
sokakta
(338) yürekte
(339) nerede?
(340) nerelerde?
(341) İngiltere'de oturuyorum.
(342) bugün okulda.
(343) Şimdi Adana'da oturuyor.
(344) saat beşte
beşte geliyor.
Bir ağustosta.

Serin ve Taylan (2003: 12), bu biçimbirimin yön ve zaman ifade ettiğini belirtmiştir.

(345) sağda
solda
(346) ilkbaharda
sonbaharda

Polat ve diğerleri (2007: 15), bulunma durumu biçimbiriminin bir kişinin, bir nesnenin yerini, bir olayın zamanını belirtmek amacıyla sözcüklere eklendiğini belirtmiştir.

(347) Ali okulda.
Kitap masada.
(348) Maç saat ikide.

Tablo – 11'de yabancılara Türkçe öğreten kitaplardaki bulunma durumunun genel özellikleri gösterilmiştir.

Tablo – 11

Bulunma Durumunun Genel Özellikleri

	Yer	zaman	Soyutlamalar da kullanılır	şekil, boyut, renk ve yaş ifade etmek için kullanılır	Kesirli sayıları ifade ederken kullanılır.
THOMAS	+	+	-	-	+
RONA	+	-	-	-	-
LEWIS	+	+	+	+	-
AARSSEN VE BACKUS	+	+	-	-	-
SERİN VE TAYLAN	+	+	-	-	-
POLAT VE DİĞERLERİ	+	+	-	-	-

Tablo – 11'e bakıldığında bulunma durumunun genel özelliklerinin "*yer, zaman, soyutlamalarda kullanılma, şekil, boyut, renk ve yaş ifade etmek için kullanılma, kesirli sayıları ifade ederken kullanılma*" özellikleri olduğu belirlenmiştir.

Tabloda da görüldüğü gibi Thomas, bulunma durumunun "*yer, zaman ve kesirli sayıların ifade edilmesinde*" kullanıldığından söz etmiştir.

Rona ise bu biçimbirimin yalnızca "*yer*" ifade ettiğine değinmiştir.

Lewis ise Thomas'a benzer olarak bu biçimbirimin "*yer ve zaman*" gösterdiğine; ondan farklı olarak "*soyutlamalarda kullanılma, şekil, boyut, renk ve yaş ifade etmek için kullanılma*" özelliklerine değinmiştir.

Aarssen ve Backus, Serin ve Taylan, Polat ve diğerleri ise Thomas ve Lewis'a benzer olarak bu biçimbirimin "*yer ve zaman*" gösterdiği üzerinde durmuş, diğer özelliklerine hiç değinmemiştir.

4. 4. Uzaklaşma Durumu

Son olarak, burada da diğer durum biçimbirimlerinde yapıldığı gibi Thomas, Lewis, Rona, Aarssen ve Backus, Serin ve Taylan, Polat ve diğerlerinin yabancılara Türkçe öğreten yapıtlarında uzaklaşma durumu hakkındaki görüşlerine ve bu görüşler arasındaki benzerlik ve farklılıklara yer verilmiştir.

Thomas (1967: 49), uzaklaşma durumu biçimbiriminin sebep anlattığını; bir şeyin neden yapıldığını gösterdiğini; karşılaştırmalarda kullanıldığını; bazı eylemlerle bu biçimbirimin kullanıldığını; zaman belirteçleri oluşturduğunu belirtmiştir.

(349) ondan
neden
(350) taştan
taştan bir ev
(351) benden büyük
sizden iyi
ondan az
(352) Onlardan çok bahsettik.
(353) eskiden
birdenbire
doğrudan doğruya

Rona (1999: 72-73), uzaklaşma durumu biçimbiriminin İngilizcedeki “from”, “out of”, “off” sözcüklerine karşılık geldiğine; bazı eylemlerin bu biçimbirimi aldığına; soru sözcüklerinin {–DAn} biçimbirimini aldığına: benzer olarak adılların düzenli olarak {–DAn} biçimbirimi aldığına değinmiştir.

(354) Uçak İzmir’den geldi.
Trenden indik, otobüse bindik.
Evden çıkmadım.
Kitabı Cemil’den aldım.
(355) O adamdan korkmuyorum.
(356) Kimden
Mektup kimden geldi?
Neden
Neden gittiler?
Neden para almadın?
Nereden
Tren nereden geldi?
Bu paltoyu nereden aldınız?
(357) Benden para istedi.

Kitapları bizden aldı, onlara verdi.
Şundan da yediniz mi?

Lewis (2000: 36), uzaklaşma durumunun, hareket noktasını ifade ettiği, bir şeyin ayrıldığı yerden, bir şeyin içinden geçerek, aracılığıyla / yoluyla anlamını verdiği; sebepsel kullanımının da yaygın olduğu; "*korkmak, şüphelenmek, nefret etmek, hoşlanmak*" gibi duyguları anlatan eylemlerle de kullanımının olduğu; karşılaştırmanın ikinci üyesinin de uzaklaşma durumu biçimbirimi aldığı üzerinde durmuştur.

(358) Şehirden ayrıldı.
Rağbetten düştü.
Bu gidiş onu yerinden edecek.
(359) Pencereden girdi.
Hangi yoldan gidilir.
Sizi telefon-dan arıyorlar.
Haber radyo-dan yayıldı.
Hırsızı kolundan tuttum.
Kitabı yerinden daha açtım.
Sahilden gittik.
Coğrafyadan tam numara aldım.
O kız kafadan sakattır.
İhtiyar böbreklerinden rahatsızdır.
(360) Muvaffakiyet-ten sarhoş.
Açlıktan bitkin.
Neden?
(361) Türkiye Lübnan'dan büyüktür.

Lewis (2000: 36), uzaklaşma durumu biçimbiriminin araçların neden yapıldığını gösterdiğini; ayırıcı (parçacıl) kullanımının olduğunu; fiyat ifade ettiğini, ancak yönelme durumuyla eşanlamlı olmadığını belirtmiştir.

(362) Naylon-dan yapılmış bir balık ağı.
Söz gümüş-ten, sükut altın-tan.
Ateş-ten gömlek.
(363) Komşulardan biri
Üyelerden bir kaçı
(364) Bu elmaları kaç-tan aldım?

Lewis (1993: 55-56), yukarıdakilere benzer olarak, diğer yapıtında uzaklaştırma durumu belirleyicisinin, başlangıç ya da hareket noktasını belirttiğini, bu nedenle karşılaştırmada kullanıldığını, aynı zamanda kaçınma, ayırma ya da geri çekilme anlatan eylemlerle kullanıldığını; sebebin neden ileri geldiğini belirttiğini;

araçların neden yapıldığını gösterdiğini; bazı belirteçlerin uzaklaşma biçimbirimiyle kurulduğunu; başka deyimsel kullanımları da olduğunu ele almış ve bunların yanı sıra bu biçimbirimin İngilizcede "of " ve aynı zamanda "through", "by way of" olarak çevrildiğine değinmiştir.

(365) Bu yüzden
(366) Ondan korkuyorum.
(367) Bıktım bu yağmurlu havadan.
(368) Toplantıya gitmedim, vaktim yoktu da ondan.
(369) Oğlan için kağıttan bir şapka yaptım
(370) sonradan önceden
eskiden çoktan
sahiden doğrudan doğruya
(371) Bu öğrenci matematikten tam not aldı
Kavunları kaçtan aldın?
Onu hırsızlıktan yakaladılar.
(372) One of the children çocuklardan biri
I have no news of him ondan haberim yok.
I am sure of this bundan eminim
(373) Buradan geçmediler
Pencereden bakıyor.
Köprüye başka bir yoldan gittim.
Elimden tuttu
Selim'i telefondan arıyorlar.

Aarssen ve Backus (2001: 50), uzaklaşma durumu biçimbiriminin kişi ya da şeyin geldiği yönü belirtmek için kullanıldığını; yön belirtmenin yanı sıra, bu biçimbirimin *boyunca, yanında (along), yolu ile (via), içinden, arasından (through), karşıya, karşıda (across)* anlamlarını da belirtmekte olduğunu; sıfatların karşılaştırılmasında da kullanıldığını, bunu daha ya da az sözcüklerinin izleyebileceğini belirtmiştir.

(374) Londra'dan / İstanbul'dan
Eskişehir'den / İznik'ten
Kaş'tan / hastaneden
evden / sokaktan / yürekten
(375) Anayoldan geldiniz mi?
Toros Dağlarından yolculuk ettik.
Köprüden geçtiler.
(376) İstanbul, Tarsus'tan güzel.
(377) İstanbul Tarsus'tan daha güzel.
Tarsus Silifke'den az güzel.

Serin ve Taylan (2003: 51), bu biçimbirimin "*bahset-, hoşlan-, kork-*" gibi bazı eylemlerle birlikte kullanıldığına; bu durumun hareket ya da çıkış noktasını, yönelme

durumunun ise varış noktası ya da yönü belirttiğine; karşılaştırmalarda kullanıldığına; malzeme olarak kullanıldığına; sebep anlattığına değinmiştir.

(378) İstanbul'dan Ankara'ya her gün uçak var mı?
Evden üniversiteye on dakikada yürüyoruz.
Bu binadan öbür binaya taşınacağız.
Kaya yarın tatilden eve dönüyor.
Mayıstan hazirana kadar orada olacağız.
(379) Ali Ayşe'den (daha) büyük.
Ayşe Ali'den (daha) küçük.
Emel Murat'tan (daha) çok çalışıyor.
Murat emel'den daha az çalışıyor.
(380) Sütten yoğurt yapıyoruz.
Domatesten salça yapıyoruz.
Şiş kebap kuzudan daha iyi oluyor.
(381) Gürültüden çalışamıyoruz.
Sisten vapurlar çalışmıyor.
Sıcaktan rahatsız olduk.

Polat ve diğerleri (2007: 22), bu durumun öncelikle çıkma, ayrılma durumunu bildirdiği; bunun dışında neden; hakkında işlevleri olduğu; zaman belirteci olarak kullanılabileceği; karşılaştırmalarda ve bazı tamlamalarda kullanıldığı üzerinde durmuşlardır.

(382) Sinemadan geliyor.
(383) Kanserden öldü.
(384) Eski günlerden konuştuk.
(385) Şimdiden özledim.
(385) Ben senden çok çalışıyorum.
(387) Arkadaşlardan biri.

Tablo – 12'de uzaklaşma durumunun genel özellikleri gösterilmiştir.

Tablo – 12

Uzaklaşma Durumunun Genel Özellikleri

	Sebep	Bazı eylemlerle	Karşılaştırma	Malzeme	parçacıl	fiyat	Belirteç kurar.	Yön	boyunca	yanında	Yolu ile	Çıkma, ayrılma	Soru sözcüklerinde
THOMAS	+	+	+	+	-	-	+	-	-	-	-	-	
RONA	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
LEWIS	+	+	+	+	+	+	+	-	-	-	-	+	-
AARSEN VE BACKUS	-	-	+	-	-	-	-	+	+	+	+	-	-
SERİN VE TAYLAN	+	+	+	+	-	-	-	+	-	-	-	+	-
	+	-	+	-	+	-	+	-	-	-	-	+	-

Tablo – 12'ye bakıldığında yabancı dil olarak Türkçe öğreten kitaplarda uzaklaşma durumu biçimbiriminin özelliklerinin "*sebep, bazı eylemlerle kullanılma, karşılaştırma, malzeme, ayırıcı, fiyat, belirteç kurma, yön, boyunca, yolu ile, yanında, çıkma, ayrılma, soru sözcüklerinden sonra kullanılma*" olduğu gözlenmiştir.

Thomas, yukarıdaki tabloda gösterilen bu özelliklerden "*sebep, bazı eylemlerle kullanılma, karşılaştırma, malzeme, belirteç kurma*" özelliklerine değinmiş, diğerlerine yapıtında yer vermemiştir.

Rona ise bu biçimbirimin yalnızca "*bazı eylemlerle kullanılma ve soru sözcüklerinden sonra kullanılma*" özelliğine değinmiştir.

Lewis, "*sebep, bazı eylemlerle kullanılma, karşılaştırma, malzeme, ayırıcı, fiyat, belirteç kurma, çıkma, ayrılma*" özelliklerine değinmiş; bu biçimbirimin tablodaki diğer özelliklerine değinmemiştir.

Aarssen ve Backus, diğerlerine benzer olarak bu biçimbirimin "*karşılaştırmalarda kullanılma*" özelliklerine değinmiş; diğerlerinden farklı olarak "*yön, boyunca, yolu ile, yanında*" anlamları üzerinde durmuş, ancak diğer özelliklerine değinmemiştir.

Serin ve Taylan, tabloda belirtildiği gibi ve diğerlerinin söylediklerine benzer olarak bu biçimbirimin "*sebep, bazı eylemlerle kullanılma, karşılaştırma, malzeme yön, çıkma, ayrılma*" özellikleri üzerinde durmuştur.

Son olarak Polat ve diğerleri ise "*sebep, karşılaştırma, ayırıcı, belirteç kurma, çıkma, ayrılma, soru sözcüklerinden sonra kullanılma*" özelliklerine değinmiştir.

5. YABANCI ÖĞRENCİLERİN YAZILI ANLATIM KAĞITLARININ İNCELENMESİ

Çalışmamızda Ankara Üniversitesi TÖMER'de öğrenim görmüş ve görmekte olan, çeşitli yaş gruplarında ve değişik ülkelerden gelmiş temel, orta ve ileri düzeylerde, her kurdan 50'şer kişinin olmak üzere, toplam 150 yabancı öğrencinin yazılı anlatım kağıtlarında ad durum biçimbirimleriyle ilgili yaptıkları yanlışlar saptanmıştır. Bu saptamalar yapılırken tümceler bağlam içinde değerlendirilmiştir.

5. 1. Temel Türkçede Yapılan Ad Durum Biçimbirimleri Yanlışları

5. 1. 1. Belirtme Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar

a. Belirtme Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması

1. Y. Biz çok kar seviyoruz.

D. Biz karı çok seviyoruz.

2. Y. Şimdi Türkün kitabı çeviriyor.

D. Şimdi Türkçe kitabı çeviriyor.

3. Y. Fetihye, Bodrum, Kuşadası, Istanbul, Çeşme ziyaret ediyorum.

D. Fethiye, Bodrum, Kuşadası, İstanbul, Çeşme'yi ziyaret ediyorum.

4. Y. Türkiye'nin laiki seviyorum, çünkü öropadan gidiyorum ve öropada çok laiki.

D. Türkiye'nin laikliğini seviyorum, çünkü Avrupa'dan geliyorum ve Avrupa çok laik.

5. Y. Bazan Fransa'nin teknolojisı ve modern onlar özledim.

D. Bazen Fransa'nın teknolojisini ve modernliğini özlüyorum.

6. Y. Türkiye biraz bilmiyorum.

D. Türkiye'yi biraz biliyorum.

7. Y. Maalesef insanlar ile konuşuyorum şimdi zor, çünkü Türkçe biraz konuşuyorum.

D. Maalesef insanlar ile konuşmam şimdi çok zor, çünkü Türkçeyi biraz konuşuyorum.

8. Y. Arabamı sürmek sevmiyorum.

D. Arabamı sürmeyi sevmiyorum.

9. Y. Deniz seviyor ama trafik tıkanıklığı sevmiyor.

D. Denizi seviyorum ama trafik tıkanıklığını sevmiyorum.

10.Y. Davut Türkçe çok güzel konuşuyor.

D. Davut Türkçeyi çok güzel konuşuyor.

11.Y. Sen şimdi Davut biliyorsun.

D. Sen şimdi Davut'u tanıyorsun.

12.Y. Bu davranış sevmiyorum.

D. Bu davranışı sevmiyorum.

13. Y. Nar suyu çok seviyorum, çünkü Fransa'da yok.

D. Nar suyunu çok seviyorum, çünkü Fransa'da yok.

14. Y. Turlar çok seviyorum.

D. Turları çok seviyorum.

15. Y. Ben hepsi görmek istiyorum.

D. Ben hepsini görmek istiyorum.

16. Y. Bu hikaye duyduktan sonra Pompey'i görmeye gitmem çok önemli.

D. Bu hikayeyi duyduktan sonra Pompey'i görmeye gitmem çok önemli.

17. Y. Otogarda hocam bekledim.

D. Otogarda hocamı bekledim.

18. Y. Türkiye'nin yemek yedim.

D. Türkiye'nin yemeğini yedim.

19. Y. Onlar görmek istiyorum.

D. Onları görmek istiyorum.

20. Y. Bütün İtalya'nın yerleri görmek istiyorum.

D. İtalya'nın her yerini görmek istiyorum.

21. Y. Ben peyzaglar, şehirler ve insanlar çok seviyorum.

D. Ben peyzajları, şehirleri ve insanları çok seviyorum.

22. Y. Ben çok müzik seviyorum.

D. Ben müziği çok seviyorum.

23. Y. Eşim mutlu yapabiliyorum.

D. Eşimi mutlu edebiliyorum.

24. Y. Dişlerim fırçaladım.

D. Dişlerimi fırçaladım.

25. Y. Türkiye'ye tekrar gelmek ve okuma için kalmak diliyorum.

D. Türkiye'ye tekrar gelmeyi ve okumak için kalmayı diliyorum.

26. Y. Bazen tarihin binalar gezip görüyoruz.

D. Bazen tarihi binaları gezip görüyoruz.

27. Y. Biz bu yapıyoruz sanıyorum.

D. Biz bunu yapıyoruz sanıyorum.

28. Y. Roma'ya geldikten sonra her şey bırakmayıp Kolesium'a bakmaya gideceğim.

D. Roma'ya gittikten sonra her şeyi bırakıp Kolesium'a bakmaya gideceğim.

29. Y. Bu görevler öğrenecektim ama öğrenmedim.

D. Bu görevleri öğrenecektim, ama öğrenmedim.

30. Y. Onlar İtalya'nın bir adası teklif ettiler.

D. Onlar İtalya'nın bir adasını tavsiye ettiler.

31. Y. Biz sadece biletler alacağız.

D. Biz sadece biletleri alacağız.

32. Y. Ben oteler internette gördüm.

D. Ben otelleri internette gördüm.

33. Y. Bu konu çözmekte sadece ben kararlıyım.

D. Bu konuyu çözmeye sadece ben kararlıyım.

35. Y. Öğretmen Yasemin çok güzel her şey anlatıyor, oynuyor.

D. Öğretmen Yasemin çok güzel her şeyi anlatıyor, oynuyor.

36. Y. Ben okula gitmek çok seviyorum.

D. Ben okula gitmeyi çok seviyorum.

37. Y. Bütün insanlar umutla dolu aynı dilek tutar.

D. Bütün insanlar umutla aynı dileği tutar.

38. Y. Ailem, tabii, benim de mühendis olmam istediler.

D. Ailem, tabii, benim de mühendis olmamı istediler.

39. Y. Hangi meslek seçiyorsun bir kaç şeye bağlı.

D. Hangi mesleği seçeceğin birkaç şeye bağlı.

40. Y. Ben fen sıfır, ama konuşma, okuma, dil öğrenme, konuyu ve durumu çözümleme çok iyi biliyorum.

D. Benim fenim sıfır, ama konuşmayı, okumayı, dil öğrenmeyi, konuyu ve durumu çözümlemeyi çok iyi biliyorum.

b. Belirme Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi

1. Y. O her gün akşam mutfakta Türk yemeğisi pişiriyor.

D. O her gün mutfakta Türk yemeği pişiriyor.

2. Y. Kızının adı Valya, on yaşındayı, çok güzel kız.

D. Kızının adı Valya, on yaşında, çok güzel kız.

3. Y. Bence Avrupa'daki en ilginç ülkeyi, İtalya.

D. Bence Avrupa'daki en ilginç ülke, İtalya.

4. Y. İlk günlerimi İzmir'de hoştu.

D. İzmir'de ilk günlerim hoştu.

5. Y. Orada yemek yedik, çayı içtik, müziği dinledik ve sohbet ettik.

D. Orada yemek yedik, çay içtik, müzik dinledik ve sohbet ettik.

6. Y. Güzel yemekleri pişebiliyorum.

D. Güzel yemekler pişirebiliyorum.

7. Y. Mutlu hayatı diliyoruz, dilekleri tutuyoruz ve oyunları oynuyoruz.

D. Mutlu hayat diliyoruz, dilekler tutuyoruz ve oyunlar oynuyoruz.

8. Y. Ablam her zaman masalları okudu.

D. Ablam her zaman masallar okudu.

9. Y. Mesleği seçimi çok zor çünkü bu seçimi bütün hayatı etkileniyor.

D. Meslek seçimi çok zor çünkü bu seçim bütün hayatı etkiliyor.

10. Y. Ailem ve benim arasında iletişimimizi çok iyi.

D. Ailemle iletişimimiz çok iyi.

11. Y. Üniversiteyi tatillerininde Kuşadası'nda rehberliğe yaptım ve çok tecrübeyi kazandım.

D. Üniversite tatillerinde Kuşadası'nda rehberlik yaptım ve çok tecrübe kazandım.

12. Y. Bence gençlerin kendi düşünmesi ve seçmesini gerekiyor.

D. Bence gençlerin kendilerinin düşünmesi ve seçmesi gerekiyor.

13. Y. Bunu için çocukken sürekli piyanoyu öğrendim.

D. Bunun için çocukken sürekli piyano öğrendim.

14. Y. Benim düşüncemi onlar için da önemliydi.

D. Benim düşüncem onlar için de önemliydi.

15. Y. Yabancı dünyalarını keşfetmek istedim.

D. Yabancı dünyaları keşfetmek istedim.

16. Y. Çünkü oraya çok yakın arkadaşlarımızı yaşıyor.

D. Çünkü orada çok yakın arkadaşlarımız yaşıyor.

17. Y. Köye geldikten sonra moralımı hemen artıyor.

D. Köye gittikten sonra moralim hemen yükseliyor / düzeliyor.

18. Y. Bazı günleri sabahleyin denize girdikten sonra yatağa geri dönüyorum.

D. Bazı günler sabahleyin denize girdikten sonra yatağa geri dönüyorum.

19. Y. Bu şehiri eski ve tarihi.

D. Bu şehir eski ve tarihi.

20. Y. Benim meslek seçimime kendimi karar verdim.

D. Ben mesleğime kendim karar verdim.

21. Y. Benim yeteneklerimi çok farklı.

D. Benim yeteneklerim çok farklı.

c. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Kullanımı

1. Y. Ben babama ve anneme çok düşünüyorum.

D. Ben babamı ve annemi çok düşünüyorum.

2. Y. Ben de denize seviyorum.

D. Ben de denizi seviyorum.

3. Y. İtalya'ya seviyorum.

D. İtalya'yı seviyorum.

4. Y. Sabah sana arayacağım.

D. Sabah seni arayacağım.

5. Y. Sonra eve temizliyorum.

D. Sonra evi temizliyorum.

6. Y. Birbirimize yılbaşı gecesi için davet ediyoruz.

D. Birbirimizi yılbaşı gecesine davet ediyoruz.

7. Y. Tabi, genelde uyanıp her şeyi eskisi gibi olduğuna görüyoruz.

D. Tabii genelde uyanıp her şeyin eskisi gibi olduğunu görüyoruz.

8. Y. Rüzgara dinledim.

D. Rüzgarı dinledim.

9. Y. Ailem tercihime kabul etti.

D. Ailem tercihimi kabul etti.

10. Y. 2000 yil önce gibi, bir gece volkan uyanıp şehrinin üstüne yağıp Bütün Pompey'in sakınlarına öldürmüş.

D. 2000 yıl önceki gibi, bir gece volkan uyanıp şehrin üstüne yağarak bütün Pompey sakinlerini öldürmüş.

d. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. Türkçe restoranda çok takdir ediyorum.

D. Türk restoranlarını çok takdir ediyorum.

e. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. Avustralya'dan çok seviyorum.

D. Avustralya'yı çok seviyorum.

f. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine İyelik Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. Bir arkadaşımım çok önemli anlatmak istiyorum.

D. Çok önemli bir arkadaşımı anlatmak istiyorum.

g. Belirtme Durumu Biçimbirimi kullanımında Kaynaştırma Sesi Yanlışı

1. Y. Ben küçükten Türkiye'yi ve Türk sanatıyı seviyorum.

D. Ben küçüklüğümden beri Türkiye'yi ve Türk sanatını seviyorum.

5. 1. 2. Yönelme Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar

a. Yönelme Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması

1. Y. Benim şehir çok turist geliyorlar.

D. Benim şehrime çok turist geliyor.

2. Y. Kore'den Türkye geliyor.

D. Kore'den Türkiye'ye geliyor.

3. Y. Ama her ülkedeler üstünlük ve sakınca sahip oliyorlar.

D. Ama her ülke üstünlüğe sahip oluyor.

4. Y. Benim odam gittim.

D. Benim odama gittim.

5. Y. Sonra odam döndüm.

D. Sonra odama döndüm.

6. Y. Sık sık resimler bakıyorum.

D. Sık sık resimlere bakıyorum.

7. Y. Biliyorsun, 2 ay önce ben Türkiye taşındım.

D. Biliyorsun, ben 2 ay önce Türkiye'ye taşındım.

8. Y. Sonra akşam yemeği pişirmek başlıdı.

D. Sonra akşam yemeği pişirmeye başladı.

9. Y. Sonra evimiz babam döndü.

D. Sonra babam evimize döndü.

10. Y. Pazar günü işim gelmek lazım.

D. Pazartesi günü işime gitmem lazım.

11. Y. Akşam yemeğinden sonra arkadaşlarla büyük bir disko gittik.

D. Akşam yemeğinden sonra arkadaşlarla büyük bir diskoya gittik.

12. Y. Fatih cami gettim.

D. Fatih Camisi'ne gittim.

13. Y. Disko gitmidim.

D. Diskoya gitmedim.

14. Y. Akşamde lokanta gidiyorum.

D. Akşam lokantaya gidiyorum.

15. Y. Ben çok mutlu çünkü İstanbul gittim.

D. Ben çok mutluyum, çünkü İstanbul'a gittim.

16. Y. Sonra yanı sıra şehir gidiyoruz.

D. Bunun yanı sıra şehre gidiyoruz.

17. Y. Bisikletler biniyoruz.

D. Bisikletlere biniyoruz.

18. Y. Akşam saat altı kadar internete geriyorum.

D. Akşam saat altıya kadar internete giriyorum.

19. Y. Benim şehir çok turist geliyor.

D. Benim şehrime çok turist geliyor.

b. Yönelme Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi

1. Y. Gezmeyeden sonra biz eve dönüyoruz.

D. Gezdikten sonra biz eve dönüyoruz.

2. Y. Türkiye ülkene çok güzel.

D. Türkiye (ülkesi) çok güzel

3. Y. İzmir'e çok güzel, çok güneşli ve çok sıcak.

D. İzmir çok güzel, çok güneşli ve çok sıcak.

4. Y. Arkadaşımla her gün alışverişe hakkında konuşarız.

D. Arkadaşımla her gün alışveriş hakkında konuşuruz.

5. Y. Üniversiteyi tatillerininde Kuşadası'nda rehberliğe yaptım ve çok tecrübeyi kazandım.

D. Üniversite tatillerinde Kuşadası'nda rehberlik yaptım ve çok tecrübe kazandım.

c. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanılması

1. Y. O çay bardağı içinde şeker hiç koymuyor.

D. O çayın içine hiç şeker koymuyor.

2. Y. Bu konu çözmekte sadece ben kararlıyım.

D. Bu konuyu çözmeye sadece ben kararlıyım.

3. Y. Sonra inciraltı yurdunda geliyorum.

D. Sonra İnciraltı Yurdu'na geliyorum.

4. Y. Lokanta'da gidiyorum.

D. Lokantaya gidiyorum.

5. Y. Ben Türkiye'de Türkçe öğrenmek için geliyorum.

D. Ben Türkiye'ye Türkçe öğrenmek için geliyorum.

6. Y. Bir ağaçta tırmanabıldım.

D. Bir ağaca tırmanabildim.

7. Y. Her zaman her yerde beraber gittik.

D. Her zaman her yere beraber gittik.

d. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanılması

1. Y. Bütün sanatıyı merakla bakıyorum.

D. Bütün sanatlara merakla bakıyorum.

2. Y. Doktor olmak için okumasını devam edecek.

D. Doktor olmak için okumaya devam edecek.

3. Y. Büyü gerçekleşeceğini inanır.

D. Büyünün gerçekleşeceğine inanır.

4. Y. Yüksek öğrenimi başlamak istedim.

D. Yüksek öğrenime başlamak istedim.

e. Yönelme Durumu Biçimbiriminin İle Bağlacı Yerine Kullanılması

1. Y. Hayatımız sürprizlere dolu.

D. Hayatımız sürprizlerle dolu.

2. Y. Her zaman yeni insanlara karşılaşıyorsun.

D. Her zaman yeni insanlarla karşılaşıyorsun.

f. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine "için" İlgecinin Kullanılması

1. Y. Birbirimize yılbaşı gecesi için davet ediyoruz.

D. Birbirimizi yılbaşı gecesine davet ediyoruz.

g. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Ünlü Uyumu Yanlışı

1. Y. Geçen ay ailemle Didim'a gittim.

D. Geçen ay ailemle Didim'e gittim.

2. Y. Sorento'ye gedip çok rahatlıyrum.

D. Sorento'ya gidince çok rahatlıyorum.

h. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Kaynaştırma Sesi Yanlışı

1. Y. Üçüncü gün, babamla, erkek kardeşimle, kardeşimle ve dostumla şehir içiye otobüsle gittik.

D. Üçüncü gün, babamla, erkek kardeşimle, kardeşimle ve dostumla şehir içine otobüsle gittik.

2. Y. Otelin lokantasıya gittik.

D. Otelin lokantasına gittik.

5. 1. 3. Bulunma Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar

a. Bulunma Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması

1. Y. Başlangıç Istanbul'a gidiyor.

D. Başlangıçta İstanbul'a gidiyor.

2. Y. Türkçe bölüm öğrentiyor.

D. Türkçe Bölümü'nde okuyor.

3. Y. Ben Türkiye yaşamak istiyorum.

D. Ben Türkiye'de yaşamak istiyorum.

4. Y. Bu ağustos Bodrum'dan geliyorum.

D. Bu ağustosta Bodrum'dan geldim.

5. Y. Hafta sonların çok öğlenceler var.

D. Hafta sonlarında çok eğlence var.

6. Y. Dersten sonra kafeterye buluşuyoruz.

D. Dersten sonra kafeteryada buluşuyoruz.

7. Y. Orada çok güzel bir otel kaldık.

D. Orada çok güzel bir otelde kaldık.

8. Y. Tatilden önce iki oda rezerve ettirdik, çünkü kardeşimle ve dostumla bir oda kalmak istedim ve babam ve erkek kardeşim başka bir oda kalmak istediler.

D. Tatilden önce iki oda rezerve ettirdik, çünkü kardeşimle ve dostumla bir odada kalmak istedim ve babamla erkek kardeşim başka bir odada kalmak istediler.

9. Y. Büyük bir otel kaldık.

D. Büyük bir otelde kaldık.

10. Y. Bahça geziyorum.

D. Bahçede geziyorum.

11. Y. Son günler tatil önce çok iyi gidiyor.

D. Tatil öncesinde her şey çok iyi gidiyor.

12. Y. Front Royal çok güzel ve büyük nehir var.

D. Front Royal'da çok güzel ve büyük bir nehir var.

13. Y. Fransa'da bir büyük şehir yaşıyorum.

D. Fransa'da büyük bir şehirde yaşıyorum.

14. Y. Avustralya şimdi hava çok güzel ve güneşli.

D. Avustralya'da şimdi hava çok güzel ve güneşli.

15. Y. Farklı bir ülke doğdum.

D. Farklı bir ülkede doğdum.

16. Y. Fakat son yıllar tatilimi sık sık Türkiye'de geçirdim.

D. Fakat son yıllarda tatilimi genellikle Türkiye'de geçirdim.

b. Bulunma Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi

1. Y. Kışın çok souk ve çok kar var, biz çok kar seviyoruz, çünkü sokakta ve ağaç beyaz.

D. Sokaklar ve ağaçlar bembeyaz oluyor.

2. Y. Türkiye'nin ülkedesi güzel ve kentler çok hoş.

D. Türkiye güzel ve ilçeleri çok hoş.

3. Y. Türkiye'nin laiki seviyorum, çünkü öropadan gidiyorum ve öropada çok laiki.

D. Türkiye'nin laikliğini seviyorum, çünkü Avrupa'dan geliyorum ve Avrupa çok laik.

4. Y. Ama her ülkedeler üstünlük ve sakınca sahip oliyorlar.

D. Ama her ülke üstünlüğe sahip oluyor.

5. Y. Belki İzmir'de Türkiye'den farklı mı?

D. İzmir Türkiye'den farklı mı?

6. Y. Türkiye'de İsviçre'den çok farklı; maalesef Türkiye'de sokaklar temiz değil.

D. Türkiye İsviçre'den çok farklı; maalesef Türkiye'de sokaklar temiz değil.

7. Y. Bu şehir'de daha kalabalık ve bazen gürültülü.

D. Bu şehir daha kalabalık ve bazen gürültülü.

8. Y. Austuria'da çok soğuk ve yeşil.

D. Avusturya çok soğuk ve yeşil.

9. Y. Türkiye'de çok güzel bir ülke.

D. Türkiye çok güzel bir ülke.

10. Y. Geçen ayda, ağustosta, Alanya'da tatil yaptım.

D. Geçen ay, ağustosta, Alanya'da tatil yaptım.

11. Y. Bu lokantada çok kalabalıktı.

D. Bu lokanta çok kalabalıktı.

12. Y. İkinci günde saat 8 buçukta kalktım.

D. İkinci gün saat 8 buçukta kalktım.

13. Y. Orada hemen denize gittik ve uzun zamanda yüzdük.

D. Orada hemen denize gittik ve uzun zaman yüzdük.

14. Y. Akşamde lokanta gidiyorum.

D. Akşam lokantaya gidiyorum.

15. Y. Dünyada dilleri çok önemli.

D. Dünya dilleri çok önemli.

16. Y. Çocuklar için onları dinlemekte yaralı.

D. Çocuklar için onları dinlemek yararlı.

17. Y. O zamanda, ailem öğretmenlik yapmamı ısrar etmedi.

D. O zaman, ailem öğretmenlik yapmamda ısrar etmediler.

c. Bulunma Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. Banyoya duş yaptık.

D. Banyoda duş yaptık.

2. Y. Bugün, özellikle güvenli dostları seçmeye çok zorlanıyor.

D. Bugün, özellikle güvenilir dostlar seçmekte çok zorlanıyor.

3. Y. Ben plaja gevşemek istiyorum.

D. Ben plajda gevşemek istiyorum.

4. Y. Çünkü oraya çok yakın arkadaşlarımızı yaşıyor.

D. Çünkü orada çok yakın arkadaşlarımız yaşıyor.

5. Y. Tatile genellikle bir kaç kitap alıyorum.

D. Tatilde genellikle birkaç kitap alıyorum.

6. Y. Italya'ya kıafet çok önemli.

D. İtalya'da kıyafet çok önemli.

d. Bulunma Durumu Biçimbirimi Yerine Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. O zamanda, ailem öğretmenlik yapmamı ısrar etmedi.

D. O zaman, ailem öğretmenlik yapmamda ısrar etmediler.

e. Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımında Ünlü Uyumu Yanlışı

1. Y. Evim Zeytinalanı'nde.

D. Evim Zeytinalanı'nda.

2. Y. Bu otelda yüzmek ve güneşlenmek istedim.

D. Bu otelde yüzmek ve güneşlenmek istedim.

3. Y. Her gün saat altide kalkıyorum.

D. Her gün saat altıda kalkıyorum.

4. Y. Soframızın cevresinda çok gülüş ve çok mutlu zamanlar.

D. Soframızın çevresinde gülüşmeler olur ve mutlu zamanlar geçer.

5. Y. Bu yüzden benim çocukluğumde ablam çok önemliydi.

D. Bu yüzden benim çocukluğumda ablam çok önemliydi.

f. Bulunma Durumu Biçimbiriminin 3. Kişilerden Sonra Kullanımında "n" Eksikliği

1. Y. Onun aileside: babası, annesi ve kardeşi var.

D. Onun ailesinde babası, annesi ve kardeşi var.

g. Bulunma Durumu Biçimbirimde Sertleşme Yanlışı

1. Y. Evimiz büyük çayırlıkdadır.

D. Evimiz büyük çayırlıktadır.

5. 1. 4. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar

a. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması

1. Y. Türkiye'de sağlık sistemi tiksiniyorum.

D. Türkiye'de sağlık sisteminden tiksiniyorum.

2. Y. O yalan ve ihanet nefret ediyor.

D. O yalan ve ihanetten nefret ediyor.

3. Y. Dağaler, deniz var, görünüm çok hoşlanıyorum.

D. Dağlar, deniz var, görünümden (manzaradan) çok hoşlanıyorum.

4. Y. Ama şalgam suyu nefret ediyorum.

D. Ama şalgam suyundan nefret ediyorum.

5. Y. Üçüncü gün akşam yemeği sonra benim şeyleri bavuluma koydum.

D. Üçüncü gün akşam yemeğinden sonra eşyalarımı bavuluma koydum.

6. Y. Ben kitap okudum, çünkü yüzmek hoşlanmıyorum.

D. Ben kitap okudum, çünkü yüzmekten hoşlanmıyorum.

7. Y. Ben uçmak korkurum, bilmiyor musun?

D. Ben uçmaktan korkarım, bilmiyor musun?

b. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi

1. Y. Bunun için uç günden sonra ben esmerdiz.

D. Bunun için üç gün sonra ben esmerdim.

c. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. Biz Tömer'de tanışıyoruz.

D. Biz TÖMER'den tanışıyoruz.

2. Y. Bizin Austuriyada geliyoruz.

D. Biz Avusturya'dan geliyoruz.

3. Y. Nerede güzel elbiseler alabilirim, biliyor musun?

D. Nereden güzel elbiseler alabilirim, biliyor musun?

4. Y. Ben güzel düşünceli adamlarda hoşlanıyorum.

D. Ben güzel düşünceli adamlardan hoşlanıyorum.

d. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. Ben İtalyan'ım Roma'ya geliyorum.

D. Ben İtalyanım, Roma'dan geliyorum.

e. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin 3. Kişilerden Sonra Kullanımında "n" Eksikliği

1. Y. Türkie'nin yemeğiden çok hoşlanıyoruz.

D. Türkiye'nin yemeklerinden çok hoşlanıyoruz.

2. Y. Türk yemeğiden hoşlanmıyorum, ama problem yok.

D. Türk yemeğinden hoşlanmıyorum, ama problem yok.

5. 2. Orta Türkçede Yapılan Ad Durum Biçimbirimleri Yanlışları

5. 2. 1. Belirtme Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar

a. Belirtme Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması

1. Y. Bence arabalarımız daha az kullanmalıyız.

D. Bence arabalarımızı daha az kullanmalıyız.

2. Y. Ama her gün çok iyi hatırlıyorum.

D. Ama her günü çok iyi hatırlıyorum.

3. Y. Özellikle bir gün çok iyi hatırlıyorum.

D. Özellikle bir günü çok iyi hatırlıyorum.

4. Y. Ben bu anım şimdiye kadar hatırlıyorum.

D. Ben bu anımı her zaman hatırlıyorum.

5. Y. Benimki hemen yedim, ama ağabeyim yarım yedi ve diğer yarım sakladı.

D. Benimkini hemen yedim, ama ağabeyim yarısını yedi ve diğer yarısını sakladı.

6. Y. Oynamışken tesadüfen onun çikolatası bulup düşünmeden yedim.

D. Oynarken tesadüfen onun çikolatasını bulup düşünmeden yedim.

7. Y. Ben o kuşun ismi bile bilmiyorum.

D. Ben o kuşun ismini bile bilmiyorum.

8. Y. Her zaman doğru ve en uygun bir biçimde her şey yapıyordum.

D. Her zaman doğru ve en uygun bir biçimde her şeyi yapıyordum.

9. Y. Tanıştığımızdan beri her şey beraber yaptık.

D. Tanıştığımızdan beri her şeyi beraber yapıyorduk.

10. Y. Çünkü çocuklar her şey bilmek isterler.

D. Çünkü çocuklar her şeyi bilmek isterler.

11. Y. Akşam olduğu fark etmedik.

D. Akşam olduğunu fark etmedik.

12. Y. Yaz bitirdikten sonra sonbahar geliyor.

D. Yazı bitirdikten sonra sonbahar geliyor.

13. Y. Çünkü ben “Taxı” film seyrettim.

D. Çünkü ben “Taxi” filmini seyrettim.

14. Y. Çünkü herkes kendini işi yaparsa memnun olur.

D. Çünkü herkes kendi işini yaparsa memnun olur.

15. Y. Çok insanlar herşey unutuyorlar.

D. İnsanların çoğu her şeyi unutuyor.

16. Y. Bu yüzden onlar yabancı dil daha kolay öğrenir.

D. Bu yüzden onlar yabancı dili daha kolay öğrenir.

17. Y. Bol bol sebze ve meyve yemeliyiz, sigara ve alkol bırakmalıyız.

D. Bol bol sebze ve meyve yemeliyiz, sigara ve alkolü bırakmalıyız.

18. Y. Kolesterol problem varsa etli yemekler azaltmalıyız.

D. Kolesterol problemi varsa etli yemekleri azaltmalıyız.

19. Y. Müzik yapınca veya kitap yazınca insanların hayatı renkli yapmak istiyorlar.

D. Müzik yaparak veya kitap yazarak insanların hayatını renklendirmek istiyorlar.

20. Y. Bir cerrahıne hangi bıcağı kullanacak söyleme şansımız yoktur.

D. Bir cerraha hangi bıçağı kullanacağını söyleme şansımız yoktur.

21. Y. Bir oyuncu yönetmek ve nerede yanlış yaptığını söylemek hiç kimse cesaret etmiyor.

D. Bir oyuncuyu yönetmeye ve ona nerede yanlış yaptığını söylemeye hiç kimse cesaret edemiyor.

22. Y. En önemli düşünce anlatamabilirsin.

D. En önemlisi düşünceni anlatamayabilirsin.

23. Y. Alışmaya her şey değiştiriyor.

D. Alışmak her şeyi değiştiriyor.

24. Y. Sevgi kaybetmek kolay dir bilmak zor.

D. Sevgiyi kaybetmek kolaydır, bulmak zor.

25. Y. O kadar hizli ki, insanlar daha verimli ve bilgilendirilmiş kalmak için her gün medya izlenerek dunyada ne olduğunu öğrenmeli.

D. O kadar hızlı ki, insanlar daha verimli bilgilenmek için her gün medyayı izleyerek dünyada ne olduğunu öğrenmeli.

26. Y. Medyan'ın sahipleri başka insanlara ve ya amaçlara yardımcı olarak bütün gerçek göstermeden onların görüşünü belirtmiş.

D. Medya sahipleri başka insanlara veya amaçlara yardımcı olarak bütün gerçeği göstermeden onların görüşlerini belirtmiş.

27. Y. Ama bu sorunun cebabı bulmaya 6 yıl geçti.

D. Ama bu sorunun cevabını bulmak için 6 yıl geçti.

28. Y. Kendinin çevresi nasıl olduğuna fark etmeden –ne cengin olsa da ne fakir olsada – başkalardan sevilmekten ve başkaları sevmekten kendi hayatını yaşayabilenen güç ve motif alılır.

D. Kendi çevresinin nasıl olduğunu fark etmeden – zengin ya da fakir – başkaları tarafından sevilmekten ve başkalarını sevmekten kendi hayatını yaşayabilme gücü alır.

29. Y. Çünkü biz birbirimiz sevmeye yaratıldımız.

D. Çünkü biz birbirimizi sevmek için yaratıldık.

30. Y. Çünkü her şey seçeriz.

D. Çünkü her şeyi seçeriz.

31. Y. Başkalarının verdiği üç katlı, bahçeli evden, kendi ellerimizden yapılan ev tercih ederiz.

D. Başkalarının verdiği üç katlı, bahçeli eve, kendi ellerimizle yaptığımız evi tercih ederiz.

32. Y. Kısmet, zaman biler ve insanlar için ortam sonur.

D. Kısmet, zamanı bilir ve insanlar için ortam sunar.

33. Y. Bebekler annesinin rahminde her şey hissediyorlar.

D. Bebekler anne rahminde her şeyi hissediyorlar.

34. Y. Bu yüzden her zaman güzel konuşmalı, ilgi vermeli, sık sık annesinin karnı okşamalı.

D. Bu yüzden her zaman onunla güzel konuşmalı, ona ilgi göstermeli, sık sık annenin karnını okşamalı.

35. Y. Ama eğer çocuk sevgi hiç hissetmezse, o sonra gerçekten bozuk bir hayat yaşayarak ilk önce sakıngan, yalnız oluyor, sonra az konuşuyor, içinde kalıyor, ve en sonra arkadaşları ya da bir sevgilisi yok.

D. Ama eğer bir çocuk sevgiyi hiç hissetmezse o, sonra kötü bir hayat yaşayıp ilk önce sıkılgan, yalnız oluyor, sonra az konuşuyor, içine kapanıyor ve en sonunda da arkadaşı ya da bir sevgilisi olmuyor.

36. Y. Ailemin sıcaklığı, şefkatliği, huzurluğu bunca zaman hissetmiyorum.

D. Ailemin sıcaklığını, şefkatini, huzurunu uzun süredir hissetmiyorum.

37. Y. Ve bunu anlayan annem ve kardeşim her hafta telefon ederek bütün güç ve sevgi telefondaki sesinle bana göndermeyi çalışıyorlar.

D. Bunu anlayan annem ve kardeşim her hafta telefon ederek bütün güç ve sevgilerini sesleriyle bana göndermeye çalışıyorlar.

38. Y. Çünkü herkes sevgi hissetmek istiyorlar.

D. Çünkü herkes sevgiyi hissetmek istiyor.

39. Y. Sevgi düşününce çok resim bana geliyor.

D. Sevgiyi düşününce çok şey gözümün önüne geliyor.

40. Y. Ziyaret ettiğin ülkenin dili bile öğrenmeye başlayabilir.

D. Ziyaret ettiği ülkenin dilini bile öğrenmeye başlayabilir.

41. Y. Bu proje gerçekleştirirken herkes sadece insanların bu ürün nasıl aldırabileceği düşünüyor.

D. Bu projeyi gerçekleştirirken herkes sadece insanlara bu ürünü nasıl aldırabileceğini düşünüyor.

42. Y. Çocuklar ve gençler bu reklam görünce hemen bu ürün almayı istiyorlar.

D. Çocuklar ve gençler bu reklamı görünce hemen bu ürünü almayı istiyorlar.

43. Y. Küçük çocuklar bu şeyler izlerken şiddete alışıyorlar ve böyle dünyanın olduğuna sanıyorlar.

D. Küçük çocuklar bu şeyleri izlerken şiddete alışıyorlar ve dünyanın böyle olduğunu sanıyorlar.

44. Y. Herkes şok olmuş ve onun neden böyle bir şey yaptığı sormuş.

D. Herkes şok olmuş ve onun neden böyle bir şey yaptığını sormuş.

45. Y. Dünyanın hangi yeri en çok görmek istiyorum?

D. Dünyanın hangi yerini en çok görmek istiyorum?

46. Y. Ben şimdi çok şeyi yapabilirim: konuşabilirim, yeni insanlara tanişabilirim, türkler anlabilirim v.b.

D. Ben şimdi çok şey yapabilirim: konuşabilirim, yeni insanlarla tanışabilirim, Türkleri anlayabilirim v.b.

b. Belirtme Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi

1. Y. Son bahar bana çok şeyleri öğretiyor.

D. Sonbahar bana çok şey öğretiyor.

2. Y. Bizim günümüzde böyle problemleri çok.

D. Günümüzde böyle problemler çok.

3. Y. Bahçede oynarken bir kediyi görüp "Şu kediyi tutayım." diye düşündüm.

D. Bahçede oynarken bir kedi görüp "Şu kediyi tutayım." diye düşündüm.

4. Y. O zaman her şeyi çok pahalıydı.

D. O zaman her şey çok pahalıydı.

5. Y. O zaman herkes Doğum gününü kutlu olsun diye bağırdı.

D. O zaman herkes “Doğum günün kutlu olsun.” diye bağırdı.

6. Y. Ama saçımı karıştı ve ben sonra onları açamadım.

D. Ama saçım karıştı ve ben sonra onları açamadım.

7. Y. Gezerken biz bir kuşu gördüm.

D. Gezerken biz bir kuş gördük.

8. Y. Sınıfa bir değişiği getirmek istediği için herkesin yerlerini değiştirdi.

D. Sınıfa bir değişiklik getirmek istediği için herkesin yerini değiştirdi.

9. Y. O günden beri iki tekerlekli bisikleti kullanıyorum.

D. O günden beri iki tekerlekli bisiklet kullanıyorum.

10. Y. Çünkü evimde yalnız uyurken hem kötü hem korkulu rüyayı gördüm.

D. Çünkü evimde yalnız uyurken hem kötü hem korkulu rüyalar gördüm.

11. Y. Eğer oyuncuları seçersem ünlü isimleri önemli değil.

D. Eğer oyuncuları seçersem ünlü isimler önemli değil.

12. Y. Çünkü herkes kendini işi yaparsa memnun olur.

D. Çünkü herkes kendi işini yaparsa memnun olur.

13. Y. Bu yüzden ülkeyi değiştirmek kolay bir şey değil.

D. Bu yüzden ülke değiştirmek kolay bir şey değil.

14. Y. Eğer gülmeseler ve yardım olmasalar misafirlerini dönmeyecek ve kötü sözleri söyleyecek.

D. Eğer güler yüzlü ve yardımcı olmazlarsa, misafirleri bir daha gelmeyecek ve kötü sözler söyleyecek.

15. Y. Her gün yeni bilgileri alıyorum.

D. Her gün yeni bilgiler ediniyorum.

16. Y. Başlangıçta benim için Türkiye’de çok yaşamamın zorluklarını oldu.

D. Başlangıçta benim için Türkiye’de yaşamanın zorlukları çok oldu.

17. Y. Her şeyi farklı: farklı kültür, farklı dil, farklı insanlar, yemekler.

D. Her şey farklı: farklı kültür, farklı dil, farklı insanlar, yemekler.

18. Y. Ama Türkyede hem ailemi, hem arkadaşlarima yoktu.

D. Ama Türkiye’de hem ailem, hem arkadaşlarım yoktu.

19. Y. Zamanla çok yaşamanın zorluklarını geçiyor.

D. Zamanla yaşamın zorlukları geçiyor.

20. Y. Ben şimdi çok şeyi yapabilirim: konuşabilirim, yeni insanlara tanişabilirim, türkler anlabilirim v.b.

D. Ben şimdi çok şey yapabilirim: konuşabilirim, yeni insanlarla tanışabilirim, Türkleri anlayabilirim v.b.

21. Y. Aşk hayata yeni duyguları veriyor.

D. Aşk, hayata yeni duygular katıyor.

22. Y. Bu kitap Tolstoyi tarafından yazılan "İnsan nedenle yaşar?" adılı kısa bir hikayeydi.

D. Bu kitap Tolstoy tarafından yazılan "İnsan neden yaşar?" adlı kısa bir hikayeydi.

23. Y. Sevgisiz hayatları çok korkunç bir hayatlar.

D. Sevgisiz hayat çok korkunç bir hayat.

24. Y. Bü yüzden bir gazete ya da bir web sayfasını okuyorsan her zaman gözlerini açmanı gerektir.

D. Bu yüzden bir gazete ya da bir web sayfası okuyorsan her zaman gözlerini açman gerekir.

25. Y. "Barrier Reet" adlı dalgıçları için güzel bir yer var.

D. "Barrier Reet" adlı dalgıçlar için güzel bir yer var.

26. Y. Volkanın tepesine gezintileri mümkün olabilir.

D. Volkanın tepesine gezintiler mümkün olabilir.

27. Y. Keşke böyle bir tatil için bir fırsatı çabuk gelirse.

D. Keşke böyle bir tatil için bir fırsat çabuk gelse.

c. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Kullanımı

1. Y. Onarı çağrdım ve kovalama oynuna oynamaya karar verdim.

D. Onları çağırdım ve kovalama oyununu oynamaya karar verdik.

2. Y. Komşumuz geldi ve ona hastaneye getirdi.

D. Komşumuz geldi ve onu hastaneye götürdü.

3. Y. Bize çok çalıştırıyordu.

D. Bizi çok çalıştırıyordu.

4. Y. Zamanlarda herkes kıza beğenmeye başlıyor.

D. Zamanla herkes kızı beğenmeye başlıyor.

5. Y. Birbirimize kirmamaliyiz.

D. Birbirimizi kırmamalıyız.

6. Y. Kendinin çevresi nasıl olduğuna fark etmeden –ne cengin olsa a ne fakir olsada – başkalardan sevilmekten ve başkaları sevmekten kendi hayatını yaşayabilenen güç ve motif alılır.

D. Kendi çevresinin nasıl olduğunu fark etmeden – zengin ya da fakir – başkaları tarafından sevilmekten ve başkalarını sevmekten kendi hayatını yaşayabilme gücü alır.

7. Y. Onlar her zaman bana umutlandiriyor.

D. Onlar her zaman beni umutlandırıyor.

8. Y. Dünyanın her tarafından gelip dönerek bu dünya gerçekten bir aile olduğuna hissedebilir.

D. Dünyanın her tarafını gidip görerek bu dünyanın gerçekten bir aile olduğunu hissedebilir.

9. Y. Küçük çocuklar bu şeyler izlerken şiddete alışıyorlar ve böyle dünyanın olduğuna sanıyorlar.

D. Küçük çocuklar bu şeyleri izlerken şiddete alışıyorlar ve dünyanın böyle olduğunu sanıyorlar.

10. Y. Reklamı izleyen Ayşe reklamdan çok etkileniyor ve oyuncağa istiyor.

D. Reklamı izleyen Ayşe reklamdan çok etkileniyor ve oyuncağı istiyor.

d. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. Haberleri okuyacağım zaman İnternet'te kullmıyorum.

D. Haberleri okuyacağım zaman interneti kullanmıyorum.

e. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. Hiç bir zaman benden birakmadılar.

D. Hiçbir zaman beni bırakmadılar.

2. Y. Dünyanın her tarafından gelip dönerek bu dünya gerçekten bir aile olduğuna hissedebilir.

D. Dünyanın her tarafını gidip görerek bu dünyanın gerçekten bir aile olduğunu hissedebilir.

f. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine İle Bağlacının Kullanımı

1. Y. Burnumla merdivene çarptım.

D. Burnumu merdivene çarptım.

2. Y. Çok farklı ve sık sık çok emek isteyen insanları tanışabilir.

D. Çok farklı ve genellikle çok emek isteyen insanlarla tanışabilir.

g. Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Kaynaştırma Sesi Yanlışı ve Eksiği

1. Y. Oyuncular senaryou dikkatlice okuduktan sonra o kişiliği tanımaya, anlamaya çalışıyor.

D. Oyuncular senaryoyu dikkatlice okuduktan sonra o kişiliği tanımaya, anlamaya çalışıyor.

2. Y. Mesela ben bir şey öğrenmek istiyorsam adi Google olan web sayfasıyı açarım.

D. Mesela ben bir şey öğrenmek istiyorsam adı Google olan web sayfasını açarım.

5. 2. 2. Yönelme Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar

a. Yönelme Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması

1. Y. Dünyanın her tarafından insanlar Amerika'ya göçmen olarak ya da yeni bir hayat başlamak üzere geldi.

D. Dünyanın her tarafından insanlar Amerika'ya göçmen olarak ya da yeni bir hayata başlamak üzere geldi.

2. Y. Evde ben okulun kitabı çalıştım.

D. Evde ben okul kitabına çalıştım.

3. Y. Ben öyle bisiklet binmeyi öğrendim.

D. Ben böylece bisiklete binmeyi öğrendim.

4. Y. Bunlar benzeyen yemekler demektir.

D. Bunlara benzeyen yemekler demektir.

5. Y. Çünkü korktum ki annem şikayet edecek ve annem benimle tartışacak.

D. Çünkü anneme şikayete etmesinden ve annemin benimle tartışmasından korktum.

6. Y. Her gün evimin odasında yalnız kalarak uyumak alıştırmaya başladım.

D. Her gün odamda yalnız kalarak uyumaya alışmaya çalıştım.

7. Y. Bir oyuncu yönetmek ve nerede yanlış yaptığını söylemek hiç kimse cesaret etmiyor.

D. Bir oyuncuyu yönetmeye ve ona nerede yanlış yaptığını söylemeye hiç kimse cesaret edemiyor.

b. Yönelme Durumu Biçimbiriminin Yinelenmsi

1. Y. Evimden çıkar çıkmaz evimden ve ninemin evine arasında bomba düşüp patladı.

D. Evimden çıkar çıkmaz evim ve ninemin evi arasına bomba düşüp patladı.

2. Y. Babaannemeye Bunu neden yaptınız diye sordum.

D. Babaanneme “Bunu neden yaptınız?” diye sordum.

3. Y. En büyük zorluğum dil bilmemeye.

D. En büyük zorluk dil bilmemek.

4. Y. Ama Türkyede hem ailemi, hem arkadaşlarima yoktu.

D. Ama Türkiye’de hem ailem, hem arkadaşlarım yoktu.

5. Y. Alışmaya her şey değiştiriyor.

D. Alışmak her şeyi değiştiriyor.

6. Y. Ama Tanrıya’ya söz verip başlamayı istemiyor.

D. Ama Tanrı’ya söz verdiği için başlamayı istemiyor.

c. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanılması

1. Y. Evimden çıkar çıkmaz evimden ve ninemin evine arasında bomba düşüp patladı.

D. Evimden çıkar çıkmaz evim ve ninemin evi arasına bomba düşüp patladı.

2. Y. Kediyi ellerimde alıp oynamaya başladım.

D. Kediyi ellerime alıp oynamaya başladım.

3. Y. Kediyi kuyrukdan iple dürekte bağladım.

D. Kediyi kuyruğundan iple direğe bağladım.

4. Y. Kolumdan direkte bağlayarak bu senin için ders olsun diye söyledi.

D. Kolumdan direğe bağlayarak "Bu sana ders olsun." dedi.

5. Y. Kahve yerinde açık veya yeşil çay içmek gerek.

D. Kahve yerine açık veya yeşil çay içmek gerek.

d. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanılması

1. Y. Beni baktığı insan yoktu.

D. Bana bakan insan yoktu.

2. Y. Kız onu da sevmeyi başlıyor.

D. Kız onu da sevmeye başlıyor.

3. Y. Ve onlar erkeği ailesini onların sevgisini söylemeye karar veriyor.

D. Ve onlar erkeğin ailesine onların sevgisini söylemeye karar veriyor.

4. Y. Onun için biz kendimizi iyi bakmalıyız ve dikkat etmeliyiz.

D. Onun için biz kendimize iyi bakmalıyız ve dikkat etmeliyiz.

5. Y. Onu da alışmak lazım.

D. Ona da alışmak lazım.

6. Y. Yeni şeyleri öğrenmeyi devam ediyorum.

D. Yeni şeyleri öğrenmeye devam ediyorum.

7. Y. Eğer beni sorarsanız hangi mesleği ikinci hayatta seçeceğim. Ben hiç düşünmeden bir tiyatroda oyuncu olmak isterim.diye cevap vereceğim.

D. Eğer bana " İkinci bir hayat olsa hangi mesleği seçersin" diye sorarsanız, ben hiç düşünmeden "Bir tiyatroda oyuncu olmak isterim." diye cevap vereceğim.

8. Y. Türkiye çok güzel doğa olduğundan ve dünya tarihin başlangıçı olan önemli yerde olduğundan herkes Türkiye'ye gelip Türkiye'nin özel tadını bakıyor.

D. Türkiye çok güzel bir doğaya sahip olduğundan ve dünya tarihinin başlangıcı olan önemli bir yerde olduğundan herkes Türkiye'ye gelip Türkiye'nin özelliklerinin tadına bakıyor.

9. Y. Şimdi Türkiye'de yaşıyorum, ama hala onu sağdığım.

D. Şimdi Türkiye'de yaşıyorum, ama hala ona sağdığım.

10. Y. Esasen aynı anda buyuk bir insanın sayısı izlenip tan aynı bir düşünceyi sahip olduktan sonra sürü gibi davranabilir.

D. Esasen aynı anda pek çok insan aynı düşünceye sahip olduktan sonra sürü gibi davranabilir.

11. Y. Ve bunu anlayan annem ve kardeşim her hafta telefon ederek bütün güç ve sevgi telefondaki sesinle bana göndermeyi çalışıyorlar.

D. Ve bunu anlayan annem ve kardeşim her hafta telefon ederek bütün güç ve sevgilerini bana göndermeye çalışıyorlar.

12. Y. Ayni zamanda medya bizi hizmet veriyor.

D. Aynı zamanda medya bize hizmet ediyor.

13. Y. Ve bunu anlayan annem ve kardeşim her hafta telefon ederek bütün güç ve sevgi telefondaki sesinle bana göndermeyi çalışıyorlar.

D. Ve bunu anlayan annem ve kardeşim her hafta telefon ederek bütün güç ve sevgilerini bana göndermeye çalışıyorlar.

14. Y. Renkli dünyaları veren, hayatı aniden can veren ve kalbindeki yaşayan ve hep büyutayan sevgi aile tarafından gelen büyücü sözlerdir.

D. Renkli dünyaları veren, hayata aniden can veren, insanın kalbinde yaşayan ve hep büyüyen sevgi aileden gelen büyülü sözlerdir.

e. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Kullanılması

1. Y. Kız yukarıya kadar çıkınca hemen bir daldan yapışıp aşağıya sallanmak istedim.

D. Kız yukarıya kadar çıkınca hemen bir dala yapışıp aşağıya sallanmak istedim.

2. Y. Başkalarının verdiği üç katlı, bahçeli evden, kendi ellerimizden yapılan ev tercih ederiz.

D. Başkalarının verdiği üç katlı, bahçeli eve, kendi ellerimizle yaptığımız evi tercih ederiz.

f. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine "için" İlgecinin Kullanılması

1. Y. Cunku bilgi için susayan kişiler ya da sadece eğitimsiz güncel konularda kalmak isteyerek ortaya çıkan haberlere inanıyor.

D. Çünkü bilgiye susayan kişiler …..

2. Y. O da başkalar için sevgi vermeye çalışacak.

D. O da başkalarına sevgi vermeye çalışacak.

3. Y. Kolumdan direkte bağlayarak bu senin için ders olsun diye söyledi.

D. Kolumdan direğe bağlayarak "Bu sana ders olsun." dedi.

4. Y. Ama bu sorunun cebabı bulmaya 6 yıl geçti.

D. Ama bu sorunun cevabını bulmak için 6 yıl geçti.

5. Y. Çünkü biz birbirimiz sevmeye yaratıldımız.

D. Çünkü biz birbirimizi sevmek için yaratıldık.

g. Yönelme Durumu Biçimbiriminin "için" İlgeci Yerine Kullanılması

1. Y. Şimdi ailemin yokluğunu yaşadığım için, sevgi sözcük bana çok farklı anlama geliyor.

D. Şimdi ailemin yokluğunu yaşadığım için, sevgi sözcüğü benim için çok farklı anlama geliyor.

2. Y. Ve ona sadece mutlu olduğunu diliyorsun.

D. Ve onun için sadece mutlu olmasını diliyorsun.

h. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Kaynaştırma Sesi Yanlışı ve Kaynaştırma Sesi Kullanılmaması

1. Y. Ve bu günde uyumamak için biz kültür merkeziye gittik.

D. Ve o gün uyumamak için biz kültür merkezine gittik.

2. Y. Biz koşarken dereye yakınlaştığmızda zavallı kardeşimin ayağı kayıp sua düsmüş.

D. Biz koşarken dereye yakınlaştığımızda zavallı kardeşimin ayağı kayınca suya düşmüş.

3. Y. Eğer yine sua düşerse artık kendini kurtara biliyor.

D. Eğer yine suya düşerse artık kendini kurtarabiliyor.

ı. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Yumuşama Yanlışı

1. Y. Mesela parğa gidip süt içerek sohbet ettik.

D. Mesela parka gidip süt içerek sohbet ettik.

5. 2. 3. Bulunma Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar

a. Bulunma Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması

1. Y. Başka ülke yaşıyorsa o ülkenin kültürünü daha kolay anlayabilir.

D. Başka ülkede yaşıyorsa o ülkenin kültürünü daha kolay anlayabilir.

2. Y. Türkiye çok güzel doğa olduğundan ve dünya tarihin başlangıçı olan önemli yerde olduğundan herkes Türkiye'ye gelip Türkiye'nin özel tadını bakıyor.

D. Türkiye çok güzel bir doğaya sahip olduğundan ve dünya tarihinin başlangıcı önemli bir yerde olduğundan herkes Türkiye'ye gelip Türkiye'nin özelliklerinin tadına bakıyor.

b. Bulunma Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi

1. Y. Bir günde lisedeyken, on dört yaşındaydım biz, yani ben ve arkadaşlarım bayram kutladık.

D. Bir gün, lisedeyken, on dört yaşındaydım, biz, yani ben ve arkadaşlarım bayram kutladık.

2. Y. Ve bu günde uyumamak için biz kültür merkeziye gittik.

D. Ve o gün uyumamak için biz kültür merkezine gittik.

3. Y. O zamanda evimde tek başıma kaldım.

D. O zaman evde tek başıma kaldım.

4. Y. Aşık olduğum zamanda eğencanlıyorum, zor durumlar veya problemler hafif bir şekilde geçiyor.

D. Aşık olduğum zaman heyecanlanıyorum, zor durumlar veya problemler hafif bir şekilde geçiyor.

c. Bulunma Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. Babalarımız savaşa gittiler ve biz dişarıya hiç oynamamalıydık.

D. Babalarımız savaşa gittiler ve biz dışarıda hiç oynamamalıydık.

2. Y. Turistik yerlere çalışan kışı çok önemli.

D. Turistik yerlerde çalışan kişiler çok önemli.

d. Bulunma Durumu Biçimbirimi Yerine Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. Benim evimden fazla uzaktan kalmıyordu.

D. Benim evimden fazla uzakta kalmıyordu.

2. Y. İlk baştan çok beğenmiştim.

D. İlk başta çok beğenmiştim.

5. 2. 4. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar

a. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması

1. Y. Çünkü korktum ki annem şikayet edecek ve annem benimle tartışacak

D. Çünkü anneme şikayete etmesinden ve annemin benimle tartışmasından korktum.

2. Y. Taşları seçerken bile iyilerden seçeyim diye zevk alırız.

D. Taşları seçerken bile iyilerden seçmekten zevk alırız.

b. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi

1. Y. Evimden çıkar çıkmaz evimden ve ninemin evine arasında bomba düşüp patladı.

D. Evimden çıkar çıkmaz evim ve ninemin evi arasına bomba düşüp patladı.

2. Y. Bir saattan sonra babam işten geldi.

D. Bir saat sonra babam işten geldi.

c. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Yerine Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. Evime dönüp anne ve babamı kuş almasını rica ettim.

D. Evime dönüp anne ve babamdan kuş almasını rica ettim.

2. Y. Kitaplar okuyarak düşünür, bilginin doğru olduğunu emin olmak için dener.

D. Kitaplar okuyarak düşünür, bilginin doğru olduğundan emin olmak için dener.

d. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin "ile" Bağlacının Yerine Kullanılması

1. Y. Başkalarının verdiği üç katlı, bahçeli evden, kendi ellerimizden yapılan ev tercih ederiz.

D. Başkalarının verdiği üç katlı, bahçeli eve, kendi ellerimizle yaptığımız evi tercih ederiz.

e. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimde Sertleşme Yanlışı

1. Y. Para kazanmak için baba ve annem erken sabahdan geceye kadar çalıştılar.

D. Para kazanmak için babam ve annem sabahtan geceye kadar çalıştılar.

5. 3. İleri Türkçede Yapılan Ad Durum Biçimbirimleri Yanlışları

5. 3. 1. Belirtme Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar

a. Belirtme Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması

1. Y. Organ bağışı yapan insanlar başka insanların hayatta kalması sağladığından birçok kişi mutlu edebilir.

D. Organ bağışı yapan insanlar başka insanların hayatta kalmasını sağladığından birçok kişiyi mutlu edebilir.

2. Y. İnternet ile Amerika'nın vergileri yapıyorlar.

D. İnternet ile Amerika'nın vergilerini yapıyorlar.

3. Y. Meksikalılar Amerika'a göçer ve iki kez düşünmeden kazandığı para ailelerine Meksika'da gönderildi.

D. Meksikalılar Amerika'ya göçer ve iki kez düşünmeden kazandığı parayı ailelerine Meksika'ya gönderir.

4. Y. Açıkçası, beyin göçü bütün ülkeler değiştirebilir.

D. Açıkçası, beyin göçü bütün ülkeleri değiştirebilir.

5. Y. Bu ülkenin liderler, eğer zekise yeni programlar başlayıp yaratacak.

D. Bu ülkenin liderleri, eğer zekiyse yeni programlara başlayacak.

6. Y. Eğer kaza olarak ölürsem, doktor organlarım alabilecek.

D. Eğer kazada ölürsem doktor organlarımı alabilecek.

7. Y. Organlar kabul edenler hakkında çok mutlu hikaye var.

D. Organları kabul edenler hakkında çok güzel hikayeler var.

8. Y. Arkadaşım onlara kendi kanı satmadığını sadece yardım istediğini söyleyip ağlamış.

D. Arkadaşım onlara kendi kanını satmadığını, sadece yardım etmek istediğini söyleyip ağlamış.

9. Y. Arkadaşım şimdi de kendi kanı vermeye hazırır.

D. Arkadaşım şimdi de kendi kanını vermeye hazır.

10. Y. Bir insan öldüğü zaman, onun sağlıklı ve canlı organlar, başka insanlara, operasyon ile hasta organlar, sağlıklı organla değiştiriyorlar.

D. Bir insan öldüğü zaman, onun sağlıklı ve canlı organlarını, başka insanların hasta organlarıyla değiştiriyorlar.

11. Y. Ama futbol maçı beraber seyrettiği için uluslar arası dostluklarımız kurduk.

D. Ama futbol maçını beraber seyrettiğimiz için uluslararası dostluklar kurduk.

12. Y. O kadar iyi hissediyorum ki Yunanistan'a dönmek hiç istemiyorum.

D. Kendimi o kadar iyi hissediyorum ki Yunanistan'a dönmeyi hiç istemiyorum.

13. Y. Cevabı bekliyorum.

D. Cevabını bekliyorum.

14. Y. Önümüzde uçsuz bucaksız Ege Denizi görebiliyorduk.

D. Önümüzde uçsuz bucaksız Ege Denizi'ni görebiliyorduk.

15. Y. Sabahları bize gülümseyen güneş, akşamlar elimizle dokunabileceğimiz kadar yakın yıldızları oluyordur.

D. Sabahları bize gülümseyen güneş, akşamları elimizle dokunabileceğimiz kadar yakın yıldızlar oluyordu.

16. Y. Bodruma gelip Rum Evi bulur bulmaz arkadaşlarımızın doğru söylediklerini anladık.

D. Bodrum'a gelip Rum Evi'ni bulur bulmaz arkadaşlarımızın doğru söylediklerini anladık.

17. Y. Geçirdiğim tatil ne kadar iyi olduğu bilmeni çok istiriyorum.

D. Geçirdiğim tatilin ne kadar iyi olduğunu bilmeni çok istiyorum.

18. Y. Tatil çok rahat geçirebiliriz.

D. Tatili çok rahat geçirebiliriz.

19. Y. Bu mektup görünce eğer oraya gitmek istersen hemen bana cevap ver, taman mı?

D. Bu mektubu görünce eğer oraya gitmek istersen hemen bana haber ver, tamam mı?

20. Y. Başım kaldırınca gözlerimin önünde elimle dokunabileceğim kadar yakın yıldızlarla doludur.

D. Başımı kaldırınca gözlerimin önünde elimle dokunabileceğim kadar yakın yıldızları görüyorum.

21. Y. Telefon çıkınca insanlar hayatları rahat rahat geçebildi.

D. Telefon çıkınca insanlar hayatlarını rahat rahat geçirebildi.

22. Y. Bu problem çözülmek için politik ve ekonomik yönüyle deniyoruz.

D. Bu problemi çözmek için politik ve ekonomik yönlerle deniyoruz.

23. Y. Bu yüzden ülkemiz onlar kurultarmak için gerekli maddeler gönderdi.

D. Bu yüzden ülkemiz onları kurtarmak için gerekli maddeler gönderdi.

24. Y. Tabiiki ülkemizin durumu değiştirmesi istiyoruz.

D. Tabii ki ülkemizin bu durumu değiştirmesini istiyoruz.

25. Y. Gelgelelim son satırlarda kendimi geçtiğim çocukluğum anlatmaya çalışacağım.

D. Son satırlarda kendi geçirdiğim çocukluğumu anlatmaya çalışacağım.

26. Y. Oyuncak tencere fırına koymuştum.

D. Oyuncak tencereyi fırına koymuştum.

27. Y. Kendi kişiliğim geliştirmek için ve karşımdaki insanlar annemin hatalarını tekrarlamasınlar diye bu geçen olayları biraz anlatmaya çalışacağım.

D. Kendi kişiliğimi geliştirmek için ve karşımdaki insanlar, annemin hatalarını tekrarlamasınlar, diye bu geçen olayları biraz anlatmaya çalışacağım.

28. Y. Bu yüzden kendi kişiliğim bulmak ve geliştirmek için pek çok teşvik edilmemiştim.

D. Bu yüzden kendi kişiliğimi bulmam ve geliştirmem konusunda pek teşvik edilmemiştim.

29. Y. Fakat bir birey olarak görüldüğümüz için hep kendi rollerimiz ile memnun kalmadık ve ötekinin rollerin istedik.

D. Fakat tek bir birey olarak görüldüğümüz için kendi rollerimizden hiç memnun olmadık ve birbirimizin rollerini istedik.

30. Y. Çünkü eskiden bu kadar çok makineler olmadığı için insanlar, aile mensupları, ev işleri çoğu zaman birlikte yapıyorlardı.

D. Çünkü eskiden bu kadar çok makine olmadığı için insanlar, aile mensupları ev işlerini çoğu zaman birlikte yapıyorlardı.

31. Y. Bazı bilgiler kötüye kullanma imkanı var.

D. Bazı bilgileri kötüye kullanma imkanı var.

32. Y. İnsan kendi hayatı daha değerli ve önemli şeylerle doldurabilir.

D. İnsan kendi hayatını daha değerli ve önemli şeylerle doldurabilir.

33. Y. İnternet hayatımız birkaç türle kolaylaştırdı.

D. İnternet hayatımızı kolaylaştırdı.

34. Y. Mesela ben evde otururken dünyada tüm olaylar, yeni haberler alabilirim.

D. Mesela ben evde otururken dünyadaki tüm olayları, yeni haberleri öğrenebilirim / edinebilirim.

35. Y. Diyer insanlarla düşüncelerimiz baylaşabiliriz.

D. Diğer insanlarla düşüncelerimizi paylaşabiliriz.

36. Y. Bu günlerde öğrenciler, Bilim adamlar bir brojede çalıştıkları zaman gereken bilgiler bulmak için vakit kaybetmeden internete girip istediği bilgilere ulaşabilir.

D. Bu günlerde öğrenciler, bilim adamları bir projede çalıştıkları zaman gereken bilgileri bulmak için vakit kaybetmeden internete girip istedikleri bilgilere ulaşabilir.

37. Y. Yaşlıları, köyde yaşayanları, eğitimsiz olan kişileri internet tabi kullanmıyorlar.

D. Yaşlılar, köyde yaşayanlar, eğitimsiz olan kişiler interneti tabii kullanmıyorlar.

38. Y. Cevab 1 ay bekliyorduk ve aldığımız zaman sorduğumuz soruları önem kaybediyordu.

D. Cevabı 1 ay bekliyorduk ve aldığımız zaman sorduğumuz sorular önemini kaybediyordu.

39. Y. İnternetle bağlı oluyorlar ve normal hayat görmüyorlar, sadece internette yaşıyorlar.

D. İnternete bağlı oluyorlar ve normal hayatı görmüyorlar, sadece internette yaşıyorlar.

40. Y. Annem ben küçükken ev ve ev eşiyaları değiştirmeye bayılırdı.

D. Annem ben küçükken evi ve ev eşyalarını değiştirmeye bayılırdı.

41. Y. O kendi yol buldu, ben kendimi.

D. O kendi yolunu buldu, ben kendi yolumu buldum.

42. Y. Yaşadığım sıkıntılar sadece ben yaşamadım benimle birlike çok insanlar yaşadı, ama herkeze farklı izler bıraktı.

D. Yaşadığım sıkıntıları sadece ben yaşamadım benimle birlikte çok insan yaşadı, ama herkeste farklı izler bıraktı.

b. Belirtme Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi

1. Y. Organ bağışı yardımıyla iyileşmiş olan insan, onun ailesi ve onu sevenleri bağışlayanlara sonsuza dek minnettar kalırlar.

D. Organ bağışı yardımıyla iyileşmiş olan insan, onun ailesi ve onu sevenler, bağışlayanlara sonsuza dek minnettar kalırlar.

2. Y. Son yirmi yılda ucuz ulaştırma, yeni teknoloji, ve özellikle internet sayesinde dünyamızı çabukca değişiyor.

D. Son yirmi yılda ucuz ulaşım, yeni teknoloji ve özellikle internet sayesinde dünyamız çabucak değişiyor.

3. Y. Bireyler için ilk defa, farklı diller konuşmasına rağmen, başka ülkelerde uygun işleri bulabilir.

D. Bireyler ilk defa gitmesine, farklı diller konuşmasına rağmen başka ülkelerde uygun işler bulabilir.

4. Y. İnternetsiz olanları en çok yararlanacak.

D. İnternetsiz olanlar en çok yararlanacak.

5. Y. Tıbbi bilgileri çoğaldıkça hastalarına daha çeşitli yardım edilebilmektedir.

D. Tıbbi bilgiler çoğaldıkça hastalara daha çok yardım edilebilmektedir.

6. Y. Fakat, teknolojinin sayesinde organlarımız çürümeksizin diğer kişiye yeni yaşamı verebilir.

D. Fakat teknoloji sayesinde organlarımız çürümeden başka kişilere yeniden yaşam verebilir.

7. Y. Bazen televizyonu seyrettiğim zaman organ bağışıyı bekleyen çocukları görebiliriyordum

D. Bazen televizyon seyrederken organ bağışı bekleyen çocukları görüyordum.

8. Y. O kendi yol buldu, ben kendimi.

D. O kendi yolunu buldu, ben kendi yolumu buldum.

9. Y. Sağ kolunun kırıldığını anlaşıldı.

D. Sağ kolunun kırıldığı anlaşıldı.

10. Y. Sabahları bize gülümseyen güneş, akşamlar elimizle dokunabileceğimiz kadar yakın yıldızları oluyordur.

D. Sabahları bize gülümseyen güneş, akşamları elimizle dokunabileceğimiz kadar yakın yıldızlar oluyordu.

11. Y. Size uzun zamandır mektubu yazmadığı için özür dilerim.

D. Size uzun zamandır mektup yazmadığım için özür dilerim.

12. Y. Bütün olup bitenleri anlatmak yerine en ilginç olaylerini yazdım sana.

D. Bütün olup bitenleri anlatmak yerine en ilginç olayları yazdım sana.

13. Y. Onlarla çok iyi uluslararası dostluklarını kurabiliriz.

D. Onlarla çok iyi uluslararası dostluklar kurabiliriz.

14. Y. Çocuklar artık daha özgürlüğü istiyorlar.

D. Çocuklar artık daha çok özgürlük istiyorlar.

15. Y. Artık çocuklar daha devrimci oldular ve çok şeyi talep ediyorlar.

D. Artık çocuklar daha devrimci oldular ve çok şey talep ediyorlar.

16. Y. Gençlik, ergenlik döneminde bir problem çıktığı zaman bu problemi çocuk kendini çözemez.

D. Gençlik, ergenlik döneminde bir problem çıktığı zaman bu problemi çocuk kendi çözemez.

17. Y. Gelgelelim son satırlarda kendimi geçtiğim çocukluğum anlatmaya çalışacağım.

D. Son satırlarda kendi geçirdiğim çocukluğumu anlatmaya çalışacağım.

18. Y. Köyün güzelliğini, kuşların sesi, tarlada traktorun sesi, ormada çalışan insanlar o kadar güzel ki cennete yaşıyormuş gibi hissederdim.

D. Köyün güzelliği, kuşların sesi, tarlada traktörün sesi, ormanda çalışan insanlar o kadar güzeldi ki kendimi cennette yaşıyormuş gibi hissederdim.

19. Y. Kendi kişiliğini hala gelişmemiş gibi görülürdü.

D. Kişiliği hala gelişmemiş gibi görülürdü.

20. Y. Şimdi bu bilgileri temel olarak kullanarak daha iyi bir iletişimi kurabiliriz, birbirimizle ve başka insanlarla.

D. Şimdi bu bilgileri temel alarak birbirimizle ve başka insanlarla daha iyi bir iletişim kurabiliriz.

21. Y. İnsanoğlu yeni yeni icatlar meydana getiriyor, yeni yeni teknolojiyi elde ediyor.

D. İnsanoğlu yeni yeni icatlar meydana getiriyor, yeni yeni teknolojiler elde ediyor.

22. Y. Mesela internette başka yerlerde bulunan arkadaşlarımızla e-posta yada chat ile iletişimi kurabiliriz.

D. Mesela internette başka yerlerde bulunan arkadaşlarımızla e-posta ya da sohbet ile iletişim kurabiliriz.

23. Y. Yalnızlıktan kaynaklanan sorunları ortay çıkmaya başlar.

D. Yalnızlıktan kaynaklanan sorunlar ortaya çıkmaya başlar.

24. Y. Yaşlıları, köyde yaşayanları, eğitimsiz olan kişileri internet tabi kullanmıyorlar.

D. Yaşlılar, köyde yaşayanlar, eğitimsiz olan kişiler interneti tabii kullanmıyorlar.

25. Y. Cevab 1 ay bekliyorduk ve aldığımız zaman sorduğumuz soruları önem kaybediyordu.

D. Cevabı 1 ay bekliyorduk ve aldığımız zaman sorduğumuz sorular önemini kaybediyordu.

26. Y. Gönderdiğimiz mektubu arkadaşlarımızı 1 sane sonra okuyabiliyorlar.

D. Gönderdiğimiz mektubu arkadaşlarımız 1 saniye sonra okuyabiliyorlar.

27. Y. Aynı ihtiyaçlarimizi, zevklerimizi vardı.

D. Aynı ihtiyaçlarımız, zevklerimiz vardı.

28. Y. Liseye kadar, geziye giderken ağlayan insanı gördünüz mü?

D. Liseye kadar, geziye giderken ağlayan insan gördünüz mü?

29. Y. O kendi yol buldu, ben kendimi.

D. O kendi yolunu buldu, ben kendi yolumu buldum.

30. Y. Sağ kolunun kırıldığını anlaşıldı.

D. Sağ kolunun kırıldığı anlaşıldı.

31. Y. Mektubları yazmak da gerek kalmadı.

D. Mektup yazmaya da gerek kalmadı.

c. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Kullanımı

1. Y. Ben on altı yaşındayken, araba sürmeye öğrendim.

D. Ben on altı yaşındayken araba sürmeyi öğrendim.

2. Y. Arasıra hastanelerde ona arayıp onun kanına ihtiyaç olduğunu söylüyormuş.

D. Ara sıra hastanelerden onu arayıp onun kanına ihtiyaç olduğunu söylüyorlarmış.

3. Y. Çoğu bu talebe reddediyormuş.

D. Çoğu bu talebi reddediyormuş.

4. Y. Eski Rum tarzla yaptığı dekorasyon mobilya ve aynı zamanda bügünkü konforu bize çok etkileniyordu.

D. Eski Rum tarzıyla yapılan dekorasyon, mobilyalar ve aynı zamanda bugünkü konforu bizi çok etkiliyordu.

5. Y. Diğerleri buna kabul etmiyorlar.

D. Diğerleri bunu kabul etmiyorlar.

6. Y. Ondan sonra Japonya ikinci dünya savaşı'nda keybedince Kuzey tarafa Sovyet Birliği tarafından, Güney tarafa ise Amerik tarafından yönetilmişti.

D. Ondan sonra Japonya İkinci Dünya Savaşı'nda kaybedince Kuzey tarafı Sovyet Birliği tarafından, Güney tarafı ise Amerika tarafından yönetilmişti.

7. Y. Aslında teknoloji gelişmesi yaşlı insanlara çok şaşırtır.

D. Aslında teknolojinin gelişmesi yaşlı insanları çok şaşırtır.

8. Y. Bunlara rağmen arkadaşlarıma dinlemeye ve yardım vermeye devam ediyordum.

D. Bunlara rağmen arkadaşlarımı dinlemeye ve onlara yardım etmeye devam ediyordum.

9. Y. İnsanların ilişkilerine etkileyen bu teknolojilerden dışında şu andaki büyük bir hızla gerçekleşen şehirleme de etkiliyor.

D. İnsanların ilişkilerini etkileyen bu teknolojilerin dışında şu anda büyük bir hızla gerçekleşen şehirleşme de etkiliyor.

10. Y. Küçükken anneme görmeyince hemen ağlardım.

D. Küçükken annemi görmeyince hemen ağlardım.

11. Y. Eskiden insanlar görüşmek için bir birine ziyarete giderdi.

D. Eskiden insanlar görüşmek için birbirini ziyarete giderdi.

d. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. Gecelerde uyumadan önce annem masallar anlatırdı.

D. Geceleri uymadan önce annem masallar anlatırdı.

e. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. İnşallah bir gün Ukayna Türkiye'den bu örnek alacak.

D. İnşallah bir gün Ukrayna Türkiye'yi örnek alacak.

2. Y. Liseden bitirdikten sonra daha iyi anlaşayabılırdım ve daha kolay arkadaşlık yapiyordum.

D. Liseyi bitirdikten sonra insanlarla daha iyi anlaşabiliyordum ve daha kolay arkadaşlık kuruyordum.

3. Y. Ses çıkarmadan kulağımdan çekip beni odamda kapatmıştı.

D. Ses çıkarmadan kulağımı çekip beni odama kapatmıştı.

5. 3. 2. Yönelme Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar

a. Yönelme Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması

1. Y. Organ nakli ihtiyaç duyanların yakın insanları ümidini yitirip cenayet işleyebiliyorlar.

D. Organ nakline ihtiyaç duyanların yakınları ümidini yitirip cinayet işleyebiliyorlar.

2. Y. Bu ülkenin liderler, eğer zekise yeni programlar başlayıp yaratacak.

D. Bu ülkenin liderleri, eğer zekiyse yeni programlara başlayacak.

3. Y. Bu yüzden , organ verici olmak karar verdim.

D. Bu yüzden, organlarımı bağışlamaya karar verdim.

4. Y. Belki yeni kalp veya yeni böbrek ihtiyacın var.

D. Belki yeni kalbe veya yeni böbreğe ihtiyacın var.

5. Y. Dünyamız da birkaç insanlar yeni organ ihtaci var.

D. Dünyamızda birçok insanın yeni organa ihtiyacı var.

6. Y. Tekne Turları da katıldık.

D. Tekne turlarına da katıldık.

7. Y. Annem ve babam benden çok yoruldukları için beni kreşe göndermek karar vermişler.

D. Annem ve babam çok yoruldukları için beni kreşe göndermeye karar vermişler.

8. Y. Haberler, tv. bakabiliriz.

D. Haberlere, tv'ye bakabiliriz.

9. Y. Mektubları yazmak da gerek kalmadı.

D. Mektup yazmaya da gerek kalmadı.

10. Y. Bankaya gitmek gerek kalmıyor.

D. Bankaya gitmeye gerek kalmıyor.

11. Y. Ama her insan mutlu anıları hafıza tutmak çalışıyor.

D. Ama her insan mutlu anıları hafızasında tutmaya çalışıyor.

12. Y. Her zaman beraber olduğumuz için birbirsiz yaşamak aklımız bile gelmezdi.

D. Her zaman beraber olduğumuz için birbirimizden ayrı yaşamak aklımıza bile gelmezdi.

13. Y. Üstelik internet sadece bilim adamları değil, bize de önemli konular bildirir.

D. Üstelik internet sadece bilim adamlarına değil, bize de önemli konular bildirir.

14. Y. Onun yerine İngilizce gibi yaygın bir dil geçiyormuş.

D. Onun yerine İngilizce gibi yaygın bir dile geçiyormuş.

15. Y. Dünyadaki toplulukların birbirlerine yakınlaşma, onların kültürleri birbirlerine karışma olayı biz küreselleşme deriz.

D. Dünyadaki toplumların birbirlerine yakınlaşması, onların kültürlerinin birbirlerine karışması olayına biz küreselleşme deriz.

16. Y. Değişimde sosyal yardımlaşma daha önem vermemiz lazım.

D. Değişimde sosyal yardımlaşmaya daha önem vermemiz lazım.

b. Yönelme Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi

1. Y. Arkadaşımız dünyanın öbüre ucuda bile olsa, onunla yaşadıklarımızı en uygun zamanda paylaşabiliriz.

D. Arkadaşımız dünyanın öbür ucunda bile olsa, onunla yaşadıklarımızı en uygun zamanda paylaşabiliriz.

2. Y. Hızla artan ülkeye nüfüsü, karşısında insanlara yetecek ve yiyecek kadar aynı oranda artmamaktadır.

D. Hızla artan ülke nüfusu karşısında insanlara yetecek kadar yiyecek aynı oranda artmamaktadır.

3. Y. Ondan sonra akrabalarımla, kardeşlerimle hep berabera şarkı söyleyerek dağlara çıkmıştık.

D. Ondan sonra akrabalarımla, kardeşlerimle hep beraber şarkı söyleyerek dağlara çıkmıştık.

4. Y. Kilo almaya şansımız artar.

D. Kilo alma olasılığımız artar.

c. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanılması

1. Y**.** Meksikalılar Amerika'a göçer ve iki kez düşünmeden kazandığı para ailelerine Meksika'da gönderildi.

D. Meksikalılar Amerika'ya göçer ve iki kez düşünmeden kazandığı parayı ailelerine Meksika'ya gönderir.

2. Y. Ayakta kalkamayacak kadar yorgun olursam Türk Hamamı'na giderim.

D. Ayağa kalkamayacak kadar yorgun olursam Türk hamamına giderim.

3. Y. Çocuk temiz yüreğile hayatta bakar.

D. Çocuk temiz yüreğiyle hayata bakar.

4. Y. On altı yaşındayınken şehirde taşındık.

D. On altı yaşındayken şehre taşındık.

5. Y. Şehirde taşındığımız zaman baştan yeni arkadaşlar tanımak gerekiyordu.

D. Şehre taşındığımız zaman yeni arkadaşlar edinmek gerekiyordu.

6. Y. Küçükken bazen annemin – ya da babamın büyüdüğü köyde gitmiştim.

D. Küçükken bazen annemin ya da babamın büyüdüğü köye giderdim.

7. Y. Ses çıkarmadan kulağımdan çekip beni odamda kapatmıştı.

D. Ses çıkarmadan kulağımı çekip beni odama kapatmıştı.

d. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanılması

1. Y. Bireyler olarak hayatlarını iyileştirip hayallarını ulaşıyorlar.

D. Bireyler, hayatlarını iyileştirip hayallerine ulaşıyorlar.

2. Y. Ama, öldükten sonra, organlarımızı vererek insanlara yardım edmeyi devam edibiliriz.

D. Ama öldükten sonra organlarımızı vererek insanlara yardım etmeye devam edebiliriz.

3. Y. Hastalarından bazıları organ bağışından dolayı yeni yaşam bulunup hayatı devam ettiler.

D. Hastalardan bazıları organ bağışıyla yeniden yaşam bulup hayata devam ettiler.

4. Y. Anne annem beni çok seviyordu ve acıdığı için beni baktığını söyledi.

D. Anneannem beni çok seviyordu ve acıdığı için bana bakacağını söyledi.

5. Y. Hiç kimse beni bakmak istemiyordu.

D. Hiç kimse bana bakmak istemiyordu.

6. Y. Çok kolay insanları güveniyordum.

D. İnsanlara çok kolay güveniyordum.

7. Y. Sadece iki üç kişiyi güveniyorum ve dinliyorum.

D. Sadece iki üç kişiye güveniyorum ve onları dinliyorum.

8. Y. Geleceğimi olumlu bakarak hayatıma renk katıyorum.

D. Geleceğime olumlu bakarak hayatıma renk katıyorum.

e. Yönelme Durumu Biçimbiriminin "ile" Bağlacı Yerine Kullanılması

1. Y. İnternetle bağlı oluyorlar ve normal hayat görmüyorlar, sadece internette yaşıyorlar.

D. İnternete bağlı oluyorlar ve normal hayatı görmüyorlar, sadece internette yaşıyorlar.

f. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Kaynaştırma Sesi Yanlışı ve Eksikliği

1. Y. Meksikalılar Amerika'a göçer ve iki kez düşünmeden kazandığı para ailelerine Meksika'da gönderildi.

D. Meksikalılar Amerika'ya göçer ve iki kez düşünmeden kazandığı parayı ailelerine Meksika'ya gönderir.

2. Y. Bodrum Kalesi'ye gittik.

D. Bodrum Kalesi'ne gittik.

3. Y. Türk Hamamıya birinci defa gitmiştik.

D. Türk hamamına ilk defa gitmiştik.

4. Y. Onun evi Victoria Şelaleleri'ye yakındır.

D. Onun evi Victoria Şelaleleri'ne yakındır.

g. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Yumuşama Yanlışı

1. Y. Örneğin birisi kaza geçirdikten sonra çok insaların kalpe, ciğere, bağırsağa, göze, böbreğe ve ……'e ihtiyacı olanların canını kurtarıp ve onlara yeniden hayat verebilir.

D. Örneğin birisi kaza geçirdikten sonra kalbe, ciğere, bağırsağa, göze, böbreğe vb. ihtiyacı olanların canını kurtarıp onlara yeniden hayat verebilir.

h. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Ünlü Uyumu Yanlışı

1. Y. Yaşarken, ailemize, arkadaşlarımıza, komşumuza bile duşmanlarımıze yardım etmek çok fırsat olabilir.

D. Yaşarken ailemize, arkadaşlarımıza, komşumuza hatta düşmanlarımıza yardım etmek için çok fırsatımız olabilir.

2. Y. İlk olarak, cep telefonu kullanırken zararlı ışın çıkıyor, sağlığımıze zaraz verir.

D. İlk olarak, cep telefonu zararlı ışınlar yayıyor, bu sağlığımıza zarar verir.

5. 3. 3. Bulunma Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar

a. Bulunma Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması

1. Y. Ama her insan mutlu anıları hafıza tutmak çalışıyor.

D. Ama her insan mutlu anıları hafızasında tutmaya çalışıyor.

2. Y. Eğer kaza olarak ölürsem, doktor organlarım alabilecek.

D. Eğer kazada ölürsem doktor organlarımı alabilecek.

b. Bulunma Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi

1. Y. Herkes biliyor ki, her senede binlerce kişi yollarda kaza olarak araba çarpışır.

D. Herkes biliyor ki her sene binlerce kişi yollarda kaza yapar.

2. Y. Barın içinde çok kalabalıktır.

D. Barın içi çok kalabalıktı.

3. Y. O zamanlarda çok özgür hissetiyordum.

D. O zamanlar kendimi çok özgür hissediyordum.

c. Bulunma Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. Köyün güzelliğini, kuşların sesi, tarlada traktorun sesi, ormada çalışan insanlar o kadar güzel ki cennete yaşıyormuş gibi hissederdim.

D. Köyün güzelliği, kuşların sesi, tarlada traktörün sesi, ormanda çalışan insanlar o kadar güzeldi ki kendimi cennette yaşıyormuş gibi hissederdim.

2. Y. Yaşadığım sıkıntılar sadece ben yaşamadım benimle birlike çok insanlar yaşadı, ama herkeze farklı izler bıraktı.

D. Yaşadığım sıkıntıları sadece ben yaşamadım benimle birlikte çok insan yaşadı, ama herkeste farklı izler bıraktı.

d. Bulunma Durumu Biçimbirimi Yerine Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. O yüzden bazen cep telefonlara aşırı düşkün çocukları ve gençleri o konudan uyarmak lazım.

D. O yüzden bazen cep telefonlarına aşırı düşkün çocukları ve gençleri o konuda uyarmak lazım.

e. Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımında Ünlü Uyumu Yanlışı

1. Y. Yatagımızde gül yaprakları vardı.

D. Yatağımızda gül yaprakları vardı.

f. Bulunma Durumu Biçimbiriminin 3. Kişilerden Sonra Kullanımında "n" Eksikliği

1. Y. Arkadaşımız dünyanın öbüre ucuda bile olsa, onunla yaşadıklarımızı en uygun zamanda paylaşabiliriz.

D. Arkadaşımız dünyanın öbür ucunda bile olsa, onunla yaşadıklarımızı en uygun zamanda paylaşabiliriz.

5. 3. 4. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimiyle İlgili Yapılan Yanlışlar

a. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması

1. Y. Kendi organ bağışıyle başka insan yeni görebilir, yürüyebilir, yataktan kalkabilir.

D. Organ bağışıyla insan yeniden görebilir, yürüyebilir, yataktan kalkabilir.

2. Y. Fakat bir birey olarak görüldüğümüz için hep kendi rollerimiz ile memnun kalmadık ve ötekinin rollerin istedik.

D. Fakat bir birey olarak görüldüğümüz için hiç kendi rollerimizden memnun olmadık ve birbirimizin rollerini istedik.

3. Y. Hastalarından bazıları organ bağışından dolayı yeni yaşam bulunup hayatı devam ettiler.

D. Hastalardan bazıları organ bağışıyla yeniden yaşam bulup hayata devam ettiler.

b. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi

1. Y. Bence, Tanrıdan tarafından bize verilen amaçlar bu – başka insanları sevmek, ve Tanrı'yı sevmek.

D. Bence Tanrı tarafından bize verilen amaçlar bunlardır: başka insanları sevmek ve Tanrı'yı sevmek.

c. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımı

1. Y. Arasıra hastanelerde ona arayıp onun kanına ihtiyaç olduğunu söylüyormuş.

D. Ara sıra hastanelerden onu arayıp onun kanına ihtiyaç olduğunu söylüyorlarmış.

2. Y. Öncede öğrenci için bir şey bulmak çok zordu.

D. Önceden öğrenciler için bir şey bulmak çok zordu.

3. Y. Öte yanda internetin bazı siteleri sahte olabilir.

D. Öte yandan internetteki bazı siteler sahte olabilir.

6. YAZILI ANLATIM KAĞITLARININ TARANMASI SONUCUNDA ELDE EDİLEN BULGULAR

Çalışmamızda daha önce de belirtildiği gibi Ankara Üniversitesi TÖMER İzmir Şubesinde Türkçe öğrenimi görmüş ve öğrenim görmekte olan temel, orta ve ileri düzeylerdeki yabancı öğrencilerin yazılı anlatım kağıtlarında ad durum biçimbirimleriyle ilgili yaptıkları yanlışlar saptanmıştır edilmiştir. Her düzeyde 50'şer yazılı anlatım kağıdı, toplamda 150 yazılı anlatım kağıdı incelenmiştir. Aşağıda, biçimbirimler arasındaki yanlış türleri verilmiş ve her biçimbirimin yanlışlara göre çıkarılan fiş sayısı içindeki yanlış oranları tüm kurlara göre ayrı ayrı ele alınmıştır.

TEMEL TÜRKÇE

İncelenen Yazılı Anlatım Kağıdı : 50

Yanlışlara Göre Çıkarılan Fiş Sayısı : 179

A. Belirtme Durumu Biçimbiriminde Yapılan Yanlışlar

1. Belirtme Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması : 40
2. Belirtme Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi : 21
3. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımı :10
4. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 1
5. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 1
6. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine İyelik Biçimbirimi Kullanımı : 1
7. Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Kaynaştırma Sesi Yanlışı : 1

Toplam Yanlış Sayısı : 75 Yanlış Yapma Oranı: % 42

Yukarıda da görülebileceği gibi belirtme durumu biçimbirimiyle ilgili yapılan yanlışlar arasında en çok yanlış yapılan türün "*belirtme durumu biçimbiriminin kullanılmaması*" olduğu; bunu "*belirtme durumu biçimbiriminin yinelenmesi*"nin izlediği ortaya çıkmıştır. Belirtme durumu biçimbiriminin kullanılmamasının sebebinin, Türkçe öğrenen yabancı öğrencinin bu biçimbirimi bilmemesinden dolayı

kullanmaktan kaçması olduğu; belirtme durumu biçimbiriminin yinelenmesinin sebebinin de anadilinin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenciye verdiği alışkanlıklardan dolayı gerçekleştiği, bir başka deyişle bunun olumsuz aktarımdan kaynaklandığı düşünülmektedir.

B. Yönelme Durumu Biçimbiriminde Yapılan Yanlışlar

1. Yönelme Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması : 19
2. Yönelme Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi : 5
3. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanılması: : 7
4. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanılması : 4
5. Yönelme Durumu Biçimbiriminin "İle" Bağlacı Yerine Kullanılması : 2
6. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine "İçin" İlgecinin Kullanılması : 1
7. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Ünlü Uyumu Yanlışı : 2
8. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Kaynaştırma Sesi Yanlışı ve Eksiği : 2

Toplam Yanlış Sayısı : 42 Yanlış Yapma Oranı: % 23

Yönelme durumu biçimbirimiyle ilgili ise belirtme durumu biçimbirimindekine benzer olarak en çok "*yönelme durumu biçimbiriminin kullanılmaması*"nda yanlış yapıldığı gözlenmektedir. Bu durum için de yine belirtme durumu biçimbiriminde olduğu gibi yabancı öğrencinin bu biçimbirimi bilmediğinden kullanmaktan kaçındığı düşünülmektedir. Yönelme durumu biçimbirimiyle ilgili ikinci olarak en çok yapılan yanlış türü ise "*yönelme durumu biçimbirimi yerine bulunma durumu biçimbirimi kullanılması*"dır. Bundan da anlaşılacağı gibi yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenci, bu biçimbirimlerin her ikisinin de "yer" ifade etmesinden dolayı ve bunların birbirinden ayırt edici özelliklerini tam olarak edinememiş olmasından dolayı bu iki biçimbirimi birbirinin yerine kullanma eğilimindedir.

C. Bulunma Durumu Biçimbiriminde Yapılan Yanlışlar

1. Bulunma Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması : 16
2. Bulunma Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi : 17
3. Bulunma Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 6
4. Bulunma Durumu Biçimbirimi Yerine Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 1
5. Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımında Ünlü Uyumu Yanlışı : 5
6. Bulunma Durumu Biçimbiriminin 3. Kişilerden Sonra Kullanımında

"n" Eksikliği : 1
7. Bulunma Durumu Biçimbirimde Sertleşme Yanlışı : 1
Toplam Yanlış Sayısı : 47 Yanlış Yapma Oranı: % 26

Bulunma durumu biçimbiriminde de aynı belirtme durumunda olduğu gibi en çok yanlış yapılan türün "*bulunma durumu biçimbiriminin yinelenmesi*" olduğu; bunu "*bulunma durumu biçimbiriminin kullanılmaması*"nın izlediği gözlenmektedir. Bulunma durumu biçimbiriminin yinelenmesinin yukarıda da değindiğimiz gibi yabancı dil olarak Türkçe öğrenen yabancı öğrencinin anadilinden kaynaklandığı, başka bir deyişle bu yanlışa olumsuz aktarımın sebep olduğu söylenebilir. Bulunma durumu biçimbiriminin öğrenci tarafından kullanılmamasının en büyük sebebi yapıyı bilmediğinden kullanmaktan kaçınmadır. Bunun yanı sıra yine anadilinden de kaynaklanıyor olabileceği kanısındayız.

D. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminde Yapılan Yanlışlar

1. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması : 7
2. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi : 1
3. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 4
4. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımı: : 1
5. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin 3. Kişilerden Sonra Kullanımında "n" Eksikliği : 2

Toplam Yanlış Sayısı : 15 Yanlış Yapma Oranı: % 8

Uzaklaşma durumu biçimbirimi yukarıda da gözlenebileceği gibi temel düzeyde ad durum biçimbirimleri arasında en az yanlış yapılan biçimbirimdir. Diğerlerinde olduğu gibi bu biçimbirimde de en çok "*uzaklaşma durumu biçimbiriminin kullanılmaması*" konusunda yanlış yapıldığı; ikinci olarak "*uzaklaşma durumu biçimbirimi yerine bulunma durumu biçimbirimi kullanımı*"nda yanlış yapıldığı ortaya çıkmıştır. Bu biçimbirimin kullanılmamasının temelinde de kullanımdan kaçma olduğu düşünülmektedir. Uzaklaşma durumu biçimbiriminin bulunma durumu biçimbiriminde kullanılmasının sebebi ise öğrencinin genelleme yaparak amaç dildeki kısıtlamaları, özel durumları düşünmeksizin kullanmasından kaynaklanıyor olabilir.

ORTA TÜRKÇE

İncelenen Yazılı Anlatım Kağıdı : 50

Yanlışlara Göre Çıkarılan Fiş Sayısı : 153

A. Belirtme Durumu Biçimbiriminde Yapılan Yanlışlar

1. Belirtme Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması : 46
2. Belirtme Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi : 27
3. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 10
4. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 1
5. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 2
6. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine "ile" Bağlacının Kullanılması : 2
7. Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Kaynaştırma Sesi Yanlışı ve Eksiği : 2

Toplam Yanlış Sayısı : 90 Yanlış Yapma Oranı: % 59

Orta düzeyde belirtme durumu biçimbirimiyle ilgili en çok yanlış yapılan türlerden birinci sırayı temel düzeydeki belirtme durumu yanlışlarında olduğu gibi "*belirtme durumu biçimbiriminin kullanılmaması*"; ikinci sırayı ise "*belirtme durumu biçimbiriminin yinelenmesi*"nin aldığı gözlenmektedir. Ancak orta düzeyde, bu yanlışların azalmış olacağı düşünülürken aksine arttığı ortaya çıkmaktadır. Bu durumun yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencinin Türkçe bilgisinin artması dolayısıyla gerçekleştiği düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilerin orta düzeyde olmalarına rağmen bu konuda temel düzeydekinden fazla yanlış yapması, onların bu biçimbirimi hala edinememiş olduğunun bir göstergesidir, diyebiliriz. Belirtme durumu biçimbiriminin yinelenmesinin de yine anadilinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

B. Yönelme Durumu Biçimbiriminde Yapılan Yanlışlar

1. Yönelme Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması : 7
2. Yönelme Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi : 6
3. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanılması : 5
4. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanılması : 14

5. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Kullanılması : 2
6. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine "İçin" İlgecinin Kullanılması : 5
7. Yönelme Durumu Biçimbiriminin "İçin" İlgeci Yerine Kullanılması : 2
8. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Kaynaştırma Sesi Yanlışı ve Eksiği : 3
9. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Yumuşama Yanlışı : 1

Toplam Yanlış Sayısı : 45 Yanlış Yapma Oranı: % 29,4

Orta düzeyde yönelme durumu biçimbirimiyle ilgili en çok yanlış yapılan türün ise "*yönelme durumu biçimbirimi yerine belirtme durumu biçimbirimi kullanılması*" olduğu gözlenmektedir. Bu eğilimin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerde çok fazla olduğu söylenebilir. Orta düzeyde böyle bir sorunla karşılaşılmasının sebebi, eylemlerin özellikleri olabilir. Ad durum biçimbirimlerinin bazı eylemlerle zorunlu olarak kullanıldığına daha önce değinmiştik. Öğrencilerin bu eylemleri birbirine karıştırmasından bu sorun doğuyor olabilir. İkinci en fazla yanlış yapılan tür ise "*yönelme durumu biçimbiriminin kullanılmaması*"dır. Yine yukarıda da belirttiğimiz gibi bu durumda da kullanımdan kaçma söz konusu olabilir.

C. Bulunma Durumu Biçimbiriminde Yapılan Yanlışlar

1. Bulunma Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması : 2
2. Bulunma Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi : 4
3. Bulunma Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 2
4. Bulunma Durumu Biçimbirimi Yerine Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 2

Toplam Yanlış Sayısı : 10 Yanlış Yapma Oranı: % 6,5

Orta düzeyde bulunma durumu biçimbirimiyle ilgili yapılan yanlışların çok olduğu söylenemez. Buna dayanarak yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin bu biçimbirimi edinmeye başladığı söylenebilir. Burada en çok yanlış yapılan tür "*bulunma durumu biçimbiriminin yinelenmesi*"dir ki bu da yine anadilinin öğrencinin anadilinden gelen alışkanlığının devam ediyor olmasından kaynaklanıyor olabilir.

D. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminde Yapılan Yanlışlar

1. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması : 2
2. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi : 2

3. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Yerine Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 2
4. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Yerine "ile" Bağlacının Kullanılması : 1
5. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Kullanımında Sertleşme Yanlışı : 1

Toplam Yanlış Sayısı : 8 Yanlış Yapma Oranı: % 5,2

Yukarıda da görülebileceği gibi uzaklaşma durumu biçimbirimiyle ilgili orta düzeydeki öğrencilerin pek sorun yaşamadığı söylenebilir.

İLERİ TÜRKÇE

İncelenen Yazılı Anlatım Kağıdı : 50

Yanlışlara Göre Çıkarılan Fiş Sayısı : 148

A. Belirtme Durumu Biçimbiriminde Yapılan Yanlışlar

1. Belirtme Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması : 42
2. Belirtme Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi : 31
3. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 11
4. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 1
5. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 3

Toplam Yanlış Sayısı : 88 Yanlış Yapma Oranı: % 59,4

Belirtme durumu biçimbirimiyle ilgili ileri düzeyde, temel ve orta düzeylerde olduğu gibi en çok yanlış yapılan türün "*belirtme durumu biçimbiriminin kullanılmaması*" olduğu; bunu "*belirtme durumu biçimbiriminin yinelenmesi*"nin izlediği görülmektedir. Bu türlerde temel ve orta düzeylerde yanlış yapılandan daha çok yanlış yapıldığı gözlenmektedir. Bu durum da bize bu biçimbirimin öğrenci tarafından edinilemediğini ya da bu biçimbirimin öğretiminde sorun yaşandığını göstermektedir. Dolayısıyla belirtme durumu biçimbiriminin öğretimine ayrı bir önem verilmesi gerektiği kanısındayız.

B. Yönelme Durumu Biçimbiriminde Yapılan Yanlışlar

1. Yönelme Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması : 16
2. Yönelme Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi : 4

3. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanılması : 7
4. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanılması : 8
5. Yönelme Durumu Biçimbiriminin "ile" Bağlacı Yerine Kullanılması : 1
6. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Kaynaştırma Sesi Yanlışı ve Eksiği : 4
7. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Yumuşama Yanlışı : 1
8. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Ünlü Uyumu Yanlışı : 2

Toplam Yanlış Sayısı : 43 Yanlış Yapma Oranı: % 29

İleri düzeyde yönelme durumu biçimbirimiyle ilgili en çok yapılan yanlış türü "*yönelme durumu biçimbiriminin kullanılmaması*"dır. Dolayısıyla da ileri düzeye gelmelerine rağmen öğrencilerin bu biçimbirimi de edinme sorunu yaşamalarından dolayı ilk akla gelen kullanımdan kaçındıklarıdır. Bu biçimbirimle ilgili ileri düzeyde yapılan ikinci yanlış türü ise "*yönelme durumu biçimbirimi yerine belirtme durumu biçimbirimi kullanımı*"dır. Daha önce de belirtildiği gibi ad durum biçimbirimlerinin bazı eylemlerle zorunlu olarak kullanılma özelliklerinden dolayı öğrencilere eylemlerin listesi verilebilir. Bu düzeyde öğrenciden amaç dildeki kuralları kısıtlamalar, özel durumlar düşünmeden kullanmaları beklenmektedir. Dolayısıyla eylemlerin öğrencilere verilmesi onlara bu konuda az da olsa yardımcı olabilir.

C. Bulunma Durumu Biçimbiriminde Yapılan Yanlışlar

1. Bulunma Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması : 2
2. Bulunma Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi : 3
3. Bulunma Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 2
4. Bulunma Durumu Biçimbirimi Yerine Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 1
5. Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımında Ünlü Uyumu Yanlışı : 1
6. Bulunma Durumu Biçimbiriminin 3. Kişilerden Sonra Kullanımında "n" Eksikliği : 1

Toplam Yanlış Sayısı : 10 Yanlış Yapma Oranı: % 6,7

İleri düzeyde de bulunma durumu biçimbirimiyle ilgili sorunların çok fazla olmadığı gözlenmektedir.

D. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminde Yapılan Yanlışlar

1. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması : 3
2. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi : 1
3. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımı : 3

Toplam Yanlış Sayısı : 7 Yanlış Yapma Oranı: % 4,7

Bulunma durumu biçimbiriminde olduğu gibi ileri düzeyde uzaklaşma durumu biçimbirimi de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin en az sorun yaşadığı ad durum biçimbirimidir.

Yapılan araştırmaya ve elde edilen bulgulara göre, belirtme durumu biçimbiriminin ad durum biçimbirimleri içinde temel düzeyde % 42, orta düzeyde % 59, ileri düzeyde % 59.4 oranla yabancı öğrencilerin en çok yanlış yaptıkları ad durum biçimbirimi olduğu saptanmıştır.

Yönelme durumu biçimbiriminin ise temel düzeyde % 23, orta düzeyde % 29.4, ileri düzeyde % 29 oranla yabancı öğrencilerin belirtme durumu biçimbiriminden sonra en çok yanlış yaptıkları ikinci ad durum biçimbirimi olduğu ortaya çıkmıştır.

Bulunma durumu biçimbirimiyle ilgili yanlış oranları temel düzeyde % 26, orta düzeyde % 6.5, ileri düzeyde ise % 6.7'dir.

Uzaklaşma durumu biçimbirimi ise ad durum biçimbirimleri içinde temel düzeyde % 8, orta düzeyde % 5.2, ileri düzeyde ise % 4.7 oranla en az yanlış yapılan ad durum biçimbirimidir.

Kısacası yapılan incelemeye göre tüm kurlarda en çok yanlış yapılan biçimbirim belirtme durumu biçimbirimidir. En çok yanlış yapılan tür ise ad durum biçimbiriminin kullanılmamasıdır. Tüm kurlarda en az yanlış yapılan biçimbirim uzaklaşma durumu biçimbirimidir. En çok birbirine karıştırılan, birbirinin yerine

kullanılan biçimbirimler belirtme ve yönelme durumu biçimbirimleridir. Biçimbirimlerin yanlış yapma oranlarına göre sıralanışı şöyledir:

a. Belirtme durumu biçimbirimi
b. Yönelme durumu biçimbirimi
c. Bulunma durumu biçimbirimi
d. Uzaklaşma durumu biçimbirimi.

Tablo – 13

GENEL DURUMU GÖSTEREN TABLO								
	TEMEL DÜZEY		**ORTA DÜZEY**		**İLERİ DÜZEY**		**GENEL**	
							Toplam	**%**
İncelenen Yazılı Anlatım Kağıdı	50		50		50		150	
Çıkarılan Fiş Sayısı	179		153		148		480	
	Sayı	**Yüzde**	**Sayı**	**Yüzde**	**Sayı**	**Yüzde**		
Belirtme Durumu	75	42	90	59	88	59,4	253	52,7
Yönelme Durumu	42	23	45	29,4	43	29	130	27
Bulunma Durumu	47	26	10	6,5	10	6,7	67	14
Uzaklaşma Durumu	15	8	8	5,2	7	4,7	30	6,2

Bir dili yabancı dil olarak öğrenen kişiler çeşitli sebeplere bağlı olarak çeşitli yanlışlar yaparlar. Bu çalışmada Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen kişilerin ad durum biçimbirimleriyle ilgili yaptıkları yanlışlar saptanıp ulamlaştırılmaya çalışılmıştır. Yanlışların en önemli sebebi anadildeki farklılar ve anadilin eğilimlerinin öğrenilen dile aktarılmasıdır. Dilbilimci Wagner (1982: 219), anadilin, öğrenilen dile etkilerini şöyle ulamlaştırmıştır.

1. Yabancı dil öğrenen herkes zaten bir dili, kendi anadilini konuşmaktadır. Her yeni dil, anadili temeline dayanarak öğrenilecektir. Dolayısıyla, bu tür bir dil öğrenim süreci, anadilini edinme sürecinden ayrılıklar gösterecektir.

2. Her dilin kendine özgü yapısı vardır. Öğrenilecek dil de anadilinden az ya da çok, bir ölçüde ayrılacaktır.

3. Öğrenici, anadilinin özelliklerini yabancı dile aktarma eğilimindedir. Dil ile ilgili özellikler her iki dilde de ortaksa, öğrenme süreci bundan çok yararlanacaktır. Ama eğer yabancı dilin özellikleri şekil açısından farklılık gösteriyorsa anadilinden yapılacak aktarım, yanlışlara yol açacaktır.

4. Anadilinin özelliklerinden sapma gösteren yabancı dil özellikleri, benzeyen ya da aynı olan özelliklere oranla daha zor öğrenilir. Ayrıcalıklar ne kadar büyükse öğrenme güçlükleri de o kadar büyüktür.

5. Anadili ve yabancı dil özellikleri konusunda yapılacak sistemli karşılaştırma yoluyla, beklenebilecek güçlükler muhtemel (olası) girişim (aktarım) yanlışları önceden belirlenerek dilbilimi açısından açıklanabilir.

"Ancak, anadilin yabancı dili olumsuz olarak etkilemesinden kaynaklanan yanlışlar, öğrenim sırasında ortaya çıkan tüm yanlışları kapsamamaktadır." (Bayraktaroğlu, 1979: 4-5)

Yine Corder' a (1981: 5-13) göre öğrenci yanlışlarının büyük bir bölümü anadili etkeninden değil, öğrencinin yabancı dil içindeki benzetmelerinden, kendi varsayımlarını denemesinden kaynaklanmaktadır.

Kısacası yapılan yanlışların yalnızca olumsuz aktarımdan (anadilin, öğrenilen yabancı dile etkisi) kaynaklandığı söylenemez. Ancak daha önce de belirtildiği gibi bu konudaki en büyük payın, anadilin olumsuz etkileri olduğu düşünülmektedir. Değişik kaynaklardan özetle yanlışların sebepleri şöyle gösterilebilir:

1. Anadilin olumsuz etkileri
2. Yanlış öğrenmeyle ilgili yanlışlar
3. Kişisel özelliklerden (sebeplerden) kaynaklanan yanlışlar
4. Eğitim programından kaynaklanan yanlışlar
5. Diğer (belirsiz) yanlışlar

7. AD DURUM BİÇİMBİRİMLERİNİN ÖĞRETİMİNE YÖNELİK BİR MODEL DENEMESİ

Çalışmamızın buraya kadar olan bölümlerinde ad durum biçimbirimlerinin çeşitli dilciler tarafından ele alınış biçimlerini, yabancı öğrencilerin ad durum biçimbirimleri ile ilgili yanlışlarının saptanıp değerlendirilmesine ayrıntılı olarak değinilmiştir.

Çalışmamızın bu bölümünde ise ad durum biçimbirimlerinden "belirtme, yönelme, bulunma, uzaklaşma durumları"nın daha önceki bölümlerin ışığı altında öğretimi konusunda kullanılabilecek anlamsal ve biçimsel özelliklerine değinip bu biçimbirimlerin öğretiminin nasıl olabileceği üzerinde durmaya çalıştık.

Yazılı anlatım kağıtlarının incelenmesinde daha önce de belirtildiği gibi en çok yanlış yapılan biçimbirimin belirtme biçimbirimi olduğu gözlenmiştir. Bu biçimbirimi yönelme biçimbirimi izlemekte; bulunma ve uzaklaşma biçimbirimlerinin ise en az yanlış yapılan biçimbirimler olduğu görülmektedir. Ad durumu biçimbirimlerinin öğretiminde "yönelme, bulunma ve uzaklaşma" biçimbirimlerinin birbirine paralel olarak öğretilmesi gerektiği; belirtme durumu biçimbiriminin ise öğretimine özel bir önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Şimdi bu üç durum biçimbiriminin anlamsal ve biçimsel özellikleri üzerinde ayrı ayrı duralım.

a. Yönelme durumu: Yönelme durumu biçimbirimi {-A}dır. Öncelikle "*yönelme, yaklaşma, girme*" durumu bildirir. Bunun dışında "*için*" işlevi vardır. Zaman belirteci olarak da kullanılır.

Ayşe sınıfa giriyor.
Fatma odaya gitti.
Ben Sena'ya oyuncak aldım.
Haftaya Ankara'ya gideceğim.

Yönelme durumu biçimbiriminin {-a ve -e} olmak üzere iki biçimbirimi vardır. Eklendiği sözcüğün son sesleminde {a, ı, o, u} ünlülerinden biri varsa {-a}; {e, i, ö, ü} ünlülerinden biri varsa {-e} biçimbirimi kullanılır.

Sütü dolaba koydum.
Adam kadına bakıyor.
Çiçekleri balkona koydum.
Çocuk göle düşmüş.
Çocuk öğretmeni müdüre şikayet etmiş.

Yönelme durumu biçimbirimi, eklendiği sözcüğün sonunda ünlü varsa biçimbirim ve sözcük arasına {-y-} kaynaştırma ünsüzü girer.

Arabaya binmek istemedim.
Taksiye az para vermişsin.

Yönelme durumu biçimbirimi {p, ç, t, k} sesleriyle biten bazı sözcüklere eklendiğinde p > b, ç > c, t > d, k > g/ ğ seslerine dönüşür. Türkçede buna *ünsüz yumuşaması* denir.

Kedi ağaca çıktı.
Ben hesaba bakıyorum.
Sen bir kağıda yaz.
Çocuk sokağa çıktı.

Yönelme durumu biçimbirimi bazı sözcüklere eklendiğinde sözcüğün ikinci seslemindeki {ı, i, u, ü} ünlüleri düşer.

Resme bakıyorum.
Adam hapse girmiş.
Şehre gidiyorum.

Yönelme durumu biçimbirimi, bazı yabancı sözcüklere eklendiğinde sonda bulunan ünsüz ses tekrarlanır.

Anneannem bu yıl hacca gidiyor.
Öğretmenler bu zamma kızdılar.

Yönelme durumu biçimbirimi, {-nk, -rt, -nç, -rp, -nt, -st, -yt} bitimli sözcüklere eklendiğinde {p, ç, t, k} sesleri {b, c, d, g} seslerine dönüşür.

Öğrenciler yurda gidiyorlar.
Ben yoğurda bayılıyorum.
Bu rengi sevmiyorum.

Yönelme durumu biçimbirimi, özel adlarla ya da kısaltmalarla birlikte kullanıldığında kesme imi (‘) ile ayrılır.

Kitabı Esra’ya verdim.
Hafta sonu İstanbul’a gideceğim.
Esen’e bu konuda bilgi verelim.

Yönelme durumu biçimbirimi “*ben, sen, o, biz, siz, onlar*” kişi adıllarına eklenebilir. Sadece “*ben, sen, o*” kişi adılları “*bana, sana, ona*” şeklini alır. Diğerlerinde herhangi bir ses değişikliği olmaz.

Lütfen bana yardım edin.
Sana bir soru sorayım.
Ona kitap aldım.
Bize misafir gelecek.
Size bir paket geldi.
Onlara yemek yaptım.

Yönelme durumu biçimbirimi, ad tamlamalarına ve belirsiz ad tamlaması biçimindeki birleşik adlara eklendiğinde biçimbirim ile ad arasına {-n} ünsüzü (adıl n’si) girer.

Hafta sonu İnciraltı’na gideceğiz.
Sena bu yıl anaokuluna başlayacak.

Yönelme durumu biçimbirimi “*nereye, neye, kime, kaça*” gibi soru sözcükleriyle de kullanılır.

Bu kazağı kaça aldın?
Nereye gidiyoruz?
Sence bu neye benziyor?

b. Bulunma durumu: Bu bölümde bulunma durumu biçimbiriminin genel özellikleri üzerinde durulacaktır. Bulunma durumu biçimbirimi {-DA}dır. Bir kişinin, bir nesnenin yerini, bir olayın zamanını belirtmek amacıyla sözcüklere eklenir.

Ayşe okulda.
Ders saat dokuzda başlıyor.

Bulunma durumu biçimbirimiyle birlikte var ya da yok sözcükleri kullanılabilir.

Evde yemek yok.
Odada kalem yok.

Bulunma durumu biçimbiriminin {-da, -de, -ta, -te} olmak üzere dört biçimbirimi vardır. Eğer eklendiği sözcüğün son sesleminde {a, ı, o, u } ünlülerinden biri varsa {-da}; {e, i, ö, ü} ünlülerinden biri varsa {-de} biçimbirimi kullanılır.

Masada her şey var.
Öyküde üç çocuk var.

Bulunma durumu biçimbiriminin eklendiği sözcüğün sonunda {f, s, t, k, ç, ş, h, p} ünsüzlerinden biri varsa {-d} ünsüzü {-t}ye dönüşür.

Öğrenciler sınıfta yok.
Toplantı saat üçte.
Çocuklar parkta oynuyor.
Babam duşta.

Bulunma durumu biçimbirimi sayılara eklendiğinde kesme imi (‘) ile ayrılır; sayının sesletimine göre {-da, -de, -ta, -te} biçimbirimlerinden biri kullanılır. Sayıların yazı ile yazılması durumunda bu kural uygulanmaz.

Toplantı saat 3’te.
Ders saat 9’da başlıyor.

Bulunma durumu biçimbirimi özel adlara eklendiğinde de kesme imi ile ayrılır.

Ankara'da hava çok soğuk.
Emel'de üç kalem var.

Bulunma durumu biçimbirimi, ad tamlamalarına ve belirtisiz ad tamlaması biçimindeki birleşik adlara eklendiğinde biçimbirim ile ad arasına {-n-} (adıl n'si) ünsüzü girer.

Buzdolabında hiçbir şey yok.

Bulunma durumu biçimbirimi, yer ve zaman belirtmek üzere de kullanılır. Bu biçimbirim "*nerede, nede, kimde, saat kaçta?*" gibi bazı soru sözcükleriyle de kullanılabilir.

Ayşe nerde?
Kitaplar kimde?
Toplantı saat kaçta?

c. Uzaklaşma durumu: Uzaklaşma durumu biçimbirimi {-DAn}dır. Bu biçimbirim tümleçle eylemi birbirine bağlar. Öncelikle "*çıkma, ayrılma durumu*" bildirir. Bunun yanı sıra "*neden, hakkında*" işlevi vardır. "*Zaman belirteci*" olarak kullanılabilir. "*Karşılaştırmalarda*" ve "*bazı tamlamalarda*" kullanılır.

Ayşe okuldan geliyor.
Açlıktan bayılmış.
Arkadaşımla okul yıllarından konuştuk.
Şimdiden acıktım.
Ayşe benden daha büyük.
Kalemlerden ikisi bozuk.

Uzaklaşma durumu biçimbiriminin {-dan, -den, -tan, -ten} olmak üzere dört biçimbirimi vardır. Eklendiği sözcüğün son sesleminde {a, ı, o, u} ünlülerinden biri varsa {-dan}; {e, i, ö, ü} ünlülerinden biri varsa {-den} biçimbirimi kullanılır.

Cüzdandan para aldım.
Valizden eşyalarımı çıkardım.
Köyden taşınmış.

Uzaklaşma durumu biçimbiriminin eklendiği sözcüğün sonunda {f, s, t, k, ç, ş, h, p} ünsüzlerinden biri varsa {-d} ünsüzü {-t}ye dönüşür.

Sınıftan hiç çıkmıyor.
Mutfaktan güzel kokular geliyor.
Mayıstan çok hoşlanıyorum.

Uzaklaşma durumu biçimbirimi özel adlara eklendiğinde de kesme imi ile ayrılır.

Ayşe'den nefret ediyorum.
Ankara'dan çok sıkıldım.

Uzaklaşma durumu biçimbirimi, ad tamlamalarına ve belirtisiz ad tamlaması biçimindeki birleşik adlara eklendiğinde biçimbirim ile ad arasına {-n-} (adıl n'si) ünsüzü girer.

Buzdolabından süt çıkar.
Kuşadası'ndan geldik.

Şimdi de bu üç biçimbirimlerin nasıl öğretilebileceğine değinelim.

Türkçe öğrenmekte olan yabancı öğrenciler *var* X *yok* sözcükleriyle yapılan ad tümcelerinde bulunma durumu biçimbirimini; bunun yanı sıra "Nerede?, Nerede oturuyorsun?, Nereden geliyorsun?, Nereye gidiyorsun?" gibi temel giriş tümceleriyle ve bunların yanıtlarıyla bu üç biçimbirimi tanır duruma gelmiştir. Bulunma durumundan başlanarak öğrenilenler tekrar edilir, pekiştirilir.

Daha önce öğrenilen yukarıda da belirtilen kalıplardan yararlanılarak konuya giriş yapılır. Örneğin masaya bir kitap konularak:

- Kitap nerede?
- Kitap masada.

- Masada ne/ neler var?
- Masada kitap (kalem, çanta vb.) var.

- Nerede oturuyorsun?
- Buca'da oturuyorum.

gibi örnekler öğrencilerin katılımıyla ve ünlü uyumundaki değişimler de aşağıdaki şemada olduğu gibi gösterildikten sonra örnekler çoğaltılır.

a, ı, o, u ⟶ da
e, i , ö, ü ⟶ de

- Nerede Türkçe öğreniyorsun?
- TÖMER'de Türkçe öğreniyorum.

- Kalem nerede?
- Kalem sandalyede.

Tümcelerde boşluklar bırakılarak da devam edilebilir.

Ben deniz…… yüzüyorum.
Biz İzmir'…….. yaşıyoruz.
Okul…….. öğrenciler var.
Televizyon…… ne var?
Öğrenciler kantin…….
Esen ev…….. .

Bu örnekler resimlerle de pekiştirilebilir. {-DA} biçimbiriminin bir yerde, bir şeyde, bir kişide bulunma, hareketsizlik anlamı vurgulanır. Ayrıca *var* X *yok* sözcüklerinin bulunma durumuyla kullanıldığı vurgulanmalıdır.

Daha sonra, biçimbirimdeki ünsüz değişimlerinin sebebi üzerinde durulur. Katı kurallara girilmeden örnekler üzerinde, basitleştirilerek bu kuralın açıklanması uygun olur. Bir sözcüğün sonundaki *ç, f, h, k, p, s, ş, t* ünsüzlerinden sonra biçimbirimin "*-ta, -te*" şekline dönüştüğü vurgulanır. Tekrar yeni örneklerle ve grafikle konu pekiştirilir.

Alsancak'ta geziyorum.
Çocuk yatakta uyuyor.
Kafeste kuş var.
Annem mutfakta yemek yapıyor.
Dolapta süt var.

a, ı, o, u → -da / -ta
e, i, ö, ü → -de/ -te

ç, f, h, k, p, s, ş, t → -ta, -te

Ayrıca bu konuyla birlikte Türkçenin sözdizimi hakkında basit, temel bilgilerle giriş yapılmalıdır. Hiçbir konu tek başına ele alınmamalı, ses, yapı ve sözdizimi özellikleri, birbirine paralel düşünülerek yeri geldikçe öğretilmelidir. Burada basitçe sözdizimine girilebilir:

Özne	+	Tümleç	+	Eylem(Yüklem)
Ben		İzmir'de		yaşıyorum.
Sena		parkta		oynuyor.

şeklinde sözdizimi birkaç örnekle verilir ve bu biçimbirimin eylem ile bağlantı kurduğu kesinlikle vurgulanmalıdır.

Yine, temel giriş tümceleriyle başlayıp daha sonra genişleterek aynı sistemle yönelme durumu anlatılır. Burada üzerinde durulması gereken noktalar kısaca şunlardır:

Öğrencinin karıştırmaması için önce /-a/ ile ilgili örneklerle başlanıp daha sonra /-e/ ile ilgili örneklere geçilebilir.

a, ı, o, u → -a

Televizyona bakıyorum.
Ata biniyorum.
Dışarıya çıkıyorum.
Okula gidiyorum.

e, i, ö, ü → -e

Eve gidiyorum.
Otobüse biniyorum.

Örnekler çoğaltılarak ünlü uyumuna göre biçimbirimin değişimleri vurgulanır. Burada üzerinde durulması gereken iki kural vardır:

1. Türkçede iki ünlü yan yana bulunmaz, ünlüyle biten bir sözcükten sonra ünlüyle başlayan bir biçimbirim gelirse iki ünlü arasına /y/ koruyucu ünsüzü girer.

2. Sözcüğün sonunda bulunan sert ünsüzler, ünlüyle başlayan bir biçimbirim aldıklarında yumuşarlar.

ç k p t + -a, -e
↓ ↓ ↓ ↓
c g/ ğ b d

ağaç	>	ağac-a
kitap	>	kitab-a
bacak	>	bacağ-a
yurt	>	yurd-a

Tek seslemli ve çok seslemli bazı sözcüklerin ve özel adların son sesi değişmez. Bu iki kural basitleştirilerek temel Türkçe düzeyinde bol tümce örnekleri, alıştırmalar ve soru yanıt yöntemiyle pekiştirilir. Sorulan sorularda biçimbirimin kişi, yer ve eşya adlarına getirilerek sorulmasına dikkat edilmelidir.

Ali'ye bakıyorum.
Kim-e? (kişi)

Okula gidiyoruz.
Nere-ye? (yer)

Otobüse biniyor.
Ne-ye? (eşya, araç)

Burada bir yazım kuralı olarak bulunma durumunu da katarak özel adlardan sonra gelen biçimbirimlerin üstten virgülle ayrılacağını belirtmek, henüz işin başında olan öğrencinin en doğru şekli, etkili olarak öğrenmesi bakımından önemlidir.

Ayrıca adıllardan sonra kullanımı üzerinde de durulmalıdır.

ben	→	bana
sen	→	sana
o	→	ona
biz	→	bize
siz	→	size
onlar	→	onlara

Uzaklaşma durumunu anlatırken ise üzerinde durulması gereken noktaları da şöyle özetleyelim:

Daha önceki ünlü ve ünsüz uyumu kuralları, konunun basitten karmaşığa doğru verilişi, yazım kuralları burada da geçerlidir. Yine bu biçimbirimin de adı eyleme bağladığı, eylemin o addan uzaklaşma, çıkma bildirdiği örneklerle, hareketlerle anlatılır.

a, ı, o, u → -dan
e, i, ö, ü → -den

ç, f, h, k, p, s, ş, t → -tan, -ten

Uzaklaşma durumuyla kullanılan birçok eylem öğretilir, öğrencilerle birlikte tiyatrolaştırılarak tümceler oluşturulur.

Arabadan iniyorum.
Neden?

Fırından ekmek alıyorum.
Nereden?

Ayşe'den kalem alıyorum.
Kimden?

Ankara'dan telefonla arıyor.
Çocuk ağaçtan düştü.
Sınıftan çıkıyorum.
Alsancak'tan geliyorum.
Müzikten hoşlanıyorum.
Senden nefret ediyorum.
Böcekten korkuyorum.

Bu üç durum biçimbirimi, kullanıldıkları değişik eylemlerle çok sayıda tümce yapılarak verildikten sonra, karşılaştırılarak anlamları iyice kavratılır. Burada resimlerden ve örnek tümcelerden yararlanılabilir.

Ali evde uyuyor.
Ali eve gidiyor.
Ali evden geliyor.

Ayşe benden kitap alıyor.
Ayşe bana kitap veriyor.

Öğretmen sandalyede oturuyor.
Öğretmen sandalyeye oturuyor.
Öğretmenden sandalyeden kalkıyor.

Bir tümcede ad durum biçimbiriminin hangisi olacağını, eylemin belirlediği anlatılır. Durum biçimbiriminin eyleme göre değiştiği vurgulanır. Biçimbirimlerin anlamsal özellikleri üzerinde önemle durulur. Değişik öykülerle, diyaloglarla birbirini takip eden eylemlerle bu üç durum biçimbiriminin kullanılışı bir arada verilebilir. Ayrıca, tümcenin sözdizimi özellikleriyle birlikte durum biçimbirimlerinin özneden sonra kullanılamayacağı da belirtilmesi gereken önemli bir noktadır.

Yönelme ve uzaklaşma biçimbirimleriyle kullanılan eylemlerde genellikle bir hareketlilik söz konusudur. Bulunma biçimbirimiyle kullanılan eylemler ise sabitlik, durgunluk, bir şeyin üzerinde, içinde bulunmayı ya da hareketli bir eylemin sınırlı bir ortamda yapıldığını ifade eder.

Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, daha önce de belirtildiği gibi yabancıların en çok belirtme durumu kullanımında yanlış yaptıkları gözlenmiştir. Dolayısıyla bu biçimbirimin öğretiminde daha açık, belirleyici noktalardan hareket edilmelidir. Şimdi belirtme durumunun biçimsel özellikleri üzerinde duralım.

Belirtme durumu biçimbirimi {-(y)I}dır. Belirtme durumu biçimbirimi nesnelere eklenir ve eklendiği nesnenin belirli olduğunu, bir başka deyişle konuşan

ve dinleyen tarafından bu nesnenin bilindiğini gösterir. Konuşan ya da dinleyen tarafından bilinmeyen nesnelere eklenmez. Örneğin "*Aslı kitap okuyor.*" tümcesindeki *kitap* belirsizken "*Ayşe bu kitabı okuyor.*" tümcesindeki *kitap* belirlidir.

Belirtme durumunun {–ı, -i, -u, -ü} olmak üzere dört biçimbirimi vardır. Eklendiği sözcüğün son sesleminde {a,ı} ünlülerinden biri varsa {–ı}; {e,i} ünlülerinden biri varsa {–i}; {o,u} ünlülerinden biri varsa {–u}; {ö,ü} ünlülerinden biri varsa {–ü} biçimbirimi kullanılır.

Öğrenciler sınıfı boşalttı.
Anahtarı unuttum.
Televizyonu kapattım.
Vapuru kaçırdım.
Üzümü yıkadık.
Pansiyonu aradık.
Valizi getirmişler.
Bileti kaybetmiş.

Belirtme durumu biçimbiriminin eklendiği sözcük ünlüyle bitiyorsa biçimbirim ve sözcük arasına {-y-} kaynaştırma ünsüzü konur.

Öğretmen tahtayı siliyor.
Ayşe radyoyu açtı.
Annem örtüyü yıkamış
Ben bu arabayı seviyorum.

Belirtme durumu biçimbirimi, {p, ç, t, k} sesleriyle biten sözcüklere eklendiğinde p > b, ç> c, t > d, k > g/ğ seslerine dönüşür.

Ayşe sözlüğü aldı.
Ben kitabı okumadım.
Çiçeği çok beğendim.
Bahçıvan ağacı budamış.
Mektubu okumadım.
Damadı tanımıyoruz.

Belirtme durumu biçimbirimi, kimi sözcüklere eklendiğinde sözcüğün ikinci seslemindeki {-ı, -i, -u, -ü} ünlülerinden biri düşer.

Resmi görmedik.
Bu şehri seviyorum.

O fikri beğendim.
Şu ismi beğenmedim.

Belirtme durumu biçimbirimi, kimi tek seslemli yabancı sözcüklere eklendiğinde sonda bulunan ünsüz ses tekrarlanır.

şıkkı	hattı
hissi	sırrı
hakkı	zammı

Belirtme durumu biçimbirimi *ben, sen, o, biz, siz, onlar* kişi adıllarına eklendiğinde *beni, seni, onu, bizi, sizi, onları* şeklinde yazılır. *Bura, şura, ora* adıllarına eklendiğinde ise adıl ile biçimbirim arasına {-y-} kaynaştırma ünsüzü konur ve *burayı, şurayı, orayı* şeklinde yazılır.

Belirtme durumu biçimbirimi, ad tamlamalarına ve belirtisiz ad tamlaması biçimindeki birleşik adlara eklendiğinde biçimbirim ile ad arasına "n" ünsüzü girer. *Bu, şu, o* gösterme önadlarına eklendiğinde de önad ile ak arasına "n" konur.

İnciraltı'nı
yayınevini
Kuşadası'nı
Kemeraltı'nı

bunu	şunu	onu

Belirtme durumu biçimbiriminin soru sözcükleriyle kullanımı şöyledir: *nereyi, kimi, neyi*…

Kimi bekliyorsun?
Neyi düşünüyorsun?
Nereyi gezmedin?

Belirtme durumu biçimbiriminin öğretimine geçmeden önce Türkçenin sözdizimine tekrar değinilmeli, eylemin geçişlilik ve geçişsizliğinden söz edilmelidir. Bu sırada nesne öğretilmeli ve pek çok örnekle öğrencilere iyice kavratılmalıdır.

Tümcede nesne varsa ve nesne, belirtilmesi gereken bir özellik taşıyorsa belirtme durumu biçimbirimi kullanılır. Belirtme durumu biçimbiriminin kullanılması gereken durumları şöyle sıralayabiliriz:

a. Eğer eylemle nesne arasında sözcük varsa:

Ödevi Ahmet yaptı.
Kapıyı annem açtı.
Kazağı Migros'tan aldım.
Yemeği Beğendik'te yedik.

b. Nesne bir adılsa:

Seni seviyorum.
Sizi durakta yarım saat bekledim.
Ayşe bunu çok sevdi.

c. Nesne belirtili ad tamlamasıysa:

Kadın odanın camlarını siliyor.
Babam evin kapısını boyuyor.
Ayşe'nin çantasını çok beğendim.
Senin telefonunu kaybettim.

d. Nesnede iyelik biçimbirimi varsa:

Senin öğretmenini çok iyi tanıyorum.
Saatimi kaybettim.
Yolda annesini gördüm.

e. Nesne bir önceki tümcede kullanılmışsa:

Dün bir kazak aldım. Bu kazağı kardeşim çok beğendi. Kazağı ona verdim.

f. Nesneden önce önad varsa ve benzerlerinden farkını gösteriyorsa:

Yere kırmızı bir halı serdim.
Yere kırmızı halıyı serdim.

Odama büyük bir dolap aldım.
Odama büyük dolabı aldım.

g. Nesne bir özel adsa:

Ayşe'yi özledim.
Ahmet'i aramadım.
Sena'yı seviyorum.

h. Nesnenin önünde *bu, şu, o, diğer, öbür, aynı, bütün, tüm, her, her bir* vb. niteleyiciler varsa:

Aynı soruyu sordu.
Şu arabayı beğendim.
Bütün öğrencileri tanıyorum.
Tüm soruları yaptım.

ı. Nesne kapsayıcı ve çoğulsa belirtme durumu eklemek zorunludur.

Doktorlar hastaları tedavi etmeli
Herkes büyükleri saymalı.

Bu biçimbiriminin ünlü uyumlarına göre değişimi şöyle verilebilir.

a, ı → -ı / -yı
e, i → -i / -yi
o, u → -u / -yu
ö, ü → -ü / -yü

kalemi
pencereyi
kapıyı
çantayı

Bu durum, adın geçişli eylemlerin doğrudan doğruya etkisi altında olduğunu ifade eden durumdur. Adı, yapma ifade eden eylemin etkisi altında bırakır. İyelik biçimbiriminden sonra, iyelik biçimbirimi olan ad geçişli bir eyleme bağlanıyorsa mutlaka belirtme biçimbirimi alır. Bu biçimbirimden sonra, diğer durum biçimbirimlerinde olduğu gibi sadece soru biçimbirimi gelebilir.

SONUÇ

Türkçenin yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, bilimsel olarak yeteri kadar ele alınmış olmasa da son yıllarda üzerinde çalışılmaya başlanmış bir alandır. Bu alana katkıda bulunabilmek için çalışmamızda Türkçenin yabancı olarak öğretilmesinde çok önemli bir yere sahip olan biçimbirimlerden "*ad durum biçimbirimleri*"nden "*belirtme, yönelme, bulunma ve uzaklaşma biçimbirimleri*" üzerinde durmaya; yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenirken bu biçimbirimlerle ilgili yaptıkları hataları belirleyip değerlendirmeye çalıştık.

Bu konuya girmeden önce, konuyla yakından ilgili olduğunu düşündüğümüz dil, uygulamalı dilbilim ve yabancı dil öğretimi, dil sınıflaması, Türkçenin özellikleri, aradil ve yanlış çözümlemesi üzerinde durduk.

Çalışmamızın ikinci bölümünde "*geleneksel dilbilgisi kitaplarında"* dilcilerin ad durum biçimbirimleri ile ilgili görüşlerine yer verilip bu görüşleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar üzerinde durulmuştur. Yapılan incelemeye göre belirtme durumunun genel özellikleri şunlardır: *deyim oluşturur, ikileme yapar, genelleme yapar, iyelik biçimbirimiyle kalıplaşmış olarak kullanılır, nesne görevinde kullanılır, varlığın bütününü anlatır, nesne özel ad ise kullanılır, belirlilik kazandırır, iyelik biçimbirimi almış adlara getirilir.*

Yönelme durumunun ise genel özelliklerini ise şu şekilde belirledik: *amaç anlamında kullanılır, "saymak" eylemiyle birlikte benzerlik, yerine koyma anlamı verir, ilgeç oluşturur, "ile" sözcüğü gibi kullanılır, ikilemeler kurar, deyim oluşturur, yaklaşma, girme anlamı verir, zaman işlevi ile bağlar, sebep anlamı verir, yön gösterir, fiyat, miktar,oran anlamı verir, açısından, ayrıca, bakımından anlamı verir, -maktansa, karşı, süreklilik, şartıyla, beraberlik anlamı verir ve belirteç oluşturur.*

Bulunma durumunun ise "*ad öbekleri, ikilemeler ve deyimler kurduğu, -dık'lı ortaçlarla zaman gösterdiği, -mAk'tan sonra gelerek geniş zaman, süreklilik anlamı*

verdiği, -mAk'la birlikte için, hakkında, konusunda anlamı verdiği, -mA'dan sonra süreklilik anlamı verdiği, "dünya" sözcüğüyle birlikte kullanıldığında asla anlamı verdiği, -An ortacıyla birlikte zaman, -DIğI zaman anlamı verdiği, belirteç kurduğu, kalma, bulunma anlamı verdiği, yer belirttiği, zaman gösterdiği, sayı adlarında yaş bildirdiği, miktar, derece bildirdiği, sebep anlamı verdiği, sıfat görevinde kullanıldığı, yüklem olduğu" inceleme sonucunda genel özellikleri olarak belirlenmiştir.

Uzaklaşma durumu biçimbiriminin genel özellikleri "*neden belirttiği, zaman belirteci kurduğu, iyelik biçimbirimiyle birlikte sayı, ölçü, oran belirten ad öbeği kurduğu, kaynak, ilişkinlik anlamı verdiği, hakkında, konusunda anlamı verdiği, yön, uzaklık belirttiği, azlık, çokluk belirttiği, kesinlik, doğrulama kavramı verdiği, durum belirttiği, -mAk'tan sonra yüzünden anlamı verdiği, eylemsilerden sonra hakkında, konusunda anlamı verdiği, "yana" sözcüğüyle bağlılık, için anlamı verdiği, ilgeç öbeği kurduğu, ikileme yaptığı, deyim kurduğu, uzaklaşma, fiyat, sebep anlamı verdiği, bir nesnenin yapıldığı maddeyi gösterdiği, bir bütünün parçasını gösterdiği*" olarak belirlenmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ad durum biçimbirimlerinin dilbilimciler tarafından ele alınışına değindik. Yaptığımız incelemeye göre belirtme durumunun genel özellikleri şunlardır: *belirlilik, kapsayıcılık, özel ad ve adıllardan sonra kullanılması, tür adları eylemönü konumda değilse kullanılması, bitmişlik ifade etmesi, iyilikli AÖ'lerden sonra kullanılması ve bazı niceleyicilerle kullanılması.*

Yönelme durumuyla ilgili ise dilbilimcilerin söylediklerine göre belirlenen genel özellikler şunlardır: *yön, yararlılık, amaç, fiyat, bazı eylemlerle zorunlu olarak kullanılması, ilgeç ve sıfat öbeği kurması.*

Dilbilimciler bulunma durumunun *yer gösterdiği, bazı eylemlerle ve sıfatlarla zorunlu olarak kullanıldığı, yer ve zaman belirteci olarak kullanıldığı, özne tamamlayıcısı olarak işlev gördüğü* üzerinde durmuşlardır.

Uzaklaşma durumunun dilbilimcilerin görüşlerine göre belirlenen genel özellikleri ise şöyledir: *yön, araç, neden, ayırıcı, fiyat, zaman, materyal (bir şeyin neden yapıldığı), uzaklaşma, kaynak, karşılaştırma, belirteç kurma, ilgeç, sıfat ve özne tamamlayıcısı olarak kullanılma.*

Çalışmamızın dördüncü bölümünü yabancılara Türkçe öğreten kitaplarda ad durum biçimbirimleri oluşturmaktadır. Ancak yaptığımız incelemeye göre bu kitapların öğretime pek katkısı olmadığını, daha çok biçimbirimlerin biçimsel özelliklerine değindiklerini, anlamsal özellikleri üzerinde durmadıklarını, açıklayıcı bilgilere yer vermediklerini gördük.

Yabancılara Türkçe öğreten kitaplarla ilgili yaptığımız inceleme sonucunda belirtme durumunun şu özelliklerini elde ettik: Nesne özel adsa, nesne *herkes, kimse, her şey* ise, nesne bir adıl ise, nesneden önce işaret adılı (bu, şu, o) ya da {-ki} biçimbirimi almış bir ad bulunduğunda, nesneden önce *bütün, bazı, her, hangi* sözcükleri bulunduğunda, nesne *kim, kimler, hangisi, nere, nereler* gibi soru sözcükleri bulunduğunda, nesne iyelik biçimbirimi aldığında, "*düşün-, bil-, sev-* vb." gibi eylemlerin eylemlik biçimindeki yantümcesi olduğunda, nesne eylemönü konumda değilse belirtme durumu biçimbirimi kullanılır.

Yönelme durumunun ise yabancılara Türkçe öğreten kitapların incelenmesi sonucunda elde edilen özellikleri şunlardır: *yönelme, amaç, fiyat, bazı eylemlerle kullanılma, "için" anlamında kullanılma, zaman belirteci olarak kullanılma ve yer gösterme.*

Bulunma durumunun bu kitaplardan elde edilen genel özeliklerinin *yer, zaman, soyutlamalarda kullanılma, şekil, boyut, renk ve yaş ifade etmek için kullanılma, kesirli sayıları ifade ederken kullanılma* olduğunu gözlemledik.

Uzaklaşma durumunun ise yabancılara Türkçe öğreten kitaplardaki özellikleri şöyledir: *sebep, bazı eylemlerle kullanılma, karşılaştırma, malzeme, ayırıcı, fiyat,*

belirteç kurma, yön, boyunca, yolu ile, yanında, çıkma, ayrılma, soru sözcüklerinden sonra kullanılma.

Çalışmamızın beşinci bölümünde temel, orta ve ileri düzeydeki yabancı öğrencilerin yazılı anlatım kağıtları incelenip ad durum biçimbirimlerinde yaptıkları yanlışların türleri belirlenip değerlendirilmiştir. Yaptığımız değerlendirmeye göre yanlış türlerinin şunlar olduğu belirlenmiştir:

A. Belirtme Durumu Biçimbiriminde Yapılan Yanlışlar

1. Belirtme Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması
2. Belirtme Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi
3. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımı
4. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımı
5. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Kullanımı
6. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine İyelik Biçimbirimi Kullanımı
7. Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Kaynaştırma Sesi Yanlışı ve Eksiği
8. Belirtme Durumu Biçimbirimi Yerine "ile" Bağlacının Kullanılması

B. Yönelme Durumu Biçimbiriminde Yapılan Yanlışlar

1. Yönelme Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması
2. Yönelme Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi
3. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanılması:
4. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanılması
5. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Kullanılması
6. Yönelme Durumu Biçimbiriminin "İle" Bağlacı Yerine Kullanılması
7. Yönelme Durumu Biçimbirimi Yerine "İçin" İlgecinin Kullanılması
8. Yönelme Durumu Biçimbiriminin "İçin" İlgeci Yerine Kullanılması
9. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Yumuşama Yanlışı
10. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Ünlü Uyumu Yanlışı
11. Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımında Kaynaştırma Sesi Yanlışı ve Eksiği

C. Bulunma Durumu Biçimbiriminde Yapılan Yanlışlar

1. Bulunma Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması
2. Bulunma Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi
3. Bulunma Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Biçimbirimi

Kullanımı
4. Bulunma Durumu Biçimbirimi Yerine Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanımı
5. Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımında Ünlü Uyumu Yanlışı
6. Bulunma Durumu Biçimbiriminin 3. Kişilerden Sonra Kullanımında "n" Eksikliği
7. Bulunma Durumu Biçimbirimde Sertleşme Yanlışı

D. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminde Yapılan Yanlışlar

1. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Kullanılmaması
2. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Yinelenmesi
3. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Yerine Bulunma Durumu Biçimbirimi Kullanımı
4. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Yerine Yönelme Durumu Biçimbirimi Kullanımı
5. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin 3. Kişilerden Sonra Kullanımında "n" Eksikliği
6. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Yerine Belirtme Durumu Biçimbirimi Kullanımı
7. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi Yerine "ile" Bağlacının Kullanılması
8. Uzaklaşma Durumu Biçimbiriminin Kullanımında Sertleşme Yanlışı

Çalışmamızın altıncı bölümünde yukarıda yapılan değerlendirme sonucunda tüm kurlarda yanlış yapılma oranlarına saptadık. Buna göre ad durum biçimbirimlerinin sıralanışı şöyledir.

1. Belirtme Durumu Biçimbirimi	% 52.7
2. Yönelme Durumu Biçimbirimi	% 26.4
3. Bulunma Durumu Biçimbirimi	% 14
4. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi	% 6.2

Ayrıca, değerlendirmemiz sırasında tüm kurlarda yanlış yapma oranlarının hemen hemen birbirine yakın olduğunu gözlemledik. Bu düzeylerde genel olarak yanlış yapma oranları şöyledir.

	TEMEL	ORTA	İLERİ
1. Belirtme Durumu Biçimbirimi	% 42	% 59	% 59.4
2. Yönelme Durumu Biçimbirimi	% 23	% 29.4	% 29
3. Bulunma Durumu Biçimbirimi	% 26	% 6.5	% 6.7
4. Uzaklaşma Durumu Biçimbirimi	% 8	% 5.2	% 4.7

Yukarıdaki oranlara bakıldığında da görüleceği gibi kurlar ilerledikçe yanlış yapma oranının azalmadığı gözlenmektedir. Bunun sebebinin somut tümcelerden, karmaşık yapılara ve daha soyut tümcelere geçildikçe konunun zorlaşması olduğu düşünülmektedir. Ancak çalışmamızın tartışılmaz sonucu, tüm kurlarda en çok yanlış yapılan ad durum biçimbiriminin "*belirtme durumu biçimbirimi*", en çok yapılan yanlış türünün ise "*biçimbirimin kullanılmaması*", en az yanlış yapılan ad durum biçimbiriminin ise "*uzaklaşma durumu biçimbirimi*" olduğudur.

Yine aynı bölümde bu yanlışların sebepleri üzerinde kısaca durmaya çalıştık. Ancak daha önce de belirtildiği gibi, çalışmamızın asıl amacı yanlışların sebebini ortaya koymak değil, konunun bir değerlendirmesini yapıp öğretimde üzerinde durulması gereken noktalarla ilgili görüşlerimizi bildirip öneri de bulunmaktır. Bu yanlışların en önemli sebebi, anadilden yapılan olumsuz aktarımlardır. Bu sebeple, her dil için, o dili ve Türkçeyi çok iyi bilen uzmanların karşılaştırmalı çalışmalar yapması gerektiğini düşünüyoruz. Ancak, çalışmamızdan elde ettiğimiz bulgulara ve değişik kaynaklara başvurarak yanlış yapma sebeplerini şöyle sıraladık:

1. Anadilin olumsuz etkileri
2. Yanlış öğrenmeyle ilgili yanlışlar
3. Kişisel özelliklerden (sebeplerden) kaynaklanan yanlışlar
4. Eğitim programından kaynaklanan yanlışlar
5. Diğer (belirsiz) yanlışlar

Daha sonra, ad durum biçimbirimlerinin özellikle yabancılara öğretimi açısından genel özellikleri üzerinde durduk. Yönelme, bulunma ve uzaklaşma biçimbirimlerinin anlam olarak birbirine daha yakın olduğunu ileri sürüp art arda öğretilmeleri gerektiğini vurguladık. Belirtme durumunun tek başına ele alınması gerektiğini ve öğretimine özel bir önem verilmesi gerektiği üzerinde durduk.

Ad Durumu Biçimbirimlerinin Öğretimiyle İlgili Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde, daha önceki bölümlerden elde edilen bilgiler ve bulguların ışığı altında yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi sırasında ad durum biçimbiriminin öğretimiyle ilgili bazı öneriler verilmeye çalışılmıştır.

Ad durum biçimbirimleri tümcenin öğeleri arasında ilgi kurarlar. Bu sebeple sözdiziminin, bir başka deyişle tümce yapısının mutlaka konuya paralel olarak öğrenciye verilmesi gerekmektedir.

Belirtme, yönelme, bulunma ve uzaklaşma biçimbirimlerinin ad ve eylem arasında ilgi kurduğu adı eyleme bağlandığı belirtilmelidir.

Belirtme durumu biçimbirimi, tüm kurlarda en çok hata yapılan biçimbirimdir; bu sebeple bu biçimbirimin öğretimi özel bir önem gerektirir. Daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi bu biçimbirimin, tümcenin nesnesi durumundaki sözcüğün işaret edilmesi, vurgulanması durumunda, nesnenin iyelik biçimbirimi almış olduğu durumda (eğer başka bir durum biçimbirimi gerekmiyorsa), nesnenin *bu, şu, o* gibi işaret adıllarından sonra gelmesi durumunda, nesnenin özel bir ad olması durumunda mutlaka kullanılması gerekir.

Yönelme, bulunma ve uzaklaşma durumu biçimbirimleri, eylemde ifade edilen işle, ada yaklaşmayı addan uzaklaşmayı ya da adda kalmayı anlattığı için anlam olarak birbirini takip eden işlevleri ifade ettiği düşünülmektedir. Bu sebeple bu bütünlüğü bozmadan birlikte öğretilmeleri gerekir.

Ad durum biçimbirimleri her zaman en son gelen biçimbirimdir. Bu biçimbirimlerden sonra başka biçimbirim gelmez. Diğer biçimbirimler, durum biçimbirimlerinden önce kullanılmalıdır (çoğul, iyelik vb.).

Ad durum biçimbirimleri, tümcede özneden sonra kullanılmaz. Burada da yine Ö + T + Y yapısının verilmesinin gerekliliği ortaya çıkar.

Ad durum biçimbirimleriyle paralel olarak ezbere başvurmadan örneklerle ünlü ve ünsüz uyumları, ünlü düşmesi gibi sesbilimsel özelliklerin de verilmesi gereklidir.

Ad durum biçimbirimleri eylemde yapılan işle nesneyi belirtmeyi, nesneden uzaklaşmayı, nesneye yaklaşmayı, nesnede bulunmayı ifade eder. Ancak bu kural özellikle anadilin etkisi de düşünülürse her zaman geçerli değildir. Örneğin, bir *şeyden hoşlan-, bir şeyden nefret et-* vb. Özellikle soyut eylemler söz konusu

olduğunda durum daha da karışır. Bu sebeple tüm durum biçimbirimleri verildikten sonra öğrenciye hangi eylemin hangi biçimbirimle ve biçimbirimlerle kullanılacağını örnek tümcelerle gösteren bir liste verilmesinde fayda vardır.

Ad durum biçimbirimlerinin öğretiminde modern yöntem ve tekniklerle biçimbirimlerin anlam olarak işlevine göre hazırlanmış alıştırmaların, resim, açıklama ve grafiklerin kullanılması daha sağlıklı ve kalıcı olmasını sağlar.

Ayrıca, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin akademik bir kimliğe kavuşturulması; bilim dalları arasında yerinin ve öneminin belirlenmesi, ayrı bir bilim dalı olarak kabul edilmesi; dünyada geçerli modern dil öğretim yöntemlerinin ışığı altında Türkçenin özelliklerine, yapısına uygun öğretim yöntemlerinin araştırılıp geliştirilmesi; değişik düzeylere, yaşlara, gruplara ve amaçlara, gereksinimlere uygun Türkçe öğretim programları ve kitapları hazırlanması (Örneğin Orta Asya gruplarına, turizm amacıyla öğrenmek isteyenlere, az bilenlere, daha iyi bilenlere, üniversite eğitimine hazırlananlara, çocuklara vb.); Türkçeyle diğer diller arasında karşılaştırmalı çalışmalar yapılması; anadili farklı gruplar üzerinde yanlış çözümleme çalışmaları yapılıp yanlış türlerinin, yanlış yapılan konuların ortaya çıkarılması; olumsuz aktarımdan, bir başka deyişle anadilin olumsuz etkilerinden ve diğer sebeplerden kaynaklanan yanlışların saptanması ve uygulamada bu noktalara dikkat edilmesi; Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusunun günümüzde tartışılan, üzerinde durulan, düşünülen, araştırmalar yapılan güncel bir konu haline getirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

ALINTI YAPILAN KAYNAKLAR

Aarssen, J. ve Backus, A. (2001). **Colloquial Turkish The Complete Course for Beginners**, Londra and New York: Routledge.

Adalı, O. (2004). **Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler**. İstanbul: Papatya Yayınları.

Aksan, D. (1998). **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**. Ankara: TDK Yayınları

Aydın, Ö. (1997). Türkçede Belirtme Durumu Ekinin Öğretimi Üzerine Bir Gözlem. **Dil Dergisi**. Sayı 52 (Şubat 1997)

Balcı, A. ve Balpınar, Z. (Ed.).(2004). **Turkish Phonology, Morphology and Syntax (Türkçe Ses, Biçim ve Tümce Bilgisi)**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Banguoğlu, T. (2004). **Türkçenin Grameri**. Ankara: TDK Yayınları.

Bayraktaroğlu, S. (1979) Yabancı Dil Öğrenim Güçlükleriyle İlgili Araştırma Yöntemleri. **İzlem Dergisi**. Sayı 3.

Corder, S.P. (1974). The Significance of Learners' Errors, J.C. Richards (yay.) **Error Analysis Perspectives on Second Language Acquisition**. Londra: Longman.

_____ (1981). **Error Analysis and Interlanguage**. Oxford: Oxford University Press.

Demircan, Ö. (2002). **Yabancı-Dil Öğretim Yöntemleri: Dil Bilimleri, Öğrenme ve Öğretim Yolları, Yabancı Dil Öğretimi Yaklaşım ve Yöntemleri**. İstanbul: Der Yayınları

Ediskun, H. (1988). **Türk Dilbilgisi**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ergenç, İ. (1983). Yabancı Dil Öğretimi ve Olumsuz Aktarım. **Türk Dili** Sayı 379-380. (Temmuz-Ağustos 1983)

Ergin, M. (1988). **Üniversiteler İçin Türk Dili**. İstanbul: Bayrak Yayınevi.

Gencan, T. N. (2001). **Dilbilgisi**. Ankara: Ayraç Yayınevi.

Göksel, A. ve Kerslake, C. (2005). **Turkish: A Comprehensive Grammar**. London and New York: Routledge.

Günay, V.D. (2004). **Dil ve İletişim**. İstanbul: Multilingual.

Hergirmen, M. (1998). **Türkçe Dilbilgisi**. Ankara: Engin Yayınevi.

Kıran, Z ve Kıran A. (2002). **Dilbilime Giriş**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kocaman, A. ve Osam, N (2000). **Uygulamalı Dilbilim-Yabancı Dil Öğretimi Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Hitit Yayınları.

Koç, N. (1998). **Liseler İçin Yeni Dilbilgisi 1-2-3**. İstanbul: İnkilap Yayınevi.

Korkmaz, Z. (2003). **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**. Ankara: TDK Yayınları.

Lewis, G. (1993). **Turkish A Complete Course for Beginners**. Londra: Hodder and Stoughton.

Lewis, G. (2000), **Turkish Grammar**, New York: Oxford University Pres.

Rona, B. (1999), **Turkish in Three Months**, Italy: Hugo Language Books.

Polat, Y. ve diğerleri. (2007). **Descritive Turkish Grammar Exercises For Foreigners**. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

Saussure, F. (1998). Genel Dilbilim Dersleri. Çev. Berke Vardar. İstanbul: Multilingual.

Selinker**,** L. (1974). Interlanguage. J.C. Richards (yay.) **Errors Analysis Perspectives on Second Language Acquisition**., Londra: Longman

Serin, M. ve Taylan, E. E. (2003), **Workbook for H. Sebüktekin's Foreigners (vol.1) H. Sebüktekin'in Yabancılar için Türkçesine (cilt 1) Alıştırma Kitabı**. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları

Thomas, L. V. ve Itzkowitz. N. (Ed.) (1967). **Elementary Turkish**. New York: Dover Publications, INC.

Underhill, R. (1997). **Turkish Grammar**. Cambridge, Massachusetts, and London, England: The Mit Press.

Vardar, B. (1998). **Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri**. İstanbul: Multilingual.

_____ (2002). **Açıklama Dilbilim Terimleri Sözlüğü**. İstanbul: Multilingual Yayınları.

KONUYLA İLGİLİ FAYDALANILAN KAYNAKLAR

Aksan, D. (1997). **Anlambilim**. Ankara: Engin Yayınevi.

_____(2000). **Türkçenin Sözvarlığı**. Ankara: Engin Yayınevi.

_____ (2003). **Dil, Şu Büyülü Düzen**. Ankara: Bilgi Yayınevi.

_____ (2003). **Türkiye Türkçesinin Dünü, Bugünü, Yarını**. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Atabay, N. ve diğerleri. (2003). **Türkiye Türkçesinin Sözdizimi**. İstanbul: Papatya Yayıncılık.

_____(2003). **Sözcük Türleri**. İstanbul: Papatya Yayıncılık.

Aydın, Ö. (1996). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Dilbilgisi Öğretimi. Üretken Dönüşümlü Dilbilgisi Kuramının Kısa Bir Tanıtımı**. Ankara.

Aziz, A. (1994). **Araştırma Yöntemleri-Teknikleri ve İletişim**. Ankara: Turhan Kitabevi.

Başkan, Ö. (2003). **Lengüistik Metodu**. İstanbul: Multilingual.

Bayraktaroğlu, A. ve Bayraktaroğlu S. (1992). **Colloquıal Turkish**. London and New York: Routledge.

Bayrav, S. (1998). **Yapısal Dilbilimi**. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Demircan, Ö. (2005). **Türkiye Türkçesinde Kök-Ek Bileşmeleri**. İstanbul: Papatya Yayıncılık.

Deny, J. (2000). **Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları (Türkiye Türkçesi)**. Çev. Oytun Şahin. Ankara: TDK Yayınları.

Dietrich, A.P. (2001). **Dictionary of Linguistic Terms**. İstanbul: Multilingual.

Ekmekçi, Ö. (1995). **Psikodilbilim**. Çukurova: Çukurova Üniversitesi Yay.

Erkman-Akerson, F. (2000). **Dile Genel Bir Bakış**. İstanbul: Multilingual.

Farber, B. (1994). **Yabancı Dil Öğrenme Yöntemleri**. Çev. Cem Şen. İstanbul: İm Yayın.

Günay, V.D. (2007). **Sözcükbilime Giriş**. İstanbul: Multilingual.

Kuş, E. (2003). Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri. Ankara: Anı Yayıncılık.

Martinet, A. (1998). **İşlevsel Genel Dilbilim** Çev. Berke Vardar. İstanbul: Multilingual.

Sebüktekin, H. (2004). **Turkish for Foreigners, Yabancılar İçin Türkçe**. Cilt 1. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Tarcan. A. (2004). **Yabancı Dil Öğretim Teknikleri**. Ankara: Nobel Yayın.

Uzun, N. E. (1998). **Dilbilgisinin Temel Kavramları, Türkçe Üzerine Tartışmalar**. Ankara.

Uzun, N. E. (2000). **Ana Çizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe**. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Vardar, B. (2001). **Dilbilim Yazıları**. İstanbul: Multilingual.